

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VII kadencja

Druk nr 552
Warszawa, 16 lutego 2012 r.

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekty ustaw:

- o związkach partnerskich,

- przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Roberta Biedronia

(-) Romuald Ajchler; (-) Leszek Aleksandrak; (-) Marek Balt; (-) Maciej Banaszak; (-) Piotr Paweł Bauć; (-) Robert Biedroń; (-) Bartłomiej Bodio; (-) Jerzy Borkowski; (-) Artur Bramora; (-) Jan Cedzyński; (-) Piotr Chmielowski; (-) Jacek Czerniak; (-) Artur Dębski; (-) Marek Domaracki; (-) Dariusz Cezar Dziadzio; (-) Wincenty Elsner; (-) Tomasz Garbowski; (-) Artur Górczyński; (-) Anna Grodzka; (-) Tadeusz Iwiński; (-) Dariusz Joński; (-) Michał Kabaciński; (-) Ryszard Kalisz; (-) Tomasz Kamiński; (-) Adam Kępiński; (-) Witold Klepacz; (-) Krzysztof Kłosowski; (-) Henryk Kmieciak; (-) Sławomir Kopyciński; (-) Roman Kotliński; (-) Łukasz Krupa; (-) Jacek Kwiatkowski; (-) Krystyna Łybacka; (-) Tomasz Makowski; (-) Małgorzata Marcinkiewicz; (-) Zbigniew Matuszczak; (-) Leszek Miller; (-) Maciej Mroczek; (-) Jacek Najder; (-) Grzegorz Napieralski; (-) Wanda Nowicka; (-) Cezary Olejniczak; (-) Artur Ostrowski; (-) Michał Tomasz Pacholski; (-) Janusz Palikot; (-) Wojciech Penkalski; (-) Andrzej Piątak; (-) Zofia Popiołek; (-) Marek Poznański; (-) Stanisława Prządka; (-) Andrzej Rozenek; (-) Adam Rybakowicz; (-) Armand Kamil Ryfiński; (-) Paweł Sajak; (-) Małgorzata Sekuła-Szmajdzińska; (-) Marek Stolarski; (-) Halina Szymiec-Raczyńska; (-) Tadeusz Tomaszewski; (-) Jerzy Wenderlich; (-) Bogusław Wontor; (-) Maciej Wydrzyński; (-) Stanisław Wziątek; (-) Zbyszek Zaborowski; (-) Ryszard Zbrzyzny.

Ustawa
z dnia r.
o związkach partnerskich

Art. 1.

Ustawa określa zasady zawierania i ustania związku partnerskiego oraz prawa i obowiązki partnerów w związku partnerskim.

Art. 2.

Ilekróć w niniejszej ustawie mowa jest o partnerze rozumie się przez to osobę pozostającą w związku partnerskim.

Art. 3.

1. Związek partnerski zostaje zawarty, gdy dwie osoby jednocześnie obecne złożą przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego oświadczenia, że wstępują ze sobą w związek partnerski, powtarzając za kierownikiem urzędu stanu cywilnego treść oświadczenia lub odczytując je na głos. Osoba nie mogąca mówić składa oświadczenie o wstąpieniu w związek partnerski, podpisując akt związku partnerskiego.

2. Dwie osoby, będące obywatelami polskimi przebywającymi za granicą, mogą zawrzeć związek partnerski również przed polskim konsulem albo przed osobą wyznaczoną do wykonywania funkcji konsula.

3. Osoby zamierzające zawrzeć związek partnerski powinny złożyć lub przedstawić kierownikowi urzędu stanu cywilnego dokumenty niezbędne do zawarcia związku, o których mowa w ustawie z dnia 28 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. 2004 r. Nr 161, poz. 1688, z późn. zm.¹). Jeżeli otrzymanie dokumentu, który osoba zamierzająca zawrzeć związek partnerski jest obowiązana złożyć lub przedstawić kierownikowi urzędu stanu cywilnego, napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody, sąd może zwolnić tę osobę od obowiązku złożenia lub przedstawienia tego dokumentu.

4. Związek partnerski przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego nie może być zawarty przed upływem miesiąca od dnia, kiedy osoby, które zamierzają go zawrzeć, złożyły kierownikowi urzędu stanu cywilnego pisemne zapewnienie, że nie wiedzą o istnieniu okoliczności wyłączających zawarcie tego związku.

5. Kierownik urzędu stanu cywilnego, który dowiedział się o istnieniu okoliczności wyłączającej zawarcie zamierzonego związku partnerskiego, odmówi przyjęcia oświadczeń o wstąpieniu w związek partnerski, a w razie wątpliwości zwróci się do sądu o rozstrzygnięcie, czy związek ten może być zawarty.

Art. 4.

1 Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2007 r. Nr 21, poz. 125, Nr 181, poz. 1287, z 2008 r. Nr 182, poz. 1121, Nr 195, poz. 1198, Nr 220, poz. 1431, Nr 234, poz. 1571.

Jeżeli mimo niezachowania przepisów art. 3 został sporządzony akt związku partnerskiego, każdy, kto ma w tym interes prawny, może wystąpić z powództwem o ustalenie nieistnienia takiego związku.

Art. 5.

1. Związku partnerskiego nie może zawrzeć osoba:
 - 1) niemająca ukończonych 18 lat;
 - 2) ubezwłasnowolniona całkowicie;
 - 3) ubezwłasnowolniona częściowo, jeżeli tak wynika z orzeczenia sądu o ubezwłasnowolnieniu;
 - 4) pozostająca z osobą, z którą związek partnerski miałby być zawarty, w relacji pokrewieństwa w linii prostej albo bocznej do czwartego stopnia, albo w relacji przysposobienia;
 - 5) pozostająca w związku małżeńskim;
 - 6) pozostająca w związku partnerskim.
2. W przypadku naruszenia przepisu ust. 1 każdy, kto ma w tym interes prawny, a także prokurator, może żądać unieważnienia związku partnerskiego.
3. Unieważnienia związku partnerskiego może żądać jeden z partnerów także w przypadku, gdy jego oświadczenie o zawarciu związku partnerskiego było dotknięte wadą. Ponadto prokurator może żądać unieważnienia związku partnerskiego zawartego dla pozorów.
4. Nie można żądać unieważnienia związku partnerskiego, jeżeli ustała przesłanka do jego unieważnienia.
5. Nie można żądać unieważnienia związku partnerskiego po jego ustaniu. Nie dotyczy to jednak unieważnienia z powodu pokrewieństwa między partnerami oraz z powodu pozostawania przez jednego z partnerów w chwili zawarcia związku partnerskiego w zawartym poprzednio związku małżeńskim albo partnerskim.

Art. 6.

Partnerzy mają równe prawa i obowiązki w związku partnerskim, udzielają sobie wzajemnej pomocy i wsparcia, a także dbają o utrzymanie więzi pożycia.

Art. 7.

W razie przemijającej przeszkody, która dotyczy jednego z partnerów, drugi partner może za niego działać w sprawach zwykłego zarządu, w szczególności może bez pełnomocnictwa pobierać przypadające należności, chyba że sprzeciwia się temu partner, którego przeszkoda dotyczy. Względem osób trzecich sprzeciw jest skuteczny, jeżeli był im wiadomy.

Art. 8.

1. Obaj partnerzy obowiązani są, każdy według swych sił oraz swych możliwości zarobkowych i majątkowych, przyczynić się do zaspokajania potrzeb gospodarstwa domowego, które przez swój związek założyli.
2. Obaj partnerzy są odpowiedzialni solidarnie za zobowiązania zaciągnięte przez jednego z nich w sprawach wynikających z zaspokajania zwykłych potrzeb gospodarstwa domowego.
3. Z ważnych powodów sąd może na żądanie jednego z partnerów postanowić, orzekając w postępowaniu nieprocesowym, że za powyższe zobowiązania odpowiedzialny jest tylko ten

partner, który je zaciągnął. Wyłączenie odpowiedzialności solidarnej jest skuteczne względem osób trzecich, jeżeli było im wiadome.

Art. 9.

1. Po zawarciu związku partnerskiego każdy z partnerów zachowuje zarówno majątek nabyty przed zawarciem związku partnerskiego, jak i majątek nabyty później, a także samodzielnie zarządza swoim majątkiem.
2. Partnerzy mogą przez umowę zawartą w formie aktu notarialnego ustanowić wspólność majątkową. Umowa taka może poprzedzać zawarcie związku partnerskiego, a także może być zmieniona albo rozwiązana w trakcie trwania związku partnerskiego. Do wspólności majątkowej partnerów stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału działu III w tytule I ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59, z późn. zm.²).

Art. 10.

Ustanie związku partnerskiego następuje w przypadku śmierci jednego z partnerów albo uznania go za zmarłego. W przypadku uznania jednego z partnerów za zmarłego domniemywa się, że związek partnerski ustał z chwilą, która w orzeczeniu o uznaniu za zmarłego została oznaczona jako chwila śmierci.

Art. 11.

1. Ustanie związku partnerskiego następuje, jeżeli partnerzy jednocześnie obecni złożą przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego oświadczenia o rozwiązaniu związku partnerskiego.
2. Partner może żądać rozwiązania związku partnerskiego przez sąd, jeżeli trwale i nieodwracalnie ustały wszystkie więzi pożycia.
3. Na zgodny wniosek obu partnerów sąd w wyroku orzekającym o rozwiązaniu związku partnerskiego dokonuje podziału majątku wspólnego.

Art. 12.

1. Jeżeli w wyniku rozwiązania związku partnerskiego sytuacja życiowa jednego z partnerów, uległa znacznemu pogorszeniu, może on żądać od byłego partnera dostarczania środków niezbędnych na utrzymanie przez okres nie dłuższy niż trzy lata od rozwiązania związku partnerskiego, o ile możliwości zarobkowe i majątkowe obowiązanego na to pozwalają. Sąd nie uwzględni żądania, jeżeli sprzeciwiałyby się temu zasady współżycia społecznego.
2. Jeżeli przemawiają za tym okoliczności, obowiązek alimentacyjny, o którym mowa w ust. 1, może mieć postać jednorazowego przysporzenia w pieniądzu lub innych składnikach majątkowych.
3. Obowiązek dostarczania środków utrzymania partnerowi po rozwiązaniu związku partnerskiego wygasa w razie zawarcia przez tego partnera nowego związku partnerskiego albo małżeństwa.
4. Do obowiązku alimentacyjnego między byłymi partnerami stosuje się odpowiednio przepisy o obowiązku alimentacyjnym między krewnymi.

2 Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1975 r. Nr 45, poz. 234, z 1986 r. Nr 36, poz. 180, z 1990 r. Nr 34, poz. 198, z 1995 r. Nr 83, poz. 417, z 1998 r. Nr 117, poz. 757, z 1999 r. Nr 52, poz. 532, z 2000 r. Nr 122, poz. 1322, z 2001 r. Nr 128, poz. 1403, z 2003 r. Nr 83, poz. 772, Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 162, poz. 1691, z 2007 r. Nr 121, poz. 831, Nr 134, poz. 947, Nr 192, poz. 1378, z 2008 r. Nr 220, poz. 1431, z 2010 r. Nr 125, poz. 842, z 2011 r. Nr 75, poz. 398, Nr 149, poz. 887.

Art. 13.

Ustawa wchodzi w życie w terminie i na zasadach określonych w ustawie Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich.

UZASADNIENIE

1. Społeczne tło projektowanej ustawy

Statystyki wskazują, że coraz więcej par prowadzi wspólne życie w związkach nieformalnych, tj. bez zawarcia małżeństwa. O zwiększającej się liczbie takich związków nieformalnych (w orzecznictwie czasem zwanych związkami faktycznymi), może świadczyć rosnący współczynnik dzietności pozamałżeńskiej. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego (GUS):

- na początku lat 90-tych XX wieku ze związków pozamałżeńskich rodziło się 6-7% dzieci,
- w ostatnich latach ze związków pozamałżeńskich rodziło się blisko 20% dzieci¹.

Dane GUS przedstawiają również liczbę osób żyjących w związkach pozamałżeńskich. Dane te pochodzą z przeprowadzonego w 2002 roku Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, w którym po raz pierwszy wyodrębniono partnerów jako osobny typ rodziny. Wówczas, w 2002 roku, w Polsce prawie 400 tys. osób żyło w związkach pozamałżeńskich, tworząc prawie 200 tys. rodzin, z czego połowa wychowywała dzieci². Z danych GUS nie wynika, jak te liczby dzielą się pomiędzy związki (pary) osób różnej płci a związki (pary) jedнопłciowe, tj. związki tworzone przez osoby homoseksualne (lesbijki i gejów) oraz przez osoby biseksualne (całkowicie pomijane w dotychczasowych rozważaniach nad regulowaną materią). Z pewnością jednak dane te obejmują obydwie grupy związków – zarówno osób różnej płci, które z określonych względów zdecydowały się nie zawierać związku małżeńskiego, jak i związków osób nieheteroseksualnych, które na gruncie polskich przepisów prawnych nie mają możliwości sformalizowania swojej relacji poprzez zawarcie związku małżeńskiego. W Polsce możliwość zawarcia małżeństwa ograniczona jest bowiem dla par osób różnej płci (art. 18 Konstytucji RP).

2. Cel wprowadzenia ustawy

Projektowana ustawa reguluje podstawowe kwestie majątkowe i osobiste dotyczące związków tworzonych zarówno przez pary różnopłciowe jak i przez pary jedнопłciowe –

¹ S. Spurek *Prawo w moim życiu. Wszystko, co musisz wiedzieć o obowiązującym prawie, by zabezpieczyć swoją przyszłość*, Warszawa 2010.

² Główny Urząd Statystyczny. *Rocznik Demograficzny*, Warszawa 2010, str. 159 i nast., www.stat.gov.pl.

poprzez wprowadzenie do polskiego ustawodawstwa instytucji związku partnerskiego. Projekt ma – z jednej strony – umożliwić parom różnopłciowym formalizację ich związku na zasadach odmiennych niż w małżeństwie oraz – z drugiej strony – wypełnić legislacyjną próżnię, w jakiej znajdują się związki jednopłciowe. Celem projektu jest poszerzenie sfery stabilnych, trwałych, uznawanych przez prawo, podstawowych związków międzyludzkich; sfera ta jest dziś ograniczona wyłącznie do małżeństw, których pary jednopłciowe zawrzeć nie mogą, a pary różnopłciowe – nie zawsze chcą.

Projekt ustawy jest odpowiedzią na formułowane od lat postulaty osób nieheteroseksualnych, organizacji pozarządowych zajmujących się prawami człowieka i przeciwdziałaniem dyskryminacji, środowisk naukowych a także osób heteroseksualnych opowiadających się za uregulowaniem związków tworzonych przez pary osób tej samej płci. Projekt jest też odpowiedzią na zapotrzebowanie ze strony osób heteroseksualnych, które nie chcą zawrzeć związku małżeńskiego, ale nie chcą też pozostawać w relacji, która zapewnia im bardzo niewielką ochronę i jedynie szczątkowe zobowiązania (taką relacją jest tzw. pozostawanie we wspólnym pożyciu, zwane potocznie konkubinatem – patrz dalej). Przedstawiony projekt jest także efektem toczącej się w Polsce już od długiego czasu debaty publicznej na temat konieczności umożliwienia parom jednopłciowym formalizacji ich pożycia i objęcia tegoż regulacjami prawnymi. Projekt uwzględnia także poglądy, opinie i oczekiwania, które były formułowane w polskim dyskursie publicznym oraz w toku poprzednich prac legislacyjnych odnoszących się do regulowanej problematyki, jak również standard ochrony praw podstawowych, wynikający z orzecznictwa sądów międzynarodowych (Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej). Proponowana regulacja jest dostępna dla wszystkich par także dlatego, że udostępnienie instytucji związku partnerskiego jedynie parom jednopłciowym byłoby przejawem nierównego traktowania par różnopłciowych, na co nie zezwala szereg regulacji międzynarodowych z zakresu praw człowieka. W Europejskim Trybunale Praw Człowieka oczekuje na rozpoznanie sprawa ze skargi złożonej w dn. 2 lutego 2011 r. przez Sharon Ferguson i innych przeciwko Zjednoczonemu Królestwu. Treścią tej skargi jest zarzut naruszenia art. 14 w zw. z art. 12 i art. 8 Konwencji poprzez m.in. uniemożliwienie parom osób różnej płci zawarcia związku partnerskiego, dostępnego dla par tej samej płci. Należy też zauważyć, że zamknięcie dostępu do związków partnerskich dla osób płci przeciwnej było podstawą (pośredniego) stwierdzenia niezgodności przepisów niemieckich z prawem Unii w

sprawie *Römer*³, w której Trybunał Sprawiedliwości uznał, że Przepisy art. 1 w związku z art. 2 i art. 3 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2000/78 stoją na przeszkodzie przepisowi takiemu jak przepis ustawy kraju związkowego Hamburga, zgodnie z którym świadczeniobiorca pozostający w związku partnerskim otrzymuje uzupełniające świadczenia emerytalne w niższej wysokości niż świadczeniobiorca pozostający w związku małżeńskim i niebędący w trwałej separacji, jeśli w danym państwie członkowskim małżeństwo jest zastrzeżone dla osób odmiennej płci i wspólnie z zarejestrowanym związkiem partnerskim, takim jak przewidziany w niemieckiej *Gesetz über die Eingetragene Lebenspartnerschaft* (ustawie o zarejestrowanych związkach partnerskich) z dnia 16 lutego 2001 r., który jest zastrzeżony dla osób tej samej płci oraz istnieje bezpośrednia dyskryminacja ze względu na orientację seksualną, ponieważ w prawie krajowym zarejestrowany partner znajduje się w sytuacji prawnej i faktycznej porównywalnej z sytuacją osoby pozostającej w związku małżeńskim w odniesieniu do tego świadczenia. Ocena porównywalnego charakteru mieści się w kompetencjach sądu krajowego i powinna koncentrować się na odpowiednich prawach i obowiązkach małżonków oraz osób pozostających w zarejestrowanym związku partnerskim, uregulowanych w ramach odpowiadających im instytucji, mających znaczenie w świetle celu i warunków przyznawania rozpatrywanego świadczenia. Biorąc pod uwagę powyższy kontekst prawny należy uznać, że bezpieczniejszym prawnie (bo eliminującym ryzyko podważenia polskich przepisów z uwagi na niezgodność z prawem europejskim) jest rozwiązanie zakładające możliwość zawarcia związku partnerskiego przez osoby zarówno tej samej, jak i przeciwnej płci.

Podstawowym założeniem projektu jest teza, że Rzeczpospolita Polska, stojąc na gruncie poszanowania równych praw i zasady niedyskryminacji z jakichkolwiek przyczyn, uznaje konieczność uregulowania materii o istotnym znaczeniu dla osób żyjących w związkach pozamałżeńskich. Regulacja ta ma kształt odpowiadający istniejącym realiom społecznym. Dostrzec należy, że dotychczasowy brak projektowanych regulacji powoduje istotne uciążliwości, na które – z różnym natężeniem – napotykają zarówno osoby w związkach jedнопłciowych jak i osoby w związkach różnopłciowych. Uciążliwości te nie dają się wyjaśnić ani usprawiedliwić nadrzędnym interesem publicznym ani ochroną praw innych osób; nie jest tak, że wprowadzenie projektowanej regulacji uszczupli, zawęzi czy osłabi uprawnienia posiadane przez małżeństwa. Ponadto usunięcie wielu z tych uciążliwości w drodze proponowanej ustawy nastąpi z korzyścią dla całego społeczeństwa, wzmacniając

³ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dn. 10 maja 2011 r. w sprawie C-147/08 *Jürgen Römer przeciwko Freie und Hansestadt Hamburg*, dotychczas niepublikowany. Analogiczne stanowisko zajął Trybunał wcześniej w sprawie C-267/06 *Tadao Maruko przeciwko Versorgungsanstalt der deutschen Bühnen*.

więzi międzyludzkie i zapewniając im ochronę. Państwo już dziś dostrzega bowiem przewagę rozwiązania polegającego na sformalizowanym, trwałym i stabilnym związku dwóch osób, wspierających się i dzielących obowiązkami, nad związkiem luźnym, tymczasowym lub brakiem takiego związku. Dano temu wyraz zapewniając szczególną ustrojową pozycję małżeństwu i zachęcając do jego zawierania szeregiem przywilejów i uprawnień. Wprowadzenie związków partnerskich powiększy krąg osób żyjących w trwałych i stabilnych związkach, będzie zatem w pełni zgodne z tendencją już określoną przez ustawodawcę konstytucyjnego. Będzie to także krok w stronę pełnego równouprawnienia osób nieheteroseksualnych, zmniejszający wykluczenie społeczne tych osób, udowadniający, że państwo nie traktuje ich wrogo ani obojętnie. Redukcja wykluczenia społecznego w tym zakresie, z powodów kulturowych niemal całkowicie nietkniętym, pozwoli na uwolnienie dodatkowego społecznego i obywatelskiego potencjału, dziś niedostrzeganego lub bagatelizowanego. Zważywszy na potencjalne korzyści dla państwa i społeczeństwa, koszty wprowadzenia proponowanej ustawy są niewielkie. Wyzwaniem dla ustawodawcy są natomiast obyczajowe, kulturowo zakorzenione opory przed taką legislacją – ich pokonanie jest jednak konieczne, jeśli Polska ma być nowoczesnym państwem, korzystającym z bogactwa różnorodności społecznej, otwartym, stawiającym na integrację społeczną, a także realizującym swoje międzynarodowe zobowiązania.

Uchwalenie projektowanej ustawy zapewni warunki dla stabilnego i długotrwałego funkcjonowania sformalizowanych związków tworzonych przez osoby zwane w projekcie partnerami⁴. Projekt ustawy gwarantuje instytucjonalne wsparcie partnerów w trakcie trwania związku oraz w przypadku jego ustania, w tym poprzez śmierć jednego z partnerów. Podstawowym założeniem projektowanej regulacji jest to, że zarówno pary różnopłciowe jak i pary jednopłciowe są zdolne do tworzenia niezależnych ekonomicznie, trwałych związków, opartych na wzajemnych miłości, szacunku, lojalności i pomocy. Tymczasem obecnie brak jest jakichkolwiek rozwiązań ustawowych dla par jednopłciowych, które stanowią związki

⁴ W polskim ustawodawstwie przyjęte jest używanie niemal wyłącznie form w rodzaju męskim (małżonek, współnik, spadkobierca, podejrzany, najemca, sędzia, ubezpieczyciel, członek zarządu, zleceniodawca, zstępny, adwokat, właściciel, dowódca jednostki, dłużnik, sprawca, lekarz, konsul, funkcjonariusz, inspektor nadzoru, podatnik, pełnomocnik, kierownik zamawiającego, opiekun, przedstawiciel ustawowy, senator, prezydent miasta etc.), mimo, że niemal zawsze dotyczą one wszystkich osób, a nie tylko osób płci męskiej. Formy żeńskie używane są tylko wówczas, gdy użycie formy męskiej jest niemożliwe (matka, żona). Projektowana ustawa i niniejsze uzasadnienie zostały przygotowane przez osoby, którym opisane podejście ustawodawcy – utrwalające patriarchyzm w języku aktów prawnych – jest całkowicie obce. Pomimo tego projekt i uzasadnienie posługują się pojęciem „partnera” dla określenia wszystkich osób, którym projektowana ustawa przyzna prawo zawarcia związku partnerskiego – niezależnie od płci tych osób.

nieformalne i „prawnie indyferentne”⁵. W nieco lepszej sytuacji są pary różnopłciowe, które mogą obecnie wybierać między dwiema możliwościami: małżeństwem oraz wspólnym pożyciem.

Takie zróżnicowanie sytuacji prawnej stoi w sprzeczności z art. 32 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, który zakazuje dyskryminacji m.in. w życiu społecznym z jakiegokolwiek przyczyny, a więc także ze względu na płeć i orientację seksualną osób tworzących wyżej opisany związek. Rozważania na ten temat należy przeprowadzić właśnie na tle zasady równości, jednej z trzech przewodnich zasad statusu prawnego jednostki, będącej jednocześnie zasadą ustrojową. Podstawową konsekwencją zasady równości jest zakaz dyskryminacji, czyli wprowadzania różnicowań o nieuzasadnionym charakterze. Nie ma jakiegokolwiek uzasadnienia dla zasygnalizowanych wyżej, fundamentalnych różnic pomiędzy parami jednopłciowymi (tworzonymi przez lesbijki, gejów i osoby biseksualne) a parami różnopłciowymi (tworzonymi w przytłaczającej większości przez osoby heteroseksualne).

Innym zagadnieniem, także wymagającym unormowania, jest ochrona interesów osób trzecich wchodzących w stosunki prawne z osobami żyjącymi w związkach nieformalnych, które zaciągają zobowiązania w celu zaspokojenia potrzeb prowadzonego wspólnie gospodarstwa domowego. Obecnie brak jest wyraźnych i jednoznacznych podstaw, aby osoba trzecia mogła kierować roszczeniami wobec osoby pozostającej w nieformalnym związku z osobą, która zaciągnęła zobowiązanie. Biorąc pod uwagę uderzające podobieństwa w organizacji życia, zwłaszcza w sferze majątkowej (wspólne zamieszkanie, wspólne ponoszenie kosztów utrzymania etc.), pomiędzy związkami nieformalnymi oraz związkami małżeńskimi – nie widać przyczyn dla wyżej opisanego braku regulacji dotyczących zobowiązań i wierzytelności.

Dodać należy, że brak instytucjonalizacji związków osób tej samej płci stanowi przejaw dyskryminacji dużej części społeczeństwa przez ustawodawcę i narusza społecznie przyjętą zasadą tolerancji. Uznaje się bowiem, że „tolerancja powinna oznaczać zarówno akceptację, jak i docenienie wartości i korzyści płynących z różnorodności i pluralizmu”⁶. Wiele par tworzonych przez osoby tej samej płci chce tworzyć trwałe i usankcjonowane związki, dostrzegane, uznawane i chronione przez prawo. Ustawodawca nie może unikać podjęcia tej kwestii. Instytucjonalizacja związków partnerskich jest rozwiązaniem tego problemu.

⁵ Wyrok Sądu Najwyższego z 06 grudnia 2007 roku w sprawie IV CSK 301/07.

⁶ F. Hartwich, *Związki partnerskie. Aspekty prawne*, Warszawa 2011.

3. Dotychczasowe projekty

Przedmiotowy projekt nie jest pierwszą w Polsce próbą ujęcia w ramy prawne funkcjonowania związków pozamałżeńskich.

Pierwszą propozycję, mającą na celu uregulowanie sytuacji osób żyjących w związkach nieformalnych, przygotowano już w 2003 roku, kiedy grupa senatorów i senatorek wniosła pod obrady Senatu V kadencji projekt ustawy *o rejestrowanych związkach między osobami tej samej płci*. Przewidywał on m.in. ustawowe dziedziczenie po zmarłym partnerze oraz prawo ustanowienia wspólności majątkowej w drodze aktu notarialnego. Związek miał być zawierany w Urzędzie Stanu Cywilnego. Jak wskazywał sam tytuł projektowanej ustawy, zawarte w niej rozwiązania przewidziane były jednak tylko dla par jedнопłciowych. 03 grudnia 2004 roku Senat podjął uchwałę o wniesieniu projektu do Sejmu⁷, gdzie jednak nie doczekał się rozpatrzenia przed upływem kadencji. Po wyborach w 2005 roku projektu nie złożono ponownie.

Kolejną próbą uregulowania związków nieformalnych był poselski projekt ustawy o umowie związku partnerskiego⁸. Rozwiązania projektu były adresowane – podobnie jak w uzasadnianym projekcie – zarówno do par jedнопłciowych jak i do par różнопłciowych. Przewidziano w nim zawarcie związku partnerskiego w drodze umowy cywilnoprawnej (z podpisami notarialnie poświadczonymi), której strony – samodzielnie i swobodnie, bez ingerencji ustawodawcy – miały określić „wzajemne zobowiązania o charakterze majątkowym lub osobistym w celu organizacji wspólnego życia”. Zawarcie umowy związku partnerskiego nie powodowało zmiany stanu cywilnego i wywierało skutki *erga omnes* dopiero po upływie jednego roku od zawiadomienia kierownika Urzędu Stanu Cywilnego o jej zawarciu. Projekt stał się przedmiotem prac połączonych sejmowych Komisji Polityki Społecznej i Rodziny oraz Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka a także Podkomisji Nadzwyczajnej powołanej do prac nad projektem ustawy. Opinię o projekcie przygotowały Sąd Najwyższy⁹ oraz Biuro Analiz Sejmowych¹⁰; stanowisko rządu nie powstało. Prace legislacyjne nad w/w projektem uległy przerwaniu wraz z upływem VI kadencji Sejmu RP.

⁷ Senacki projekt ustawy o rejestrowanych związkach partnerskich (przedstawicielką wnioskujących była senatorka Krystyna Sienkiewicz); druk sejmowy nr 3664 z 22 grudnia 2004 roku.

⁸ Poselski projekt ustawy o umowie związku partnerskiego; druk sejmowy nr 4418, wpłynął 23 maja 2011 roku.

⁹ Pismo BSA I – 021 – 135/11 z 04 sierpnia 2011 roku.

4. Przegląd podobnych rozwiązań zagranicznych

Projektowana regulacja wpisuje się w ogólnoświatowy trend ujmowania w ramy prawne funkcjonowania związków pozamałżeńskich, w tym zwłaszcza jedнопłciowych. W tym ostatnim kontekście należy podkreślić, że od 1989 roku wiele państw wprowadziło do swoich porządków prawnych możliwości formalizacji związków tworzonych przez pary jedнопłciowe. Państwa, które zdecydowały się na wprowadzenie nowych rozwiązań prawnych albo w drodze krajowego orzecznictwa sądowego usankcjonowały prawnie istnienie takich związków to: Andora, Argentyna, Australia, Austria, Belgia, Brazylia, Chorwacja, Czechy, Dania, Ekwador, Finlandia, Francja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Islandia, Kanada, Kolumbia, Liechtenstein, Luksemburg, Niemcy, Nowa Zelandia, Norwegia, Portugalia, Republika Południowej Afryki, Słowenia, Szwajcaria, Szwecja, Urugwaj, Węgry, Wielka Brytania. Do listy tej dodać należy także niektóre stany USA (ostatnio stan Waszyngton) oraz Meksyku. Pierwszym krajem, który zdecydował się na wprowadzenie związków partnerskich była – w 1989 roku – Dania. Prace parlamentarne nad uregulowaniem prawnym funkcjonowania związków osób tej samej płci toczą się obecnie m.in. na Malcie, w Chile, Kostaryce i Nepalu. Należy podkreślić, że w chwili obecnej w większości państw członkowskich Unii Europejskiej (w tym także w niektórych państwach, które przystąpiły do UE wraz z Polską w 2004 roku) wprowadzono regulacje pozwalające na formalizację wspólnego pożycia par osób tej samej płci. Rzeczpospolita Polska, respektując wolny wybór jednostek w przedmiocie osoby, z którą tworzą związek, nie może dzielić obywateli. Związki osób tej samej płci są tworzone na podstawie takich samych wartości, jakie przyświecają osobom wchodzącym w związek różнопłciowy. Wprowadzenie projektowanej ustawy sprawi, że usankcjonowane prawnie związki tworzone przez osoby tej samej płci zyskają ochronę prawną przed dyskryminującymi praktykami, z którymi obecnie się spotykają. Z kolei dla setek tysięcy par różнопłciowych, które nie są jeszcze gotowe na małżeństwo, związek partnerski – z założenia mniej stabilny niż małżeństwo, ale wprowadzający konkretne obowiązki i uprawnienia – byłby polem do przetestowania trwałości wzajemnej relacji oraz zapewnienia im pewnych ram i zabezpieczeń prawnych.

¹⁰ Opinia prawna na temat potencjalnych skutków karnoprawnych przyjęcia projektu ustawy o umowie związku partnerskiego z 26 sierpnia 2011 roku.

Instytucjonalizacja związków jedнопłciowych w wymienionych powyżej państwach przybiera różne formy, zależne od woli ustawodawców krajowych. Należy wyróżnić cztery podstawowe formy regulowania funkcjonowania takich par:

- 1) małżeństwo,
- 2) związek partnerski,
- 3) konkubinat rejestrowany,
- 4) konkubinat nierejestrowany.

Małżeństwo – w zakresie, w jakim jest dostępne dla par różнопłciowych – zostało udostępnione (otwarte) jako instytucja prawna dla par jedнопłciowych w dziesięciu państwach: Argentynie, Belgii, Hiszpanii, Holandii, Islandii, Kanadzie, Norwegii, Portugalii, Republice Południowej Afryki oraz w Szwecji. Wprowadzenie możliwości zawierania małżeństw przez pary jedнопłciowe odbyło się, w zależności od państwa, albo na zasadzie rozszerzenia w odpowiednich ustawach (np. kodeksy cywilne, kodeksy rodzinne itd.) zakresu podmiotów uprawnionych do takiej formy instytucjonalizacji związku, albo poprzez przyjęcie specjalnych, odrębnych aktów prawnych regulujących funkcjonowanie takich małżeństw. Warto podkreślić, że – niezależnie od przyjętej ścieżki wprowadzenia opisanej instytucji w wymienionych państwach – nie powstała w nich odrębna instytucja „małżeństw jedнопłciowych” ani, tym bardziej „małżeństw homoseksualnych”. Takimi określeniami, spotykanymi w publicystyce, zaciemnia się prosty fakt: instytucja małżeństwa pozostała w wymienionych państwach niezmienną, zakres związanych z nią uprawnień nie został uszczuplony, a szacunek dla niej ani jej pozycja ustrojowa nie zmały; jest to nadal instytucja małżeństwa. Zmienił się jedynie krąg podmiotów uprawnionych do korzystania z niego.

Kolejną formą instytucjonalizacji związków par jedнопłciowych, która została zastosowana przez wielu ustawodawców zagranicznych, jest związek partnerski, zwany też rejestrowanym partnerstwem. Rozwiązanie to funkcjonuje między innymi w Czechach, Irlandii, Niemczech, na Węgrzech i w Wielkiej Brytanii. Rejestrowane partnerstwo powstaje poprzez oficjalny akt rejestracji i przewiduje określony pakiet praw i obowiązków, określonych przez ustawodawcę, zazwyczaj z wyłączeniem praw rodzicielskich. Rozwiązanie takie wydaje się być kompromisem pomiędzy poszanowaniem praw osób żyjących w związkach jedнопłciowych, a takimi względami, jak np. konstytucyjna definicja małżeństwa wykluczająca małżeństwo tej samej płci.¹¹ W niektórych państwach wprowadzenie związków

¹¹ P. Pogodzińska, *„Instytucjonalne rozwiązania prawne w zakresie regulacji związków jedнопłciowych w Europie”* w *„Tęczowe rodziny w Polsce. Prawo a rodziny gejosko-lesbjijskie”*, red. Zima, Warszawa 2010.

partnerskich było krokiem pośrednim na drodze do równouprawnienia par jedнопłciowych poprzez umożliwienie im zawierania małżeństw. Instytucja związku partnerskiego najczęściej reguluje podstawowe kwestie organizacyjne, takie jak rozliczenia podatkowe, sprawy emerytalne, ubezpieczeniowe, rentowe i spadkowe, problematykę najmu, pobytu w danym państwie oraz możliwość ustanowienia wspólnoty majątkowej. Rozwiązanie to ma też mniejszy walor godnościowy i edukacyjny aniżeli otwarcie instytucji małżeństwa dla par jedнопłciowych. Jest jednocześnie – wśród państw, które zdecydowały się regulację związków jedнопłciowych – dużo popularniejsze niż małżeństwa.

Obok związków partnerskich pojawiła się instytucja rejestrowanego konkubinatu, przewidująca węższy zakres uprawnień i obowiązków niż w/w formy instytucjonalizacji. Cechą charakterystyczną tej formy związku jest brak zmiany stanu cywilnego tworzących go osób. Pomimo tego ten rodzaj konkubinatu nie tylko niesie ze sobą pewne uprawnienia i obowiązki, często uregulowane w jednym akcie prawnym, ale także – dla zaistnienia – wymaga ujawnienia i rejestracji przez państwo.

Szczególnym przypadkiem – na pograniczu rejestrowanego partnerstwa i rejestrowanego konkubinatu – jest francuskie rozwiązanie *Pacte civil de solidarité* (PACS)¹², które stanowiło pierwowzór dla wyżej przywołanego poselskiego projektu ustawy o umowie związku partnerskiego z 2011 roku. PACS jest cywilnoprawną umową, której zawarcie jest otwarte zarówno dla par jedнопłciowych jak i par różнопłciowych; większość uprawnień wynikających z PACS ma charakter majątkowy oraz socjalny. Co charakterystyczne, inaczej niż w przypadku małżeństwa oraz związku partnerskiego, w przypadku PACS wzajemne obowiązki i prawa partnerów są określane przez nich samych, a nie przez ustawodawcę, który ustalił jedynie katalog praw i obowiązków służących wobec osób trzecich. Od innych rejestrowanych konkubinatów PACS odróżnia przede wszystkim to, że wzajemne prawa i obowiązki partnerów zostają spisane, są zatem dookreślone, a nie płynne i niejasne. Ustawa o PACS składa się z 15 artykułów i – w odróżnieniu od ustaw wprowadzających związki partnerskie, kompleksowo regulujących tę instytucję w jednym akcie prawnym – stanowi nowelizację kilku innych aktów prawnych, w tym francuskiego kodeksu cywilnego, kodeksu podatkowego, kodeksu zabezpieczenia społecznego, przepisów dotyczących działalności

¹² Loi n°99-944 du 15 novembre 1999 relative au pacte civil de solidarité. NOR: JUSX9803236L.

urzędów publicznych rządowych i samorządowych, najmu lokali mieszkalnych, przepisów prawa pracy oraz regulacji dotyczących pobytu na terenie Francji¹³.

Konkubinat nierejestrowany to najprostsza forma prawnego ujęcia związku dwóch osób. Jest to określony przez ustawodawcę lub orzecznictwo i piśmiennictwo stan faktyczny, z którym przepisy prawa, zwykle rozproszone w wielu aktach prawnych, wiążą pewne konsekwencje prawne – obowiązki, uprawnienia ale często też ograniczenia. Dla par jedнопłciowych rozwiązanie takie ma zastosowanie albo z woli ustawodawcy (tak jest m.in. w przypadku Węgier oraz Chorwacji¹⁴) albo w przypadku konsekwentnej i spójnej wykładni przepisów. Jak zasygnalizowano wyżej, w Polsce konkubinat, występujący pod nazwą wspólnego pożycia (w niektórych ustawach – „faktycznego wspólnego pożycia”), obejmuje tylko i wyłącznie pary różнопłciowe. Kwestia ta zostanie omówiona bardziej szczegółowo w dalszej części uzasadnienia.

Interesującą pozycję wypracował w powyższym względzie Izrael. Nie wprowadzono tam związków partnerskich a małżeństwo zawrzeć mogą tylko osoby różnych płci – jest to spowodowane swoistym monopolem duchownych w tym zakresie. Jednocześnie – od decyzji tamtejszego sądu najwyższego w 2006 roku – Izrael honoruje związki małżeńskie osób tej samej płci zawarte w innych krajach, przyznając im niemal takie same uprawnienia, jakimi cieszą się małżeństwa zawierane w Izraelu. Dla par jedнопłciowych pochodzących z Izraela stało się to powodem wyjazdów do państw, w których małżeństwo można zawrzeć nie tylko nie posiadając obywatelstwa, ale nawet zamieszkania (takim państwem jest m.in. Kanada); po powrocie do Izraela pary takie zachowują małżeński status. Jednocześnie Izrael uznaje niezarejestrowane konkubinaty niezależnie od płci osób tworzących związek.

Podsumowując powyższy – bardzo pobieżny – przegląd rozwiązań występujących w innych krajach warto wskazać, że małżeństwo i związki partnerskie dla par jedнопłciowych wprowadziły państwa o bardzo różnej historii i kulturze. W zasadzie wszystkie one należą do zachodniego kręgu kulturowego lub się z niego wywodzą. Niemal wszystkie są państwami, w których dominuje chrześcijaństwo. Kryterium religijne – często pojawiające się w debacie nad związkami partnerskimi w Polsce – wydaje się zatem nie mieć decydującego znaczenia. Roli nie odgrywa też położenie geograficzne ani historia danego państwa: związki partnerskie wprowadziły zarówno kraje zachodnioeuropejskie (często uznawane za znajdujące się na

¹³ P. Pilch, „*Modele regulacji prawnych dotyczących związków partnerskich obowiązujące w krajach europejskich – rys historyczny*” [w:] „*Orientacja seksualna i tożsamość płciowa. Aspekty prawne i społeczne*”, red. Wieruszewski, Wyrzykowski, Warszawa 2009.

¹⁴ Ustawa z 14 sierpnia 2003 roku *Zakon o istospolnim zajednicama*; art. 21 tej ustawy zawiera ponadto zakaz dyskryminacji ze względu na orientację seksualną.

zbliżonym poziomie cywilizacyjnym), jak Austria, Dania, Niemcy czy Szwajcaria, jak i państwa Europy Środkowej – Czechy, Słowenia i Węgry. Podobnie większość krajów Ameryki Południowej wprowadziła tego rodzaju rozwiązania. Zmiany ustawodawstwa bez szwanku przetrwały też zmiany rządów i ich politycznych barw: w Holandii prawa nie zmieniono nawet po dojściu do władzy partii radykalnie protestanckiej. Na Węgrzech, pomimo wprowadzenia nowej konstytucji proklamującej ochronę małżeństwa jako związku różnopłciowego, rząd pozostawił nietkniętą ustawę o związkach partnerskich, przyznającą bardzo szerokie, niemal małżeńskie uprawnienia parom jedнопłciowym.

Polska – obok Włoch – pozostaje ostatnim większym państwem Unii Europejskiej, który nie wprowadził związków partnerskich dla par jedнопłciowych¹⁵. Biorąc pod uwagę historyczną spuściznę walki o wolność a także obecną wysoką pozycję naszego państwa w Europie – postrzeganego przez zagranicę przez pryzmat tych dwóch okoliczności – brak regulacji w projektowanym zakresie jest wręcz rażąco i niewytłumaczalny.

5. Związki partnerskie jako konsekwencja wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Projektowana ustawa jest odpowiedzią na stanowiska wyrażone przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPCz) odnośnie konieczności poszanowania życia prywatnego i rodzinnego par jedнопłciowych. Należy w tym miejscu podkreślić, że Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 04 listopada 1950 roku (Dz. U. z 1993 roku, Nr 61, poz. 284; dalej jako Europejska Konwencja) wiąże Polskę i jest bezpośrednio stosowana w polskim porządku prawnym, a jej interpretacja musi być zgodna ze standardem wypracowanym w orzecznictwie ETPCz.

Jak wynika z wyroku ETPCz z 04 października 2007 roku w sprawie *Verein Gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) przeciwko Szwajcarii* (skarga nr 32772/02), organy państwa są zobowiązane do stosowania Konwencji rozumianej tak, jak to wynika z jej brzmienia i orzecznictwa Trybunału. Stanowisko to jest aprobowane w polskiej dogmatyce przedmiotu. Prof. Anna Wyrozumska w artykule *Europejski Trybunał Praw Człowieka. Skandal, czyli*

¹⁵ Od 1988 roku włoski parlament wielokrotnie zajmował się kwestią uregulowania związków pozamałżeńskich – w tym związków jedнопłciowych. Ostatnią próbą były prace rządu Romano Prodiego w 2007 roku i na początku 2008 roku (przerwane przez przedterminowe wybory) – najpierw nad projektem ustawy *Diritti e doveri delle persone stabilmente conviventi* („o prawach i obowiązkach stabilnych konkubinatów”), przeznaczony dla wszystkich par, a następnie nad projektem ustawy *Contratto di Unione Solidale* („o umowie związku solidarnego”), wzorowanej na francuskim rozwiązaniu PACS.

*kolizja wyroku polskiego i strasburskiego*¹⁶ podkreśliła, że „wyrok Trybunału jest wiążący i musi być wykonany. Sposób wykonywania orzeczeń ETPCz nie jest określony w konwencji i należy do prawa krajowego”. Oznacza to, że na wszystkich organach państwa spoczywa obowiązek stosowania orzeczeń Trybunału, w tym ich znajomości. Sposób zapewnienia wykonania orzeczenia należy przy tym do sfery autonomii proceduralnej państw – stron Konwencji¹⁷. Warto zauważyć, że również w niedawnym wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dn. 21 grudnia 2011 r. w sprawach połączonych *N.S. przeciwko Secretary of State for the Home Department i M.E., A.S.M., M.T., K.P. oraz E.H. przeciwko Refugee Applications Commissioners, Minister for Justice, Equality and Law Reform*, sygn. C-411/10 i C-493/10, Trybunał ten zwrócił uwagę na konieczność uwzględniania przez państwa członkowskie orzeczeń ETPCz, również wydanych w sprawach wywołanych skargami nieskierowanymi przeciwko danemu państwu członkowskiemu. Wreszcie, także polski Trybunał Konstytucyjny (TK) dostrzega i podkreśla konieczność uwzględniania wniosków interpretacyjnych formułowanych przez ETPCz w procesie stanowienia, wykładni i stosowania prawa w Polsce (w ten sposób TK np. w orzeczeniach: z 18 października 2004 roku, sygn. P 8/04, z 19 lipca 2011 roku, sygn. K 11/10, z 15 kwietnia 2009 roku, sygn. SK 28/08, z 08 listopada 2007 roku, sygn. K 39/07 oraz z 17 grudnia 2003 roku, sygn. SK 15/02), a niezgodność z Konwencją musi być traktowana jako skutkująca automatycznie niezgodnością z Konstytucją (w ten sposób: orzeczenie TK z 19 lutego 2008 roku, sygn. P 48/06). Powinność zapewnienia spójnego standardu ochrony praw podstawowych (i zasady niedyskryminacji) wynika ze struktury polskiego systemu prawa, który ma charakter multicentryczny¹⁸.

W wyroku wydanym w sprawie *Kozak przeciwko Polsce* (skarga nr 13102/02) w 02 marca 2010 roku ETPCz uznał, że Polska, pozbawiając mężczyzny prawa do wstąpienia w stosunek najmu mieszkania komunalnego po jego zmarłym partnerze, dopuściła się nieuzasadnionego i dyskryminującego zróżnicowania, a jedyną motywacją tego rozróżnienia była orientacja seksualna skarżącego. Trybunał w swoim orzeczeniu przypomniał po raz kolejny, że orientacja seksualna jest jedną z najbardziej intymnych i osobistych cech tożsamości każdej jednostki ludzkiej i jako taka jest chroniona na gruncie Europejskiej Konwencji zapewniającej także poszanowanie życia prywatnego. Sędziowie zaznaczyli

¹⁶ „Rzeczpospolita” z 04 marca 2005 roku.

¹⁷ M. in.: R. Wieruszewski, *Mechanizmy kontrolne Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, PiP 1991/12/41, str. 46 *in fine*

¹⁸ zob. szerzej fundamentalną pracę prof. Ewy Łętowskiej *Multicentryczność współczesnego systemu prawa i jej konsekwencje*, PiP 2005, z. 4, s. 3.

bardzo wyraźnie, że państwo winno być niezwykle ostrożne w ustanawianiu różnic w traktowaniu, jeśli w grę wchodzi płeć lub orientacja seksualna. Co więcej, w wyroku możemy przeczytać, że jeżeli państwo stosuje rozróżnienia oparte na orientacji seksualnej, działania te winny być niezbędne do osiągnięcia konkretnego celu, a relacja pomiędzy celem a środkami prawnymi winna być nierozzerwalna (w tym przypadku celem była ochrona tzw. „tradycyjnej rodziny”). Trybunał nie zanegował w żaden sposób kompetencji państwa odnośnie ochrony ww. modelu rodziny. Trybunał podkreślił jednak bardzo stanowczo, że prawo zawierające generalne przepisy, które z góry wykluczają osoby homoseksualne z możliwości wstąpienia w prawo najmu po zmarłym partnerze są zbyt radykalnym środkiem realizowania ochrony instytucji rodziny. Państwo dysponuje bowiem całą gamą innych środków, aby taką ochronę zapewnić¹⁹. Ten wycinkowy problem związany z prawem najmu zdaje się mieć przełożenie na inne sfery życia; pokazuje, jak różnicowanie traktowania ze względu na orientację seksualną narusza prawo jednostki do poszanowania życia prywatnego. W tym kontekście należy również wspomnieć, że ETPCz ustanowił kolejny, bardzo ważny standard dotyczący pożycia rodzinnego par jedнопłciowych. W wyroku z 24 czerwca 2010 roku w sprawie *Schalk i Kopf przeciwko Austrii* (skarga nr 30141/04) Trybunał stwierdził, że choć przepisy Europejskiej Konwencji nie nakładają na państwa-strony obowiązku przyznania związkom osób tej samej płci prawa do zawarcia małżeństwa, to jednak sztuczne byłoby utrzymywanie dotychczasowego poglądu, że pary osób tej samej płci, inaczej niż pary osób przeciwnej płci, nie mogą być objęte pojęciem „życia rodzinnego” (art. 8 Europejskiej Konwencji). ETPCz podkreślił również, że pary jedнопłciowe są nie mniej od par mieszanych płciowo zdolne do utworzenia stałej relacji uczuciowej. Tym samym więc są one w podobnej sytuacji do par mieszanych płciowo, jeśli chodzi o potrzebę prawnego uznania i prawnej ochrony ich związku²⁰.

6. Dokumenty międzynarodowe

W przygotowanym na zlecenie Parlamentu Europejskiego *Raporcie* Agencji Praw Podstawowych UE nt. homofobii i dyskryminacji ze względu na orientację seksualną w

¹⁹ K. Śmiszek, „Dyskryminująca polska rzeczywistość”, „Rzeczpospolita”, 11 marca 2010 roku; zob. też: glosy do wyroku ETPCz z 02 marca 2010 roku w sprawie *Kozak przeciwko Polsce* autorstwa K. Bema – aprobująca – i M. Górskiego – częściowo krytyczna, opublikowane w SIP LEX, 2010.

²⁰ Por. M. Górski, *Strasburg o związkach partnerskich*, „Rzeczpospolita”, 20 września 2010 roku; zob. też glosy do powołanego wyroku autorstwa K. Bema – aprobująca i M. Górskiego – częściowo krytyczną oraz glosę autorstwa W. Brzozowskiego opublikowaną w EPS, nr 4 z 2011 roku.

państwach członkowskich Unii Europejskiej²¹, podniesiono, że wspólnotowy zakaz dyskryminacji wymaga zrównania w prawach, korzyściach czy przywilejach osób w trwałych związkach porównywalnych do małżeństwa, niezależnie od ich formy. W *Raporcie* podkreśla się, że prawo krajowe może zastrzegać pewne uprawnienia dla małżonków, ale jednocześnie odmowa ich przyznania osobom w związkach o określonej trwałości stanowi przejaw dyskryminacji pośredniej. *Raport* przywołuje w tym miejscu jako standard prawa międzynarodowego sprawę *Joslin przeciwko Nowej Zelandii* rozstrzygniętą przez Komitet Praw Człowieka w 2002 roku, w której stwierdzono, że różne traktowanie małżeństw i związków osób tej samej płci stanowi naruszenie prawa do zawarcia małżeństwa²².

7. Sądownictwo w Polsce

Projekt ustawy o związkach partnerskich wychodzi naprzeciw sytuacjom, w których sądy w Polsce, z uwagi na braki ustawodawstwa, w różny sposób rozpatrują sprawy dotyczące par jedнопłciowych.

W kilku orzeczeniach wydanych na przestrzeni wielu lat Sąd Najwyższy stwierdził, że immanentną cechą wspólnego pożycia (konkubinatu) jest zróżnicowanie płciowe pozostających w nim osób²³. Zarazem wskazać należy, że przedmiotowa opinia Sądu ukształtowała się na długo przed rozpoczęciem prac nad Konstytucją RP z 1997 roku, przewidującą szczególną pozycję i ochronę instytucji małżeństwa - na co Sąd Najwyższy powołuje się obecnie. Pomija się i zapomina, że pierwotnie opinie Sądu w przedmiotowym zakresie nie miały żadnego związku z „ochroną małżeństwa” ani ochroną jakiegokolwiek innego dobra. Orzecznictwo Sądu Najwyższego naciskało na wąskie, bardzo rygorystyczne rozumienie wspólnego pożycia jako związku niemal-małżeńskiego (od małżeństwa różniącego się jedynie brakiem „formalnego węzła”), gdyż chciano w ten sposób zawęzić możliwości korzystania m.in. z prawa odmowy składania zeznań w postępowaniu karnym. Na gruncie kodeksu karnego z 1969 roku - podobnie jak współcześnie - prawo służyło to m.in.

²¹ *Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation in the EU Member States*, Wiedeń 2009

²² A. Śledzińska-Simon, „Prawo osób homoseksualnych do życia rodzinnego w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i raportu Agencji Praw Podstawowych UE” – tekst niepublikowany

²³ Por. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z 20 listopada 2009 roku w sprawie III CZP 99/09, postanowienie Sądu Najwyższego z 07 lipca 2004 roku w sprawie II KK 176/04, uchwała Sądu Najwyższego z 21 maja 2002 roku w sprawie III CZP 26/02, wyrok Sądu Najwyższego z 02 kwietnia 1981 roku w sprawie I KR 23/81, uchwała Sądu Najwyższego z 09 czerwca 1976 roku w sprawie VI KZP 13/75, wyrok Sądu Najwyższego z 12 listopada 1975 roku w sprawie V KR 203/75.

osobom pozostającym we wspólnym pożyciu. Na długo zanim w Polsce pojawiła się swoboda debaty publicznej umożliwiająca podniesienie sprawy związków jedнопłciowych, Sąd Najwyższy ferował wyroki *de facto* zmuszające do składania zeznań obciążających osoby najbliższe przeciwnej płci, które - w jego ocenie - nie zasługiwały na uznanie za pozostające we wspólnym pożyciu. Jest oczywiste, że taka wykładnia dawnego kodeksu karnego przez Sąd Najwyższy następowała w realiach PRL - państwa opresyjnego, stosującego m.in. postępowanie karne jako narzędzie utrzymywania społeczeństwa w ryzach.

Współcześnie wskazana linia orzecznicza Sądu - kontynuowana bez odchyień i wątpliwości co do jej aktualności i zasadności - zmieniła swoje uzasadnienie; obecnie jest nim „ochrona małżeństwa” wynikająca z art. 18 Konstytucji RP. Po 1989 roku w Polsce zmieniła się sytuacja polityczna, społeczna i kulturowa, „ujawniły się” pary jedнопłciowe, natomiast Sąd Najwyższy nie zmienił swojego stanowiska o wspólnym pożyciu od czasów PRL - mając dla tego nowe uzasadnienie. O ile wcześniej Sąd akcentował, że bliskość, trwałość oraz inne cechy i elementy nieformalnego związku mają być „jak w małżeństwie”, o tyle współcześnie eksponuje się „małżeński wymóg” różnej płci osób pozostających we wspólnym pożyciu. Konsekwencje takiego stanowiska Sądu, ignorującego sytuację społeczną, ponoszą pary jedнопłciowe.

Stanowisko Sądu Najwyższego w powyższym zakresie znajduje odbicie w judykaturze²⁴, choć nie zawsze. Sąd Apelacyjny w Białymstoku w swoim orzeczeniu z 23 lutego 2007 roku (sygn. I ACa 590/06) uznał, że pod pojęciem konkubinatu należy rozumieć stabilną, faktyczną wspólnotę osobisto-majątkową dwojga osób, bez znaczenia ich płci. Co więcej, sąd stwierdził, że nie ma podstaw do stosowania odmiennych zasad przy rozliczaniu majątku powstałego w trakcie „konkubinatu homoseksualnego” i „konkubinatu heteroseksualnego”. Stanowiska tego nie podzielił jednak Sąd Najwyższy, który uznał, że sporny majątek osób tej samej płci może zostać podzielony – po ustaniu ich „związku faktycznego” – w oparciu o przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu²⁵.

Podobna niepewność prawa występuje w odniesieniu do wstępowania w stosunek najmu lokalu. W 2011 roku Sąd Rejonowy w Złotowie (a za nim Sąd Okręgowy w Poznaniu²⁶) przyznał prawo wstąpienia w stosunek najmu kobiecie, która była partnerką zmarłej głównej najemczynie lokalu. W tym samym czasie Sąd Rejonowy dla Warszawy-

²⁴ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 11 grudnia 1997 roku w sprawie II AKa 226/97.

²⁵ Wyrok Sądu Najwyższego z 06 grudnia 2007 roku w sprawie IV CSK 301/07.

²⁶ Wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu, sygn. akt II Ca 284/11

Mokotowa²⁷ oddalił powództwo o wstąpienie w stosunek najmu mieszkania po zmarłym partnerze uznając, że jest to możliwe tylko przy konkubinacie będącym związkiem osób różnej płci. Zarówno w przypadku ze Złotowa jak i z Warszawy podstawą orzekania był ten sam przepis - art. 691 § 1 kc. Sytuacja, w której różne sądy orzekają różnie odnośnie tego samego zagadnienia prawnego na tle identycznego lub mocno zbliżonego stanu faktycznego powoduje stan prawnej niepewności. Jest to stan niemożliwy do pogodzenia z zasadą rządów prawa.

8. Krajowe akty prawne

Projektowana ustawa wychodzi naprzeciw założeniom przygotowanej przez rząd Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju w perspektywie do 2030 roku. Jednym z jej celów operacyjnych jest wprowadzenie zmian w systemie świadczeń społecznych - tak aby wsparcie trafiało do grup realnie ich potrzebujących. Może się stać to tylko wtedy, kiedy świadczenia adresowane do gospodarstw domowych (świadczenia rodzinne z tytułu ubóstwa, dodatki mieszkaniowe oraz transfery indywidualne) będą pozwalać na wydobywanie potencjałów wszystkich należących do niego osób - poprzez minimalizowanie kosztu dostępu do usług opiekuńczych czy edukacyjnych. Cytując założenia Strategii: „Do gospodarstw domowych powinny być również adresowane rozwiązania zwiększające dochody z pracy, poprzez m.in. odpowiednio zaprojektowany system podatkowy. W przypadku gospodarstw domowych konieczne będzie w perspektywie 2015 roku wprowadzenie zmian odnoszących się do przemian w zakresie modelu rodziny. W perspektywie kolejnych pięciu lat konieczne będzie zrównanie w prawach osób, które funkcjonują w nieformalnych ale stałych związkach”.

Bezdyskusyjnym jest, iż Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju odnosi się do związków tworzonych zarówno przez pary jedнопłciowe jak i przez pary różnopłciowe. Założenie to odzwierciedlono w projektowanej ustawie.

9. Związki nieformalne w prawie polskim

Należy podkreślić, że - co do zasady - osoby różnej płci żyjące razem i prowadzące wspólne gospodarstwo domowe bez węzła małżeńskiego są dla siebie - w świetle prawa - osobami obcymi. Pomimo tego szereg aktów prawnych przypisuje określone znaczenie

²⁷ Wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy Mokotowa IC 1447/10, (w chwili składania projektu ustawy o związkach partnerskich, wyrok został zaskarżony do Sądu Okręgowego w Warszawie, sygn. akt V Ca 3094/11)

prawne pojęciu pozostawania we wspólnym pożyciu (konkubinatu). Ustawodawca używa pojęcia „wspólnego pożycia” w:

- ustawie z 23 kwietnia 1964 roku – Kodeks cywilny,
- ustawie z 20 maja 1971 roku – Kodek wykroczeń,
- ustawie z 26 maja 1982 roku – Prawo o adwokaturze,
- ustawie z 06 lipca 1982 roku o radcach prawnych,
- ustawie z 14 lutego 1991 roku – Prawo o notariacie,
- ustawie z 07 października 1992 roku o regionalnych izbach obrachunkowych,
- ustawie z 07 lipca 1994 roku o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych,
- ustawie z 29 września 1994 roku o rachunkowości,
- ustawie z 23 grudnia 1994 roku o Najwyższej Izbie Kontroli,
- ustawie z 22 czerwca 1995 roku o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej,
- ustawie z 06 czerwca 1997 roku – Kodeks karny,
- ustawie z 06 czerwca 1997 roku – Kodeks postępowania karnego,
- ustawie z 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami,
- ustawie z 28 sierpnia 1997 roku o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych,
- ustawie z 29 sierpnia 1997 roku o komornikach sądowych i egzekucji,
- ustawie z 29 sierpnia 1997 roku – Ordynacja podatkowa,
- ustawie z 04 września 1997 roku o dyscyplinie wojskowej,
- ustawie z 08 września 2000 roku o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe”,
- ustawie z 16 listopada 2000 roku o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu,
- ustawie z 15 grudnia 2000 roku o spółdzielniach mieszkaniowych,
- ustawie z 11 maja 2001 roku – Prawo o miarach,
- ustawie z 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawie z 22 maja 2003 roku o działalności ubezpieczeniowej,
- ustawie z 22 maja 2003 roku o pośrednictwie ubezpieczeniowym,
- ustawie z 29 stycznia 2004 roku – Prawo zamówień publicznych,
- ustawie z 17 lutego 2005 roku o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne,
- ustawie z 04 marca 2005 roku o Krajowym Funduszu Kapitałowym,

- ustawie z 07 lipca 2005 roku o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw,
- ustawie z 29 lipca 2005 roku o nadzorze nad rynkiem kapitałowym,
- ustawie z 09 czerwca 2006 roku o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym,
- ustawie z 16 lutego 2007 roku o ochronie konkurencji i konsumentów,
- ustawie z 23 stycznia 2009 roku o wojewodzie i administracji rządowej w województwie,
- ustawie z 23 stycznia 2009 roku o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury,
- ustawie z 07 maja 2009 roku o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym,
- ustawie z 09 października 2009 roku o dyscyplinie wojskowej,
- ustawie z 02 grudnia 2009 roku o izbach lekarskich,
- ustawie z 09 kwietnia 2010 roku o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych.

Ponadto pojęcie „pozostawania we wspólnym pożyciu” pojawia się szereg razy w aktach podustawowych, w tym w:

- rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 03 września 2008 roku w sprawie przeprowadzania konkursów na stanowisko asystenta sędziego,
- rozporządzeniu Ministra Finansów z 03 grudnia 2009 roku w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej podmiotów uprawnionych do badania sprawozdań finansowych,
- rozporządzeniu Ministra Finansów z 28 grudnia 2009 roku w sprawie szczególnych zasad rachunkowości zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji,
- rozporządzeniu Ministra Finansów z 28 grudnia 2009 roku w sprawie szczególnych zasad rachunkowości domów maklerskich,
- rozporządzeniu Ministra Finansów z 28 grudnia 2009 roku w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej osoby sporządzającej świadectwa charakterystyki energetycznej budynku, lokalu mieszkalnego lub części budynku stanowiącej samodzielną całość techniczno-użytkową,
- rozporządzeniu Ministra Finansów z 11 marca 2010 roku w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej organizatorów imprez masowych,
- rozporządzeniu Ministra Finansów z 15 kwietnia 2010 roku w sprawie określenia wzoru oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby fizycznej ubiegającej się o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego.

Jak wskazano wyżej, polski stan prawny można określić jako model niezarejestrowanego konkubinatu. Ponownego podkreślenia wymaga, że korzystać mogą z niego wyłącznie pary różnopłciowe, a to za sprawą wspomnianego orzecznictwa Sądu Najwyższego.

Pozostawanie we wspólnym pożyciu, choć jest stanem faktycznym i z założenia nie ma cechy trwałości, powoduje dwa rodzaje skutków prawnych:

- uprawnienia – jak prawo odmowy składania zeznań, prawo do wstąpienia w stosunek najmu w miejsce zmarłej osoby czy prawo do państwowej kompensaty za przestępstwo,
- ograniczenia udziału – jak obligatoryjne wyłączenie z udziału w czynnościach kontrolnych różnych instytucji i służb, czynnościach oceniających w konkursach i podczas egzaminów oraz w orzekaniu.

Nie sposób nie zauważyć, że w niektórych obszarach uprawnienia, z jakich korzystają osoby pozostające we wspólnym pożyciu, w niczym nie ustępują uprawnieniom małżeństw. Jedynie dla przykładu należy wskazać, że:

- na gruncie prawa karnego materialnego odwołania do pojęcia osoby najbliższej, a zatem zarówno do osoby pozostającej w związku małżeńskim a także do osoby pozostającej we wspólnym pożyciu, m.in.:
 - wprowadzają dodatkowy wymóg obligatoryjnego wniosku pokrzywdzonego dla uruchomienia ścigania niektórych przestępstw, opisanych w art. 157 kk (spowodowanie „innego uszczerbku na zdrowiu”), art. 278 kk (kradzież), art. 279 kk (kradzież z włamaniem), art. 284 kk (przywłaszczenie), art. 285 kk (kradzież impulsów telefonicznych), art. 286 kk (oszustwo), art. 287 kk (oszustwo komputerowe), art. 288 kk (zniszczenie rzeczy cudzej) oraz art. 289 kk (krótkotrwały zabór pojazdu mechanicznego);
 - rozszerzają zakres przedmiotu ochrony w przypadku niektórych przestępstw (opisanych m.in. w art. 190 § 1 kk, art. 207 § 1 kk czy art. 209 § 1 kk);
 - formułują przesłankę uwolnienia od kary w przypadku niektórych przestępstw (opisanych m.in. w art. 233 § 3 kk, art. 236 § 2 kk czy art. 239 § 2 kk);
 - formułują przesłankę nadzwyczajnego złagodzenia kary (art. 60 § 2 pkt 3 kk i art. 239 § 3 kk) względnie odstąpienia od jej wymierzenia (art. 239 § 3 kk);
- na gruncie prawa karnego procesowego odwołania do pojęcia osoby najbliższej, a zatem zarówno do osoby pozostającej w związku małżeńskim a także do osoby pozostającej we wspólnym pożyciu, m.in.:
 - zapewniają ograniczenie ścigania z wniosku pokrzywdzonego (art. 12 § 2 kpk);

- umożliwiają wykonywanie uprawnień pokrzywdzonego, oskarżyciela posiłkowego, oskarżyciela prywatnego i powoda cywilnego nawet po jego śmierci (art. 52 § 1 kpk oraz art. 63 § 1 kpk, a także art. 58 § 1 kpk, art. 61 § 1 kpk, art. 63 § 2 kpk);
- wprowadzają ograniczenia dowodowe w postaci prawa do odmowy składania zeznań (art. 182 § 1 kpk) oraz prawa do uchylenia się od odpowiedzi na pytanie (art. 183 § 1 kpk);
- formułują przesłankę żądania przesłuchania z wyłączeniem jawności (art. 183 § 1 kpk);
- formułują przesłankę zastosowania dodatkowych form ochrony świadka (art. 184 kpk oraz art. 191 § 3 kpk);
- formułują przesłankę odstąpienia od stosowania tymczasowego aresztowania (art. 259 § 1 pkt 2 kpk).

Jak z powyższego widać ustawodawca - mimo przyznanej małżeństwom konstytucyjnej ochrony - nie zawahał się zrównać z nimi w prawach związków całkowicie nieformalnych, pozbawionych jakichkolwiek cech trwałości. Uderza nie tylko to, że uprawnienia te są dostępne wyłącznie dla osób pozostających w związkach różnopłciowych - co jest bezzasadnym różnicowaniem (nierównym traktowaniem) przez prawo. Już na samym powyższym przykładzie widać, że zmiany postulowane w projektowanej ustawie powinny dać sformalizowanym związkom jednopłciowym wszystkie uprawnienia i obowiązki (ograniczenia), które mają konkubinaty osób różnej płci - trwałość i stabilność związku partnerskiego będzie bowiem większa, aniżeli niesformalizowanego pozostawania we wspólnym pożyciu. Przykład powyższy można bez trudu rozwinąć i objąć nim m.in. uprawnienia wynikające z ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, dzięki którym osoba pozostającej we wspólnym pożyciu z pacjentem lub pacjentką:

- może być ona obecna przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych pacjentce bądź pacjentowi,
- otrzymuje informację o stanie zdrowia, rozpoznaniu, proponowanych oraz możliwych metodach diagnostycznych, leczniczych, dających się przewidzieć następstwach ich zastosowania albo zaniechania, wynikach leczenia oraz rokowaniu w przypadku, gdy pacjent lub pacjentka są osobami nieprzytomnymi względnie niezdolnymi do zrozumienia znaczenia tej informacji.

Wyżej zasygnalizowano też kwestię wstąpienia w stosunek najmu po zmarłej osobie, obecnie regulowaną przez art. 691 kc. Jak widać z powyższego zestawienia, lista aktów prawnych, które przypisują pozostawaniu we wspólnym pożyciu określoną doniosłość prawną jest długa.

Nie ma żadnego uzasadnienia, aby ustawodawca odmawiał przyznania uprawnień i obowiązków w tym zakresie trwałym, stabilnym związkom osób tej samej płci.

10. Społeczne skutki wprowadzenia związków partnerskich

Nie sposób pominąć społecznych skutków wprowadzenia projektowanej regulacji. Jak wskazuje socjologia, zmiany społeczne szczególnie silnie dotyczą więzi rodzinne. Modele więzi rodzinnych, dzięki zaistnieniu instytucji związku partnerskiego, znajdują swoje miejsce w systemie prawa, co doprowadzi do umocnienia więzi rodzinnych. Nowe modele rodziny – mimo formy nieco odmiennej od dotychczasowej – pełnią funkcje socjalizacyjną, integrującą, dzielącą i przekazującą nagromadzone środki i zasoby materialne, budują kapitał społeczny i są wartością kulturową. Cechy te – przynależne do tej pory wyłącznie tzw. „tradycyjnej rodzinie”, jak pisze prof. Slany, są „transferowane na inne formy” rodziny²⁸. Uznać należy, że związki pozamałżeńskie, w tym związki osób tej samej płci, opierając się na wymienionych wartościach, powinny znaleźć swoje miejsce w systemie prawa. Wskazać przy tym należy na istotną rolę polityki równości transformatywnej, zakładającą nadawanie istniejącym już instytucjom społecznym ram prawnych.

Osoby żyjące w związkach jedнопłciowych spotykają się z dyskryminacją przede wszystkim ze względu na orientację seksualną. Umożliwienie przez ustawodawcę formalizacji związków osób tej samej płci wpłynie na postawy społeczne i będzie istotnym elementem przeciwdziałania dyskryminacji na - innych niż prawne – polach. Związki osób tej samej płci – także ze względu na brak ich uznania przez prawo – częściej traktowane są jako efemeryczne, skazane na niepowodzenie, wynikające z bliżej nieokreślonych pobudek, kaprysów natury estetycznej czy erotycznej. Stygmatyzację osób nieheteroseksualnych wiernie oddaje nieprzyjazny, często otwarcie wrogi i pogardliwy język, w którym – obok wulgarnych – funkcjonują pozornie niewinne określenia i sformułowania (np. „kochający inaczej”). Osobom nieheteroseksualnym nie tylko odmawia się równouprawnienia: bardzo często są one traktowane jak grupa społeczna kierująca się inną etyką i moralnością (lub ich całkowicie pozbawiona), obca i traktowana z dystansem i strachem. Kwestionuje się autentyczność uczuć, emocji oraz związków osób nieheteroseksualnych *en bloc*, przypisuje im – zwłaszcza w stosunku do dzieci i młodzieży – wręcz przestępcze cele i zamiary. W takim klimacie – gdzie miłość i związek dwóch osób tej samej płci budzą niedowierzanie i

²⁸ K. Slany, *Dywersyfikacja form życia rodzinnego we współczesnych świecie* [w:] *Homoseksualizm. Perspektywa interdyscyplinarna*, red. Slany, Kowalska, Śmietana, Kraków 2005.

niechęć – trudno o wspólne życie i wspólne funkcjonowanie. Tymczasem z przeprowadzonych badań ankietowych wynika, że w szczególności osoby homoseksualne chcące zawrzeć związek partnerski domagają się zabezpieczeń w prawie dotyczących takich kwestii jak obowiązek wierności wobec drugiej osoby. Państwo ma obowiązek zapewnienia osobom nieheteroseksualnym możliwości rozwoju ich pragnień i starań w tym zakresie, a sformalizowanie związków osób tej samej płci wpłynie na zmniejszenie społecznej stygmatyzacji takich związków.

Uregulowanie wielu kwestii poruszanych w projekcie przeciwdziałać będzie występującym komplikacjom, których osoby nieheteroseksualne doświadczają w związku z tym, że prawo nie tyle nie uznaje ale wprost nie dostrzega ich związków. Ponadto brak regulacji dotyczących funkcjonowania związków partnerskich uniemożliwia części społeczeństwa „pełną identyfikację z interesami państwa i sprawia, że autentyczny szacunek i przywiązanie do niego są niemożliwe²⁹”.

Z kolei pary różnopłciowe spotykają się z ostrą krytyką społeczną z powodu rzekomej nieodpowiedzialności czy wręcz rozwiązłości („życie w grzechu”, „życie bez ślubu”, „życie na kocią łapę”). Tymczasem wiele osób – z różnych względów – nie decyduje się na małżeństwo, m.in. dlatego, że nie jest na nie gotowych. Małżeństwo – właśnie ze względu na swój wysoki status i silną pozycję ustrojową – uznawane jest za instytucję wymagającą maksymalnej pewności co do drugiej osoby i całkowitego zaangażowania w związek. Współcześnie obserwuje się osłabienie zainteresowania małżeństwem, i to pomimo licznych korzyści wynikających z jego zawarcia. Równocześnie gwałtownie wzrosła liczba rozwodów (patrz Tabela 1³⁰). Wniosek jest jeden: dla coraz większej części potencjalnych małżonków oraz dla coraz większej części osób pozostających w związkach małżeńskich koszty i ryzyka tych związków przeważają nad korzyściami.

Rok	Liczba zawartych małżeństw	Liczba małżeństw rozwiązanych przez śmierć małżonka	Liczba małżeństw rozwiązanych przez rozwód
1980	307 373	170 023	39 833
1990	255 369	183 927	42 436
2000	211 150	167 004	42 770
2005	206 916	161 345	67 578
2009	250 794	163 630	65 345

²⁹ J. M. Krawczyk, *Rejestrowane związki partnerskie w Norwegii*, Grodzisk Mazowiecki 2001.

³⁰ Wszystkie dane dotyczące liczby małżeństw zaprezentowane w tej części uzasadnienia projektu pochodzą z *Rocznika Demograficznego 2011*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2011, s. 165 i nast.; www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_rs_rocznik_demograficzny_2011.pdf [dostęp: 1.01.2012].

2010	228 337	159 427	61 300
------	---------	---------	--------

Tabela 1. Zestawienie liczby małżeństw zawartych i rozwiązanych w Polsce w wybranych latach.

Powyższy problem dotyczy przede wszystkim miast, w których – począwszy od 1990 roku – co roku notuje się więcej małżeństw rozwiązanych aniżeli zawartych. O ile początkowo różnica ta była nieznaczna (w 1990 roku zawarto w miastach 926 małżeństw mniej, aniżeli ich tam zawarto), to tyle w ostatnich latach problem ten przybiera na sile (w 2010 roku zawarto w miastach 21 285 małżeństw mniej, aniżeli ich tam zawarto).

Nastąpiły też wyraźne zmiany w strukturze wiekowej osób zawierających związek małżeński. O ile dawniej dominowały najmłodsze osoby uprawnione (z grup poniżej 20. roku życia oraz od 20 do 24 lat), o tyle współcześnie proporcje uległy odwróceniu i najliczniejszą grupą zawierającą małżeństwa są osoby w wieku 25-34 lat (patrz Tabela 2 i Tabela 3).

Rok	Grupy wiekowe mężczyzn zawierających związek małżeński i ich liczebność									
	19 i mniej	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60 i więcej
1980	8548	16456 3	89091	19925	6320	4700	3738	2956	2296	5236
1990	12400	12461 9	69619	22541	9552	5091	2553	2423	2244	4327
2000	5437	85991	74318	19262	8061	5142	3732	2801	1544	4862
2009	1890	53239	11265 6	46227	15167	6567	4243	3753	2696	4356
2010	1320	44683	10341 7	44104	14772	6162	4005	3357	2458	4059

Tabela 2. Grupy wiekowe mężczyzn zawierających związek małżeński i ich liczebność w wybranych latach.

Rok	Grupy wiekowe kobiet zawierających związek małżeński i ich liczebność									
	19 i mniej	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60 i więcej
1980	54116	17535 4	45851	12843	4326	3450	3126	2554	1987	3766
1990	56195	13071 8	34148	13792	7530	4475	2396	2140	1682	2293
2000	25668	11127 5	45851	9904	4582	3806	3448	2583	1344	2689
2009	11494	91026	95939	28170	9096	4237	3240	3052	2097	2443
2010	9007	79746	89646	26972	9150	3927	2964	2711	1978	2236

Tabela 3. Grupy wiekowe kobiet zawierających związek małżeński i ich liczebność w wybranych latach.

Pokazuje to, że coraz więcej młodych par różnopłciowych nie znajduje dla siebie odpowiedniej oferty prawnej, którą niegdyś stanowiło małżeństwo. Wspólne pożycie oferuje bardzo ograniczone uprawnienia, natomiast małżeństwo wiąże się m.in. z ryzykiem nietrafionego związku – stąd odsuwanie w czasie momentu jego zawarcia.

Państwo winno wyjść naprzeciw zarysowanemu wyżej zjawiskom, proponując parom różnopłciowym formę organizacji związku plasującą się pomiędzy wspólnym pożyciem a małżeństwem. Pozwoli to na rozciągnięcie choćby częściowej opieki nad – obecnie nieformalnymi i tej opieki w większości pozbawionymi – związkami różnopłciowymi oraz umożliwi partnerom różnopłciowym sprawdzenie trwałości i stabilności ich związku – tak, aby mógł on następnie przejść w najpełniejszą i najdojrzałą formę, jaką jest małżeństwo. Dodatkowo, związki partnerskie zdejmą odium braku odpowiedzialności z par różnopłciowych żyjących w związkach pozamałżeńskich i zmniejszą presję społeczną na osoby pozostające w takich związkach.

W przypadku par różnopłciowych związek partnerski nie będzie „konkurencją” ani alternatywą dla małżeństwa – będzie jego słabszą, niepełną wersją. Dla par jednopłciowych będzie to miało ten dodatkowy walor, że – dzięki dostępności dla wszystkich osób – pozostawanie w takim związku nie będzie ujawniało orientacji seksualnej.

11. Analiza potrzeb społecznych – badania ankietowe

W toku przygotowań przedmiotowego projektu przeprowadzono analizę potrzeb zgłaszanych dotyczących związków partnerskich przede – choć nie tylko – przez osoby nieheteroseksualne. Celem tej analizy było zebranie jak największej liczby opinii i wypowiedzi dotyczących treści projektu. Ujmując to w dużym skrócie: osoby przygotowujące projekt nie chciały go napisać jedynie według swoich wyobrażeń i oczekiwań, ale – przede wszystkim – według oczekiwań i pragnień jak największej liczby osób zainteresowanych ustawą. Uznano, że prowadzenie konsultacji projektu już przygotowanego mija się z celem; skoro ustawa ma kształtować prawa określonej grupy społecznej, to prace nad ustawą należy rozpocząć od poznania opinii tej grupy społecznej.

Z uwagi na oczywiste trudności w przeprowadzeniu badania tylko na lesbijkach, gejach i osobach biseksualnych metodami tradycyjnymi, wykorzystano ankietę internetową oraz pośrednictwo forów i portali, z których korzysta część społeczności osób nieheteroseksualnych. O ile w pierwszym z badań wzięła udział wyraźnie mniejsza liczba

osób heteroseksualnych, o tyle w drugim badaniu ich reprezentacja dorównywała liczbie osób homoseksualnych (mniej liczna była grupa osób biseksualnych a najmniejsza – osób, które nie wskazały orientacji seksualnej spośród trzech wymienionych).

Pierwszą ankietę przeprowadzono od 09 kwietnia do 23 kwietnia 2010 roku. Na jej pytania odpowiedziało 4538 osób, z czego 88% określiło się jako nieheteroseksualne. Pomimo małego udziału osób heteroseksualnych w badaniu, aż 75% osób ankietowanych uznało, że związki partnerskie powinny być dostępne zarówno dla par jedнопłciowych jak i dla par różnopłciowych.

Odnosnie wzajemnych obowiązków wynikających z zawarcia związku partnerskiego (pytania tej ankiety dotyczyły obowiązków ujętych tak, jak to zrobił ustawodawca w odniesieniu do małżeństw w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym) uzyskano następujące odpowiedzi:

- wzajemna pomoc – za 88,1%, przeciw – 5,35%,
- współdziałanie dla dobra rodziny – za 82,44%, przeciw – 7,37%,
- wspólne pożycie – za 78,03%, przeciw – 10,06%,
- wierność – za 77,48%, przeciw – 11,05%,
- opieka nad dzieckiem zmarłego partnera – za 70,80%, przeciw – 13,50%,
- alimentacja byłego partnera – za 56,80%, przeciw – 23,95%.

Odnosnie uprawnień wynikających z zawarcia związku partnerskiego uzyskano następujące odpowiedzi (pokazano jedynie poparcie dla wpisania danego uprawnienia do ustawy):

- otrzymanie informacji o stanie zdrowia nieprzytomnego partnera – 98,67%,
- podejmowanie decyzji związanych z leczeniem partnera – 96,74%,
- ustawowe dziedziczenie w przypadku śmierci partnera – 96,45%,
- otrzymanie zwłok partnera – 96,34%,
- możliwość utworzenia wspólnoty majątkowej – 96,16%,
- wstąpienia w stosunek najmu po śmierci partnera – 96,16%,
- bycie pełnomocnikiem procesowym – 91,45%,
- odprawa pośmiertna po śmierci partnera/partnerki – 91,40%,
- renta rodzinna po śmierci partnera/partnerki – 90,30%,
- odmowa składania zeznań obciążających partnera/partnerkę – 89,47%,
- zaliczenie do I grupy w podatku od spadków i darowizn – 89,33%,
- wspólne rozliczanie podatku dochodowego od osób fizycznych – 88,94%,
- przysposobienie dziecka partnera – 76,30%,
- wspólne przysposobienie dziecka przez partnerów – 56,80%.

W ankiecie z 2010 roku zapytano też o formę zawarcia związku partnerskiego i uzyskano poniższe odpowiedzi:

- uroczyste zawarcie w Urzędzie Stanu Cywilnego – 72,23%,
- rejestracja związku w „okienku” w odpowiednim urzędzie – 27,76%.

Drugą ankietę przeprowadzono od 13 grudnia 2011 roku do 12 stycznia 2012 roku. Na jej pytania odpowiedziało 5391 osób, z czego 4725 osób poparło wprowadzenie związków partnerskich (w 2010 roku przyjęto, że wszystkie osoby uczestniczące w badaniu poparły wprowadzenie związków partnerskich); tylko osoby popierające wprowadzenie związków partnerskich wzięły udział w dalszej części ankiety. 56,24% osób badanych określiło się jako nieheteroseksualne, 38,88% osób jako heteroseksualne a pozostałe osoby dokonały innego wskazania. W tym badaniu, inaczej niż w ankiecie z 2010 roku, odpowiedzi na niemal wszystkie pytania udzielane były za pomocą skali punktowej od 1 do 10, na której 1 punkt oznacza „zdecydowanie się nie zgadzam”, a 10 punktów – „zdecydowanie się zgadzam”. Wyniki prezentowane są jako średnie przyznanych punktacji.

Oдноśnie dostępności ustawy także dla par różnopłciowych uzyskano następujące odpowiedzi:

- ustawa powinna dotyczyć par osób zarówno tej samej płci jak i par różnopłciowych - 8,96,
- ustawa powinna dotyczyć wyłącznie par osób tej samej płci - 2,58,
- ustawa najbardziej potrzebna jest parom osób tej samej płci - 6,85.

Oдноśnie wzajemnych obowiązków wynikających z zawarcia związku partnerskiego uzyskano następujące odpowiedzi (podano odsetek odpowiedzi „kwestia jest bardzo ważna”):

- wzajemna pomoc – 66,37%,
- współdziałanie dla dobra rodziny – 64,11%,
- wspólne pożycie – 49,04%,
- wierność – 55,81%.

Oдноśnie uprawnień wynikających z zawarcia związku partnerskiego uzyskano następujące odpowiedzi (podano odsetek odpowiedzi „kwestia jest bardzo ważna”):

- otrzymanie informacji o stanie zdrowia nieprzytomnego partnera – 93,99%,
- ustawowe dziedziczenie w przypadku śmierci partnera – 81,80%,
- otrzymanie zwłok partnera celem pochowania na cmentarzu – 85,23%,
- możliwość utworzenia wspólnoty majątkowej – 77,08%,
- wstąpienia w stosunek najmu po śmierci partnera – 74,16%,
- bycie pełnomocnikiem procesowym – 70,86%,

- odprawa pośmiertna po śmierci partnera/partnerki – 63,53%,
- renta rodzinna po śmierci partnera/partnerki – 62,12%,
- odmowa składania zeznań obciążających partnera/partnerkę – 72,32%,
- zaliczenie do I grupy w podatku od spadków i darowizn – 68,04%,
- wspólne rozliczanie podatku dochodowego od osób fizycznych – 66,20%,
- przysposobienie dziecka partnera – 57,78%,
- wspólne przysposobienie dziecka przez partnerów – 47,66%.

Należy podkreślić, że różnice w wynikach procentowych między oboma badaniami pochodzą stąd, że w 2010 roku można się było opowiedzieć jedynie za lub przeciw wprowadzeniu danego obowiązku lub uprawnienia do ustawy, natomiast w badaniu późniejszym używano skali „ważności” danej kwestii, a uzyskane wyniki pogrupowano w trzech kategoriach - „kwestia jest bardzo ważna”, „kwestia jest nieważna” oraz „pośrodku”.

Badanie zostało przeprowadzone już po zgłoszeniu poselskiego projektu ustawy o umowie związku partnerskiego, wobec czego pytanie o formę zawarcia związku, zadane w 2010 roku, przeformułowano, chcąc ustalić, gdzie powinien być zawierany związek; odpowiedzi:

- Urząd Stanu Cywilnego - 81,19%,
- notariusz - 18,81%.

Pewnym ograniczeniem prowadzonej analizy była konieczność takiego sformułowania pytań ankietowych, aby były zrozumiałe dla jak największej liczby osób – w większości nie tylko nie posiadających wykształcenia prawniczego. Chodziło o to, aby przynajmniej ustalić ogólny kierunek, w którym powinna zmierzać planowana legislacja. Z tego względu ankiety nie zawierały pytań otwartych, a katalog obowiązków i uprawnień był mocno uproszczonym katalogiem wybranych uprawnień przewidzianych dla małżeństw.

Pomimo powyższych ograniczeń badanie ankietowe pozwoliło dokonać kilku ważnych ustaleń. Przede wszystkim zaprzeczyło często zgłaszanym „obawom”, że związki partnerskie mają dać wyłącznie prawa („przywileje”) i nie przewidywać żadnych obowiązków. Ponadto pokazało, że kwestie związane z emocjami i uczuciami między partnerami są uważane za nawet ważniejsze, niż kwestie majątkowe (patrz bardzo wysokie pozycje prawa do informacji o stanie zdrowia nieprzytomnego partnera oraz prawa do otrzymania zwłok partnera). Po trzecie widać silne dążenie do tego, aby związek partnerski miał wymiar nie tylko intymny i majątkowy, ale także godnościowy – stąd oczekiwanie zawarcia go w Urzędzie Stanu Cywilnego, a nie w innym miejscu, tj. innym urzędzie czy przed notariuszem (w formie umowy).

12. Zmiany projektowane w ustawie

Projektowana ustawa jest adresowana zarówno do osób żyjących w związkach różnopłciowych (osoby heteroseksualne oraz pewna liczba osób biseksualnych) jak i do osób w związkach jedнопłciowych (lesbijki, geje oraz pewna liczba osób biseksualnych). Należy podkreślić, że nie narusza ona przepisów prawa polskiego dotyczących związków małżeńskich, a w szczególności art. 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, który stanowi o małżeństwie jako o związku kobiety i mężczyzny. Projekt ustawy przewiduje bowiem zawarcie związku partnerskiego, który jest instytucją odrębną, o innym niż małżeństwo charakterze i odmiennych skutkach prawnych. Projektowana regulacja skrupulatnie odróżnia związki partnerskie od małżeństw: zasadnicze różnice obejmują rezygnację z ceremonialnej formy zawarcia w obecności świadków, brak możliwości przyjęcia nazwiska drugiego partnera, brak kreacji więzi prawnych pomiędzy partnerem i członkami rodziny drugiego partnera (w tym w szczególności jego dzieckiem albo dziećmi), konsensualną – co do zasady – formę rozwiązania związku partnerskiego bez ingerencji sądu, czy wreszcie brak wspólności majątkowej jako zasady (jej utworzenie wymaga odrębnych oświadczeń woli stron). Należy podkreślić, że regulacje konstytucyjne, definiując instytucję małżeństwa, nie zawierają jednoczesnego zakazu uregulowania innych niż małżeństwo związków tworzonych przez obywateli. Z faktu, że Konstytucja RP w art. 18 stanowi, iż małżeństwo znajduje się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej, nie można wyprowadzać wniosku, że opieka ta ma polegać na wyłączeniu (zakazie) możliwości uregulowania podstawowych kwestii pożycia pozamałżeńskiego, zwłaszcza par jedнопłciowych, których obecne prawo nie traktuje nawet jako pozostających we wspólnym pożyciu. Dyrektywa szczególnej ochrony małżeństwa nie oznacza ani potrzeby odmawiania ochrony innym związkom osób (jak widać na przykładzie wspólnego pożycia, już w obecnej chwili częściowo, lecz niekonsekwentnie, identyfikowanego prawnie jako wywołujące określone skutki), ani ignorowania ich istnienia i uważania ich za „prawnie indyferentne”. Państwo, poprzez ustawodawcę, dysponuje niezliczonymi formami zapewnienia ochrony i pomocy małżeństwu rozumianemu jako związek kobiety i mężczyzny, a interpretacja tego przepisu polegająca na wywiedzeniu z niego zakazu regulacji funkcjonowania związków innych niż małżeńskie, w tym jedнопłciowych, jest środkiem nadmiernie ingerującym w konstytucyjny zakaz dyskryminacji i jest instrumentem nieproporcjonalnym. Wprowadzenie do porządku prawnego instytucji związku partnerskiego z pewnością nie pozbawi małżeństwa jakiegokolwiek przywileju, nie obniży poziomu jego ochrony ani nie osłabi jego szczególnej pozycji, zwłaszcza gdy chodzi o

funkcję reprodukcyjną. Nie zlikwiduje też nierównego traktowania związków małżeńskich i wszystkich innych – o czym często się zapomina. Wszystkie dotychczasowe uprawnienia zarezerwowane dla instytucji małżeństwa nadal będą obowiązywać i nie stracą swojego znaczenia. Wydaje się również, że wprowadzenie regulacji prawnych mających na celu instytucjonalizację m.in. związków jednopłciowych będzie także wypełnieniem innych konstytucyjnych zobowiązań nałożonych na ustawodawcę, jakimi są zasada ochrony i poszanowania godności, równości, prywatności i wolności obywateli. Te konstytucyjne normy są adresowane także do osób nieheteroseksualnych, co kreuje po stronie ustawodawcy konieczność zapewnienia pełnej implementacji przyjętych zasad.

Projekt ustawy o związkach partnerskich określa zasady zawierania i ustania związku partnerskiego oraz prawa i obowiązki partnerów. W myśl projektowanej regulacji, związek partnerski może być zawarty przez dwie osoby – niezależnie od ich płci. W myśl przepisów projektu ustawy, związek partnerski zawierany jest przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego poprzez złożenie oświadczenia dwóch osób, o tym, że wstępują ze sobą w taki związek. Inaczej niż w przypadku małżeństwa, które - za zgodą sądu - może zawrzeć kobieta, która ukończyła 16 lat, proponuje się umożliwienie zawarcia związku partnerskiego wyłącznie pełnoletnim osobom fizycznym, niepozostającym jednocześnie w związku małżeńskim, ani w związku partnerskim. Wskazać należy, że kodeksowa regulacja umożliwiająca zawarcie małżeństwa kobiecie, która ukończyła 16 lat, jest podyktowana przede wszystkim chęcią ochrony młodych matek. Takie uzasadnienie przepisu Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego należy uznać za słuszne, prawidłowe i zachowujące aktualność także współcześnie, 48 lat po uchwaleniu Kodeksu. Małżeństwo – jako związek nakładający większe obowiązki i trudniejszy do rozwiązania w drodze rozwodu, a niemożliwy do rozwiązania w sytuacji, gdyby miało z tego powodu ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków – jest najlepszym zabezpieczeniem praw matki i jej dzieci. W odniesieniu do sytuacji wymagających takiego zabezpieczenia jedyną formułą powinno być właśnie małżeństwo.

Projektowany akt prawny reguluje prawa i obowiązki partnerów rejestrujących swój związek, a także zawiera ustawowy nakaz udzielania sobie wzajemnej pomocy i wsparcia, jak również dbania o utrzymanie więzi pożycia oraz obowiązek przyczyniania się do zaspokajania potrzeb gospodarstwa domowego, które przez swój związek założyli. Przyjęte w tym zakresie sformułowanie odbiega brzmieniem i redakcją od przepisu Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego regulującego obowiązki małżonków; przede wszystkim projekt konsekwentnie nie używa pojęcia rodziny. Wychodzi się z założenia, że pojęcie to ma szereg

specyficznych, często indywidualnych znaczeń, także pozaprawnych, wobec czego jego użycie w projektowanej ustawie uznano za zbędne. Określanie, czym jest rodzina, kto ją tworzy, kto ma „prawo” uważać, że z innymi osobami tworzy rodzinę – to kwestie tak intymne i prywatne, że nie ma potrzeby kolejnej ingerencji ustawodawcy w tę materię. Z tych względów projektowana ustawa posługuje się neutralnym opisem stanu faktycznego i zobowiązuje partnerów do zaspokajania potrzeb gospodarstwa domowego. Oznacza to również, że związek partnerski – co do zasady – wymaga od partnerów wspólnego zamieszkania, bez którego wspólne gospodarstwo domowe nie może powstać.

Związek partnerski jest z założenia elastyczniejszą, niż małżeństwo, formą organizowania wspólnego życia. Z tego względu – zamiast modelu obowiązków sztywno określonych przez ustawodawcę (jak w małżeństwie) – częściowo zdecydowano się na elastyczniejsze podejście, wprowadzając obowiązek dbania o utrzymanie więzi pożycia. W związku z przemianami społeczno-kulturowymi taka formuła jest uzasadniona i pojemniejsza, aniżeli sformułowania kodeksowe dotyczące obowiązków małżeńskich. Ustawodawca winien być racjonalny. Powinien umożliwić osobom tworzącym związek samodzielne ustalenie, jak wygląda najbardziej intymna sfera ich relacji - stąd zrezygnowano z literalnego kopiowania obowiązku wierności i pożycia na rzecz dbania o utrzymanie więzi pożycia. Wychodzi się przy tym z założenia, że osoby pełnoletnie są świadome swoich oczekiwań wobec siebie, potrafią je formułować i wyrażać zgodnie z rzeczywistością oraz nie potrzebują podpowiedzi czy wręcz nakazów ustawodawcy, jak ma wyglądać ich pożycie seksualne. Uregulowanie więzi pożycia pozostawia się partnerom, co nie zmienia faktu, że dbanie o utrzymanie tej więzi - w sposób oczekiwany przez drugiego partnera - jest obowiązkiem ustawowym. Związek partnerski ma mieć charakter trwały i stabilny. Z tego względu, oferując partnerom szereg uprawnień, ustawodawca może żądać od nich utrzymania związku, dokładania starań, aby on przetrwał, a pożycie układało się zgodnie.

Nie znaleziono żadnych powodów, aby rezygnować z obowiązku udzielania sobie wzajemnej pomocy i wsparcia. Związki osób tej samej płci, oparte na miłości, szacunku i przywiązaniu, nie mogą nie posiadać tak ważnej funkcji. Samą istotą związku jest to, że powstaje on dla wspólnego znoszenia trudów życia – obowiązek wzajemnej pomocy i wsparcia jest zatem wpisany w samą jego naturę.

Należy zaakcentować, że projekt wprowadza równość obowiązków oraz równość praw partnerów. Przepis ten nie pozostaje w kolizji z obowiązkiem zaspokajania potrzeb gospodarstwa domowego przez każdego z partnerów „według swych sił oraz swych możliwości zarobkowych i majątkowych”. Ustawa projektowana jest dla wszystkich osób, a

zatem także dla osób o różnym statusie materialnym. Różnice w dochodach i posiadanym majątku mogą – z wielu przyczyn – występować zarówno w związkach jedнопłciowych jak i w związkach różнопłciowych. Równość obowiązków nie może jednak oznaczać, że partnerzy mają łożyć na zaspokajanie potrzeb gospodarstwa domowego w częściach równych. Partner silniejszy ekonomicznie zobowiązany jest do większego zaangażowania i świadczenia przewyższającego świadczenie partnera słabszego. Jednocześnie projekt wprowadza solidarną odpowiedzialność za zobowiązania zaciągnięte przez jednego z partnerów w sprawach wynikających z zaspokajania zwykłych potrzeb gospodarstwa domowego. Jedynie z ważnych powodów sąd może – na żądanie jednego z partnerów – postanowić, że za powyższe zobowiązania odpowiedzialny jest tylko ten partner, który je zaciągnął. Taki przepis – stanowiący wyjątek od przyjętej zasady – ma chronić partnerów przed wzajemnym wykorzystaniem. Chcąc umożliwić sprawną realizację tego uprawnienia wprowadzono jego dochodzenie w postępowaniu nieprocesowym, z zasady toczącym się szybciej, niż w postępowaniu procesowym. Jednocześnie wyjątkowy charakter tego uprawnienia powoduje, że nie zdecydowano się na dalsze poluzowanie rygorów związanych z jego wykorzystaniem; w szczególności nie można z niego skorzystać w drodze czynności prawnej. Przepisy projektu dotyczące zaciągania zobowiązań i zaspokajania potrzeb gospodarstwa domowego partnerów należy traktować jako pewną całość, opartą na założeniu, że partnerzy gospodarują (w tym mieszkają) wspólnie, wspólnie pokrywają związane z tym koszty i wspólnie odpowiadają za długi tego gospodarstwa domowego. Jednocześnie należy podkreślić, że odpowiedzialność partnerów nie rozciąga się poza zwykłe potrzeby gospodarstwa domowego; wszystkie pozostałe potrzeby – z założenia nie posiadające charakteru podstawowych, niezbędnych dla przetrwania i funkcjonowania związku potrzeb wspólnych – partnerzy zaspokajają samodzielnie.

Projekt ustawy reguluje także kwestie wspólności majątkowej. Nie jest ona jednak domniemana – jak w przypadku małżeństwa – lecz wymaga odrębnego oświadczenia stron. W myśl przepisów projektu ustawy, strony mogą przez umowę zawartą w formie aktu notarialnego ustanowić wspólność majątkową. Umowa taka może poprzedzać zawarcie związku partnerskiego a także może być zmieniona albo rozwiązana w trakcie trwania związku partnerskiego. Domyślnym ustrojem majątkowym jest rozdzielność majątkowa: po zawarciu związku partnerskiego każdy z partnerów zachowuje zarówno majątek nabyty przed zawarciem związku partnerskiego, jak i majątek nabyty później, a także samodzielnie zarządza swoim majątkiem. Jest to kolejna konsekwencja przyjęcia, że związek partnerski jest formą organizacji wspólnego życia odmienną od małżeństwa. Chcąc ograniczyć potencjalne

kwestie sporne, związane z majątkiem powstałym podczas trwania związku, które mogą ujawnić się po jego zakończeniu, zdecydowano się na powyższy domyślny ustrój majątkowy.

Projekt ustawy o związkach partnerskich reguluje niezmiernie ważną kwestię majątkową, jaką jest dziedziczenie. W myśl projektu, partnerzy uprawnieni będą do dziedziczenia po sobie jak małżonkowie. Główną przyczyną tak daleko idącego uprawnienia są sytuacje, w których śmierć jednej z osób kończy związek pozamałżeński, który trwał wiele lat, a nierzadko – całe dorosłe życie. Im dłużej trwa związek – nawet nieformalny – tym większe prawdopodobieństwo, że pozostające w nim osoby wypracują majątek, który *mortis causa* ma przypaść osobie pozostającej przy życiu. Ponieważ obecnie osoby w związkach nieformalnych są dla siebie osobami obcymi, możliwe jest wyłącznie dziedziczenie testamentowe. W debacie publicznej bardzo często – zwłaszcza w stosunku do par jedнопłciowych – pada argument, że mogą one zabezpieczyć swoje prawa właśnie w drodze testamentu, a zatem brak dziedziczenia ustawowego nie stanowi przejawu dyskryminacji tych osób. Jest to argumentacja fałszywa. Przeciw pozostawieniu wyłącznie dziedziczenia testamentowego, a za wprowadzeniem projektowanej regulacji, przemawiają bowiem następujące argumenty:

- formalizm oraz koszty sporządzenia testamentu, a także możliwość jego podważenia,
- ograniczenie wynikające z ustawy (zachówek),
- wysokość podatku od spadków i darowizn,
- brak zwolnienia od podatku od spadków i darowizn.

Sporządzenie testamentu wymaga czasu, zabiegów (lub niemałej wiedzy) i wiąże się zwykle z kosztami (pomocy prawnej, kosztami aktu notarialnego – jeśli testament jest sporządzany w takiej formie). Dziedziczenie ustawowe nie pociąga za sobą żadnej z w/w konsekwencji.

Testament nie wyłącza, a jedynie ogranicza dziedziczenie przez osoby uprawnione z ustawy (zachówek). Nie tylko w przypadku osób nieheteroseksualnych oznacza to konieczność podziału masy spadkowej między osoby, które w przeszłości podzieliły urazy i animozje (np. rodzina zmarłej osoby nie akceptowała jej partnera lub partnerki, albo nie akceptowała, że zmarła osoba była nieheteroseksualna i że z testamentu dziedziczy po niej osoba tej samej płci). Jest to też zaproszenie do podważania testamentu – dla uzyskania pełnego wynikającego z ustawy udziału w spadku. Testament nie stanowi zatem zabezpieczenia porównywalnego z dziedziczeniem ustawowym.

Osoby obce płacą podatek od spadków i darowizn według najwyższej stawki oraz przy najniższej kwocie wolnej od podatku. Do tego nie mają prawa do zwolnienia od podatku, z którego korzystają małżonek, zstępni, wstępni, pasierb, rodzeństwo, ojczym i macocha.

Jeśli nałożyć powyższe na stan faktyczny, w którym masa spadkowa składa się głównie z prawa własności mieszkania, w którym mieszkały osoby pozostające w związku nieformalnym, to – przy dziedziczeniu testamentowym – konsekwencje są następujące:

- aby zachować prawo do mieszkania, konieczne jest spłacenie osób uprawnionych do zachowku,
- zwolnienie od podatku od spadków i darowizn nie przysługuje, a podatek (naliczony podług najwyższej stawki) wyniesie 2 877,90 złotych oraz 20% od nadwyżki ponad 20 556,00 złotych.

W praktyce dziedziczenie testamentowe mieszkania oznacza zazwyczaj konieczność sprzedaży (czyli utraty) tego mieszkania dla pokrycia w/w kosztów. Często oznacza to również obniżenie standardu życia osoby pozostającej przy życiu – wobec poniesionych kosztów i utraty dotychczasowego mieszkania. Proponowana regulacja zmienia ten stan rzeczy.

Wśród przesłanek unieważnienia związku partnerskiego ujęto pozornie, a prokuratorowi nadano uprawnienie do żądania unieważnienia związku partnerskiego z tej przyczyny. Takie rozwiązanie jest konsekwencją dyskusji, którą prowadzono w ramach prac komisji sejmowych w Sejmie RP VI kadencji, w której sygnalizowano obawę przed nadużyciem instytucji związku partnerskiego w celu skorzystania z możliwości uchylenia się od składania zeznań w postępowaniu karnym. Projektowana ustawa przewiduje zatem instrument prawny eliminujący takie ryzyko.

Projekt ustawy reguluje również ustanie związku partnerskiego. Następuje to w sytuacjach śmierci jednego z partnerów albo uznania go za zmarłego, lub jeżeli partnerzy jednocześnie obecni złożą przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego oświadczenia o rozwiązaniu związku partnerskiego. Projekt umożliwia także drogę rozwiązania związku partnerskiego przez sąd, jeżeli trwale i nieodwracalnie ustały wszystkie więzi pożycia. Istotną różnicą w stosunku do małżeństwa jest opcja konsensualnego rozwiązania związku partnerskiego (drogą złożenia zgodnych oświadczeń woli stron).

Projektowana regulacja przewiduje także możliwość żądania od byłego partnera dostarczania środków niezbędnych na utrzymanie, jeżeli w wyniku rozwiązania związku partnerskiego sytuacja życiowa jednego z partnerów uległa znacznemu pogorszeniu. Przyjęto – zgodnie z uwagami formułowanymi przez posłów w toku prac legislacyjnych w Sejmie RP VI Kadencji – że uprawnienia nadane związkom partnerskim muszą iść w parze z odpowiedzialnością i obowiązkami. Projekt uwzględnia wobec tego fundamentalne uwagi Sądu Najwyższego złożone do projektu ustawy o umowie związku partnerskiego w VI

Kadencji Sejmu (druk sejmowy nr 4418, sygn. pisma BSA I – 21 – 135/11). Jednym z zarzutów Sądu Najwyższego było to, że przy kształtowaniu treści umowy związku partnerskiego co do zakresu organizacji wspólnego życia, nie przewidywano jakichkolwiek wzajemnych obowiązków nałożonych na partnerów, które wynikałyby z mocy prawa. Uzasadniany projekt nie przewiduje zawarcia związku partnerskiego w formie umowy i - wychodząc naprzeciw uwagom zgłoszonym przez Sąd Najwyższy - wprowadza odpowiednie postanowienia (w tym o obowiązku alimentacyjnym, obowiązku dbałości o związek, zarówno w sensie ekonomicznym jak i dbania o utrzymanie więzi pożycia), co czyni projekt komplementarnym – uprawnieniom partnerów odpowiadają ich obowiązki.

Należy również podkreślić, że projekt zakłada, że zawarcie związku partnerskiego nie powoduje nawiązania jakichkolwiek relacji prawnych pomiędzy partnerami i członkami rodzin partnerów, w tym w szczególności nie rzutuje w żaden sposób na sytuację dziecka bądź dzieci któregośkolwiek z partnerów.

Zdecydowano również, że projektowany akt prawny - z uwagi na swój kompleksowy charakter, a także wielość dziedzin życia, w których będzie obowiązywał - zostanie wprowadzony poprzez ustawę o wprowadzeniu ustawy o związkach partnerskich oraz o zmianie niektórych ustaw. Projekt ustawy wprowadzającej zawiera przepisy zmieniające odpowiednio już obowiązujące ustawy, które swoimi regulacjami obejmują różne aspekty życia par jednopłciowych.

13. Ocena skutków regulacji

1) Podmioty, na które oddziałuje akt normatywny

Projekt skierowany jest do osób, które zamierzają sformalizować związek jednopłciowy albo dwupłciowy. Projekt zakłada, iż możliwość zawarcia związku partnerskiego będzie przysługiwała obywatelom polskim, a także na określonych zasadach, cudzoziemcom. Trudno oszacować również liczbę osób, które będą chciały skorzystać z proponowanych rozwiązań zawarcia związku partnerskiego. Orientacyjna liczba osób, które mogą być zainteresowane skorzystaniem z możliwości zarejestrowania związku, może być oparta o doświadczenia Hiszpanii, gdzie od kilku lat istnieje możliwość zawierania jednopłciowych małżeństw. Średnio, w Hiszpanii, z takiej formy instytucjonalizacji pożycia korzysta około 4 tysięcy par. We Francji w 2011 roku zawartych zostało około 195 tys. umów PACS (forma ta otwarta jest dla par jednopłciowych i różnopłciowych), przy czym zdecydowana większość takich umów zawierana jest przez pary różnopłciowe.

2) Konsultacje

Projekt ustawy był konsultowany z organizacjami pozarządowymi oraz grupami nieformalnymi działającymi na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji osób nieheteroseksualnych. Wymienić należy:

- akcję społeczną „Miłość Nie Wyklucza”, zrzeszającą osoby prywatne oraz osoby należące do Stowarzyszenia „Otwarte Forum” i Stowarzyszenia „Pracownia Różnorodności”,
- tzw. grupę inicjatywną ds. związków partnerskich, zrzeszającą m.in. osoby należące do Stowarzyszenia „Kampania Przeciw Homofobii” i Stowarzyszenia „Lambda-Warszawa”.
- Fundację Trans-Fuzja

Merytoryczne rozwiązania projektu w znaczącej większości stanowiły postulaty osób zainteresowanych uchwaleniem ustawy o związkach partnerskich (patrz przytoczone wyżej wyniki badań ankietowych z 2010 roku i 2011/2012 roku).

3) Wpływ aktu prawnego na

- a) sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego

Projektowana ustawa wpłynie na poziom dochodów budżetu państwa m.in. z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych poprzez umożliwienie partnerom korzystanie z łącznego opodatkowania dochodów. Dla przykładu, w roku 2010 skorzystanie z możliwości łącznego opodatkowania małżonków obniżyło ich roczny podatek o średnio 285 złotych, (tj. 570 złotych na małżeństwo). Poziom ogólnego obniżenia wpływów do budżetu państwa zależał będzie od liczby zainteresowanych ze skorzystania z możliwości rejestracji związku partnerskiego, która jest trudna do oszacowania.

Ustawa wpłynie także na obniżenie poziomu dochodów budżetu państwa z tytułu podatku od spadków i darowizn.

- b) rynek pracy

Nie przewiduje się, aby projektowana regulacja miała wpływ na rynek pracy.

- c) konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorstw

Nie przewiduje się, aby projektowana regulacja miała wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorstw

d) sytuację i rozwój regionalny

Nie przewiduje się, aby projektowana regulacja miała wpływ na sytuację i rozwój regionalny

14. Opinia o zgodności z prawem Unii Europejskiej

Materia regulowana w projekcie ustawy nie jest objęta zakresem prawa Unii Europejskiej, z wyjątkiem zakazu dyskryminacji z powodu orientacji seksualnej, wynikającego zarówno z zasady ogólnej prawa Unii Europejskiej, jak i z potwierdzającej ją Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, która wiąże także Rzeczpospolitą Polską³¹.

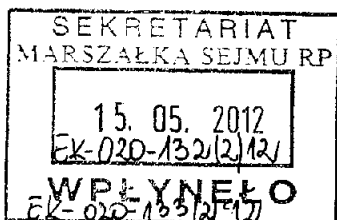
³¹ Zob. szerzej na ten temat w wyrokach Trybunału Sprawiedliwości: z dn. 22 listopada 2005 r. w sprawie C-144/04 *Werner Mangold przeciwko Rüdiger Helm* (co do zasady niedyskryminacji z jakichkolwiek przyczyn jako zasady ogólnej prawa UE – zob. §§ 74-76), z dn. 19 stycznia 2010 r. w sprawie C-555/07 *Seda Küçükdeveci przeciwko Swedex GmbH & Co. KG* (co do zasady niedyskryminacji z jakichkolwiek przyczyn jako zasady ogólnej prawa UE – zob. § 50) oraz z dn. 21 grudnia 2011 r. w sprawach połączonych C-411/10 i C-493/10 *N.S. przeciwko Secretary of State for the Home Department i M.E., A.S.M., M.T., K.P. oraz E.H. przeciwko Refugee Applications Commissioners, Minister for Justice, Equality and Law Reform* (co do zastosowania Karty Praw Podstawowych UE do Polski – zob. § 119).

Warszawa, 11 maja 2012 roku

VII kadencji

Robert Biedroń

Pan Cezary Grabarczyk

Wicemarszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

w nawiązaniu do pisma z 27 marca 2012 roku, uprzejmie przedstawiam Panu Marszałkowi stanowisko wnioskodawców w przedmiocie zagadnień, które zechciał Pan poruszyć.

W pierwszym rządzie, jeżeli chodzi o przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 133a Ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, to wykonujące tę delegację ustawową rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 czerwca 2009 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu korzystania przez żołnierzy zwolnionych z czynnej służby wojskowej, a także małżonków oraz dzieci pozostających na utrzymaniu żołnierzy, którzy zaginęli lub ponieśli śmierć w związku z wykonywaniem zadań służbowych, z pomocy w zakresie podnoszenia kwalifikacji, przekwalifikowania, doradztwa zawodowego lub pośrednictwa pracy (Dz. U. Nr 94, poz. 778) zostało uchylone pośrednio przez art. 2 Ustawy z dnia 10 czerwca 2010 roku o zmianie ustawy o świadczeniach odszkodowawczych

Biura Poselskie Roberta Biedronia

Biuro podstawowe:
ul. Mściwoja 9/11
81-361 Gdynia
tel. (58) 620 84 47
biuro@robertbiedron.pl

Filie:

ul. Hoża 27 A/5
00-521 Warszawa

ul. Sienkiewicza 7/8
84-200 Słupsk

ul. Harcerzy 11a
84-300 Lębork

www.robertbiedron.pl

przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 113, poz. 745). Proszę zatem Pana Marszałka o ustalenie z Ministrem Obrony Narodowej, czy trwają prace nad projektem rozporządzenia określonego we wskazanej wyżej delegacji ustawowej i o udostępnienie projektu rozporządzenia przygotowywanego w ramach tychże prac.

W załączeniu do niniejszego pisma składam na ręce Pana Marszałka założenia projektów aktów wykonawczych, o których mowa w art. 156-158 ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich, tj. założenia następujących rozporządzeń:

- 1) Rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 października 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad sporządzania aktów stanu cywilnego, sposobu prowadzenia ksiąg stanu cywilnego, ich kontroli, przechowywania i zabezpieczenia oraz wzorów aktów stanu cywilnego, ich odpisów, zaświadczeń i protokołów (Dz. U. Nr 136, poz. 884),
- 2) Rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2002 roku w sprawie wysokości i warunków wypłacania świadczeń urzędnikom państwowym przeniesionym do pracy w innej miejscowości (Dz. U. z 2002 r. Nr 66, poz. 597),
- 3) Rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie zaświadczeń wydawanych przez organy podatkowe (Dz. U. z 2005 r. Nr 165, poz. 13740).

Odnosząc się do poruszonego przez Pana Marszałka obowiązku przedstawienia uzasadnienia projektów proponowanych ustaw uprzejmie wskazuję, że uzasadnienie takie – w stopniu, w jakim dostępne były projektodawcy dane finansowe – zostało przedstawione wraz z

Biura Poselskie Roberta Biedronia

Biuro podstawowe:
ul. Mściwoja 9/11
81-361 Gdynia
tel. (58) 620 84 47
biuro@robertbiedron.pl

Filie:

ul. Hoża 27 A/5
00-521 Warszawa

ul. Sienkiewicza 7/8
84-200 Słupsk

ul. Harcerzy 11a
84-300 Lębork

projektem ustawy.

Odnosząc się do „wstępnej opinii legislacyjnej” Biura Legislacyjnego Kancelarii Sejmu RP (dokument z dnia 27 lutego 2012 roku, dalej: „opinia BL”) pozwalam sobie zgłosić następujące uwagi:

1. Nie jest jasne dla projektodawcy, na czym ma polegać wskazywana przez BL „rozbieżność ustawy wprowadzającej z modelem przyjętym przez wnioskodawców”, o której mowa w akapicie 2 opinii BL. Opiniujący nie sprecyzowali, na czym miałyby polegać „doprecyzowanie w ustawie o związkach partnerskich wszystkich uprawnień i obowiązków partnerów”, zwłaszcza, że art. 6 oraz art. 8 ust. 1 projektu ustawy precyzuje uprawnienia i obowiązki partnerów.
2. Opiniujący nie wyjaśnili podstaw i źródeł poglądu przedstawionego w akapicie 3 opinii BL poglądu, zgodnie z którym „ewentualność przyjęcia przez ustawodawcę możliwości zawarcia i rejestracji związków partnerskich musi być dokonana w relacji do instytucji małżeństwa, a tym samym zgodności z art. 18 Konstytucji”. Projektodawca zwraca uwagę na brak uzasadnienia tego poglądu, który jawi się wobec tego jako dowolny. Ponadto projektodawca pozwala sobie zwrócić uwagę na to, że projektowana instytucja związku partnerskiego nie jest związana w żaden sposób z instytucją małżeństwa, jest bowiem instytucją odrębną i inne od małżeństwa ma cele.
3. Projektodawca zwraca również uwagę na niemożliwy do zaakceptowania pogląd, przytaczany w opinii BL, że „ochrona i opieka”, której Rzeczpospolita udziela instytucji małżeństwa, miałyby polegać w istocie nie na działaniach sprzyjających prawidłowemu funkcjonowaniu małżeństw (takich jak np. rozwój finansowanego z budżetu państwa poradnictwa rodzinnego czy wspieranie budownictwa

Biura Poselskie Roberta Biedronia

Biuro podstawowe:
ul. Mściwoja 9/11
81-361 Gdynia
tel. (58) 620 84 47
biuro@robertbiedron.pl

Filie:

ul. Hoża 27 A/5
00-521 Warszawa

ul. Sienkiewicza 7/8
84-200 Słupsk

ul. Harcerzy 11a
84-300 Lębork

www.robertbiedron.pl

mieszkaniowego z uwzględnieniem potrzeb małżeństw), lecz na zakazie wprowadzania instytucji regulujących odmienne od małżeństw instytucje. Pogląd ten jest nie do przyjęcia, bo wynika z jednostronnego i powierzchownego odczytania normy konstytucyjnej. Ochrona małżeństwa nie może być rozumiana jako wyrażająca się w eliminowaniu instytucji od małżeństw odmiennych, jak również w utrudnianiu formalizacji wspólnego pożycia przez osoby, które małżeństwa zawrzeć z różnych przyczyn nie mogą albo nie chcą. Rolą państwa nie jest utrudnianie życia jego obywateli, ale pomaganie im w rozwiązywaniu ich sytuacji życiowych tam, gdzie pomoc państwa jest niezbędna. Takim przypadkiem jest konieczność instytucjonalizacji wspólnego pożycia osób, które nie mogą albo nie chcą (np. z przyczyn ideologicznych czy religijnych) zawrzeć związku małżeńskiego. Ponadto projektodawca zwraca uwagę, że zasada ochrony małżeństwa nie funkcjonuje na płaszczyźnie konstytucyjnej w izolacji, lecz współegzystuje z zasadą ochrony rodziny (także nieopartej na związku małżeńskim), zasadami niedyskryminacji i proporcjonalności czy prawem do poszanowania życia prywatnego oraz swobodą sumienia. Wspomniany pogląd zdaje się gubić z pola widzenia standard konstytucyjny (dekodowany również z norm Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności) jako system spójny i wieloelementowy, wyławiając zeń jedną tylko normę i interpretując ją w oderwaniu od innych elementów porządku konstytucyjnego oraz traktując pozostałe elementy tego porządku jako podporządkowane tej jednej normie. Należy też zaakcentować, że wspomnianemu pogładowi przeczy całość argumentacji konstytucyjnej przedstawionej w uzasadnieniu projektu ustawy o związkach partnerskich, jak również dorobek orzecznicy zarówno Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, jak i Trybunału Konstytucyjnego.

4. Podzielając pogląd opiniujących o trudności w oszacowaniu finansowych następstw ewentualnego wejścia w życie projektowanych ustaw (zob. akapit 3 na str. 4 opinii BL), projektodawca zwraca uwagę, że ewentualność zwiększenia wydatków publicznych wynikających z uchwalenia proponowanych ustaw jest skorelowana

Biura Poselskie Roberta Biedronia

Biuro podstawowe:
ul. Mściwoja 9/11
81-361 Gdynia
tel. (58) 620 84 47
biuro@robertbiedron.pl

Filie:

ul. Hoza 27 A/5
00-521 Warszawa

ul. Sienkiewicza 7/8
84-200 Słupsk

ul. Harcerzy 11a
84-300 Lębork

ściśle z ewentualnością obniżenia tych wydatków z tego samego powodu. Tytułem przykładu (podkreślmy, że tego rodzaju konsekwencji na gruncie proponowanych ustaw jest mnogość) można wskazać proponowaną zmianę art. 86 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 593, ze zm.). Z jednej strony, pewne dodatkowe należności będą przysługiwać żołnierzowi pozostającemu w związku partnerskim (ust. 30), z drugiej jednak – zasiłek osiedleniowy nie będzie przysługiwał żołnierzowi wyznaczonemu na stanowisko służbowe w miejscowości, w której żołnierz lub jego małżonek albo partner posiada dom lub samodzielny lokal mieszkalny albo jest on zameldowany na pobyt stały (w obecnym stanie prawnym żołnierz żyjący w konkubinacie niesformalizowanym ma prawo do zasiłku osiedleniowego w takich okolicznościach). Na tej samej zasadzie ograniczeniu transferów ze środków publicznych będzie sprzyjać np. zmiana ustawy o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności (Dz. U. z 2004 r. Nr 10, poz. 76, ze zm.), polegająca na utracie prawa do uzyskania odrębnego numeru identyfikacyjnego przez partnera osoby, która uzyskała już taki numer (obecnie osoby żyjące w niesformalizowanym konkubinacie mają prawo do odrębnego uzyskania numerów identyfikacyjnych, a w konsekwencji – do uzyskiwania wsparcia ze środków przeznaczonych na wsparcie gospodarstw rolnych).

5. Jako źródła finansowania, o których mowa w akapicie 2 na str. 5 opinii BL, projektodawca wskazuje zwiększone środki z tytułu wzrostu dochodów budżetu państwa, wynikającego ze zwiększenia dochodu narodowego, jak również środki z tytułu opłat sądowych pobieranych od osób składających pozwy o rozwiązanie związku partnerskiego przez sąd, podatku od towarów i usług od taksy notarialnej pobieranej przez notariusza przy wykonywaniu czynności z zakresu związków partnerskich, a także oszczędności uzyskane z tytułu ograniczenia transferów ze środków publicznych w tych przypadkach, w których przewiduje to ustawa – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich.

Biura Poselskie Roberta Biedronia

Biuro podstawowe:
ul. Mściwoja 9/11
81-361 Gdynia
tel. (58) 620 84 47
biuro@robertbiedron.pl

Filie:

ul. Hoża 27 A/5
00-521 Warszawa

ul. Sienkiewicza 7/8
84-200 Słupsk

ul. Harcerzy 11a
84-300 Lębork

6. Projektodawca przyjmuje do wiadomości stanowisko zawarte w opinii BL (str. 6-9 opinii BL), wskazujące na konieczność skierowania projektu do konsultacji z wymienionymi tam instytucjami i podmiotami.
7. Projektodawca nie podziela poglądu o konieczności przeprowadzenia pierwszego czytania projektu na posiedzeniu Sejmu (w trybie art. 37 ust. 3 Regulaminu Sejmu). W ocenie projektodawcy takie rozwiązanie sprzyjałoby niepotrzebnej ideologizacji dyskusji nad projektem, który to projekt nie dotyczy materii ideologicznej, lecz prawnej. Skomplikowany charakter projektów (wiążący się z rozpiętością zmian zakładanych przez ustawę Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich) skłania raczej do skoncentrowania prac legislacyjnych na ich wymiarze merytorycznym, a temu sprzyjają prace w komisjach sejmowych.
8. Projektodawca z satysfakcją przyjmuje do wiadomości stanowisko zawarte w ostatnim akapicie opinii BL, zgodnie z którym dostrzeżone przez opiniujących błędy legislacyjne są na tyle nieistotne, że mogą zostać naprawione w dalszym postępowaniu legislacyjnym.

2 pozostawiam

Robert Biedron

Biura Poselskie Roberta Biedronia

Biuro podstawowe:
ul. Mściwoja 9/11
81-361 Gdynia
tel. (58) 620 84 47
biuro@robertbiedron.pl

Filie:

ul. Hoża 27 A/5
00-521 Warszawa

ul. Sienkiewicza 7/8
84-200 Słupsk

ul. Harcerzy 11a
84-300 Łęborg

Założenia do projektu rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie szczegółowych zasad sporządzania aktów stanu cywilnego, sposobu prowadzenia ksiąg stanu cywilnego, ich kontroli, przechowywania i zabezpieczenia oraz wzorów aktów stanu cywilnego, ich odpisów, zaświadczeń i protokołów

W związku z uchwaleniem ustawy o związkach partnerskich oraz ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich zachodzi potrzeba wydania nowego rozporządzenia w oparciu o delegację zawartą w znowelizowanym art. 27 ust. 1 ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego.

Rozporządzenie powinno określać następujące sprawy:

- 1) szczegółowe zasady sporządzania aktów stanu cywilnego;
- 2) sposób prowadzenia ksiąg stanu cywilnego, ich kontroli, przechowywania i zabezpieczenia;
- 3) wzory aktów stanu cywilnego i wzory odpisów aktów;
- 4) wzór zaświadczenia stwierdzającego brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa i wzór zaświadczenia stanowiącego podstawę sporządzenia aktu małżeństwa zawartego w sposób określony w art. 1 § 2 i 3 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego; zaświadczenia te powinny stanowić jeden dokument i zawierać wszystkie dane niezbędne do sporządzenia aktu małżeństwa;
- 5) wzory protokołów sporządzanych w przypadku zawarcia małżeństwa albo związku partnerskiego poza lokalem urzędu stanu cywilnego oraz zawarcia małżeństwa albo związku partnerskiego przed konsulem;
- 6) wzór zaświadczenia, o którym mowa w art. 71 ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego.

Przeważająca część regulacji, które powinny się znaleźć w rozporządzeniu, powinna powielać obecne rozwiązania zawarte w dotychczas obowiązującym rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dn. 26 października 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad sporządzania aktów stanu cywilnego, sposobu prowadzenia ksiąg stanu cywilnego, ich kontroli, przechowywania i zabezpieczenia oraz wzorów aktów stanu cywilnego, ich odpisów, zaświadczeń i protokołów (Dz. U. Nr 136, poz. 884 ze zm.). Zmian wymagają określenia wzorów:

- a) aktu związku partnerskiego oraz odpisów i zaświadczeń dotyczących zawarcia związku partnerskiego,
- b) protokołu, o którym mowa w art. 59 ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego, stwierdzającego złożenie przez przyszłych partnerów oświadczeń o zawarciu związku partnerskiego przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego poza lokalem urzędu stanu cywilnego,
- c) protokołu, o którym mowa w art. 60 ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego, stwierdzającego złożenie przez przyszłych małżonków oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński albo przez przyszłych partnerów o zawarciu związku partnerskiego przed konsulem.

Przepisy § 1 – § 5 powinny wskazywać, że obowiązujące wzory aktów urodzenia, małżeństwa, związku partnerskiego i zgonu są oraz określać zasady sporządzania aktów stanu cywilnego.

Przepis § 6 ureguluje sposób podpisywania aktów stanu cywilnego.

Przepis § 7 będzie określał sposób sporządzania aktów stanu cywilnego wynikających z decyzji administracyjnej lub orzeczenia sądu.

Przepis § 7 rozporządzenia będzie wskazywał sposób postępowania w przypadkach określonych w art. 41 ust. 1 i ust. 2 oraz art. 54 ust. 2 ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego.

Przepis § 9 rozporządzenia ureguluje sposób postępowania w przypadku aktów stanu cywilnego, ich odpisów i innych dokumentów wystawionych w języku obcym.

Przepisy § 10 - § 12 będą normować sposób prowadzenia ksiąg stanu cywilnego.

Przepisy § 13 - § 14 powinny normować sposób sporządzania odpisów aktów stanu cywilnego.

Przepis § 15 będzie regulował sposób prowadzenia akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego.

Przepis § 16 ureguluje sposób prowadzenia skorowidzów alfabetycznych.

Przepis § 17 będzie normował sposób prowadzenia komputerowego systemu rejestracji stanu cywilnego.

Przepis § 18 unormuje sposób sporządzania zaświadczeń o braku okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa bądź zawarcie związku partnerskiego oraz zaświadczeń sporządzanych przez duchownych i dotyczących małżeństw podlegających prawu kościoła lub związku wyznaniowego.

Przepis § 19 ureguluje formę zaświadczeń wydawanych obywatelom polskim lub zamieszkałym w Polsce cudzoziemcom, którzy zamierzają zawrzeć małżeństwo lub związek partnerski za granicą.

Przepisy § 20 - § 21 uregulują formę protokołów stwierdzających zawarcie małżeństwa albo związku partnerskiego przed konsulem RP lub przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego poza lokalem urzędu stanu cywilnego.

Przepisy § 22 - § 25 uregulują sposób przechowywania ksiąg stanu cywilnego oraz podmioty odpowiedzialne za ich przechowywanie, zabezpieczenie i konserwację, jak również podmiot odpowiedzialny do sprawowania kontroli prawidłowości sporządzania aktów stanu cywilnego i prowadzenia ksiąg stanu cywilnego, należytego ich zabezpieczenia przed uszkodzeniem, zniszczeniem, kradzieżą oraz dostępem osób trzecich.

Przepisy § 26 - § 27 uregulują zagadnienia intertemporalne.

Przepis § 28 będzie regulował termin przekazania do archiwizacji zamkniętych ksiąg stanu cywilnego.

Przepisy § 29 i § 30 będą dotyczyć utraty mocy obowiązującej dotychczasowego rozporządzenia oraz terminu wejścia w życie rozporządzenia.

Załączniki 1-20 określą wzory protokołów, aktów, zaświadczeń i odpisów sporządzanych zgodnie z przepisami rozporządzenia.

Ocena Skutków Regulacji

I. Podmioty, na które oddziałuje rozporządzenie

Przepisy rozporządzenia dotyczą wnioskodawców, którzy występują o wydanie zaświadczenia, a także organów podatkowych, które zaświadczenia wydają.

II. Konsultacje społeczne

Projekt rozporządzenia powinien być skonsultowany z Krajową Radą Doradców Podatkowych oraz Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego.

III. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżet jednostek samorządu terytorialnego

Wejście w życie rozporządzenia nie wpływa na dochody i wydatki podmiotów sektora finansów publicznych.

IV. Wpływ regulacji na rynek pracy

Wejście w życie rozporządzenia nie wpłynie na rynek pracy.

V. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

Wejście w życie rozporządzenia nie wpłynie na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

VI. Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionalny

Wejście w życie rozporządzenia nie wpłynie na sytuację i rozwój regionalny.

VII. Źródła finansowania

Wprowadzenie w życie regulacji nie wymaga dodatkowych nakładów.

VIII. Wstępna ocena zgodności z prawem Unii Europejskiej

Materia regulowana przedmiotowym rozporządzeniem nie jest objęta zakresem prawa Unii Europejskiej.

**Założenia do projektu rozporządzenia Rady Ministrów
w sprawie wysokości i warunków wypłacania świadczeń urzędnikom państwowym
przeniesionym do pracy w innej miejscowości**

W związku z uchwaleniem ustawy o związkach partnerskich oraz ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich zachodzi potrzeba wydania nowego rozporządzenia w oparciu o delegację zawartą w znowelizowanym art. 26 ust. 2a ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 86, poz. 953, z późn. zm.¹).

Rozporządzenie powinno określać sprawy wysokości i warunków wypłacania świadczeń urzędnikom państwowym przeniesionym do pracy w innej miejscowości, w szczególności diet za czas przejazdu i za pierwszą dobę pobytu w nowym miejscu zamieszkania, zwrotu poniesionych kosztów podróży, przewozu urzędnika domowego, zakwaterowania oraz dodatku za rozłąkę, z uwzględnieniem okresu, na jaki urzędnik został przeniesiony, jak również jego stanu rodzinnego, biorąc pod uwagę, że za członków rodziny uważa się małżonka albo partnera, dzieci oraz inne osoby prowadzące z nim wspólne gospodarstwo domowe, jeżeli przesiedlają się wraz z urzędnikiem.

Przeważająca część regulacji, które powinny się znaleźć w rozporządzeniu, powinna powielać obecne rozwiązania zawarte w dotychczas obowiązującym rozporządzeniu Rady Ministrów z dn. 30 kwietnia 2002 r. w sprawie wysokości i warunków wypłacania świadczeń urzędnikom państwowym przeniesionym do pracy w innej miejscowości (Dz. U. z 2002 r. Nr 66, poz. 597). Zmian wymagają regulacje obecnie zawarte w § 6 ust. 2 i § 7 wskazanego rozporządzenia.

Przepis § 1 określi przedmiot regulacji rozporządzenia.

Przepis § 2 wskaże urząd odpowiedzialny za wypłatę świadczeń należnych przeniesionemu urzędnikowi.

Przepisy § 3 - § 5 ureguluje wysokość i warunki wypłacania zwrotu kosztów podróży oraz diet za czas przejazdu i za pierwszą dobę pobytu w nowym miejscu zamieszkania dla urzędników i członków ich rodzin, jak również zwrotu kosztów przejazdu urzędnikom przeniesionym do pracy w innej miejscowości i nieprzesiedlającym się oraz kosztów przewozu urzędnika domowego.

Przepis § 6 i § 7 określą ryczałt z tytułu przeniesienia należny urzędnikowi i jego małżonkowi albo partnerowi, który również jest urzędnikiem, a także wysokość świadczeń w przypadku, gdy przeniesienie dotyczy obojga małżonków albo partnerów, będących urzędnikami.

Przepis § 8 ureguluje wysokość zwrotu kosztów najmu samodzielnego lokalu mieszkalnego przez urzędnika przeniesionego.

Przepisy § 9 i § 10 unormują wysokość dodatku za rozłąkę należnego przeniesionemu urzędnikowi oraz zasady zwrotu kosztów przejazdu urzędnikowi przeniesionemu, odwiedzającemu rodzinę.

Przepisy § 11 i § 12 będą dotyczyły utraty mocy obowiązującej dotychczasowego rozporządzenia oraz terminu wejścia w życie rozporządzenia.

¹ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, Nr 123, poz. 1353 i Nr 128, poz. 1403, z 2002 r. Nr 1, poz. 18, Nr 153, poz. 1271 i Nr 240, poz. 2052, z 2003 r. Nr 228, poz. 2256, z 2005 r. Nr 10, poz. 71 i Nr 169, poz. 1417, z 2006 r. Nr 45, poz. 319, Nr 170, poz. 1218, Nr 218, poz. 1592 i Nr 220, poz. 1600, z 2007 r. Nr 89, poz. 589, z 2008 r. Nr 157, poz. 976 i Nr 227, poz. 1505, z 2010 r. Nr 165, poz. 1118, Nr 182, poz. 1228 i Nr 229, poz. 1494 oraz z 2011 r. Nr 82, poz. 451 i Nr 201, poz. 1183.

Ocena Skutków Regulacji

I. Podmioty, na które oddziałuje rozporządzenie

Przepisy rozporządzenia dotyczą wnioskodawców, którzy występują o wydanie zaświadczenia, a także organów podatkowych, które zaświadczenia wydają.

II. Konsultacje społeczne

Projekt rozporządzenia powinien być skonsultowany z Krajową Radą Doradców Podatkowych oraz Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego.

III. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżet jednostek samorządu terytorialnego

Wejście w życie rozporządzenia nie wpływa na dochody i wydatki podmiotów sektora finansów publicznych.

IV. Wpływ regulacji na rynek pracy

Wejście w życie rozporządzenia nie wpłynie na rynek pracy.

V. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

Wejście w życie rozporządzenia nie wpłynie na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

VI. Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionalny

Wejście w życie rozporządzenia nie wpłynie na sytuację i rozwój regionalny.

VII. Źródła finansowania

Wprowadzenie w życie regulacji nie wymaga dodatkowych nakładów.

VIII. Wstępna ocena zgodności z prawem Unii Europejskiej

Materia regulowana przedmiotowym rozporządzeniem nie jest objęta zakresem prawa Unii Europejskiej.

Założenia do projektu rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie zaświadczeń wydawanych przez organy podatkowe

W związku z uchwaleniem ustawy o związkach partnerskich oraz ustawy Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich zmianie uległ art. 306j ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8 poz. 60, z późn. zm.), zawierający delegację dla ministra właściwego do spraw finansów publicznych do określenia w drodze rozporządzenia: tryb wydawania zaświadczeń, właściwość miejscową i rzeczową organów podatkowych do wydawania zaświadczeń, wzór rejestru zaświadczeń oraz szczegółowy sposób jego prowadzenia, wzór ewidencji przekazanych lub otrzymanych informacji w sprawach zaświadczeń oraz szczegółowy sposób jej prowadzenia, wzory zaświadczeń, a także wzór oświadczenia, o którym mowa w art. 306h § 2 ustawy – Ordynacja podatkowa.

Zmiana w art. 306j ww. ustawy polega na nadaniu nowego brzmienia pkt 6 i wskazaniu w nim, iż minister określając wzór oświadczenia, o którym mowa w art. 306h § 2 ustawy – Ordynacja podatkowa, uwzględni dane identyfikujące małżonków albo partnerów. Jednocześnie zgodnie z art. 158 ustawy Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich dotychczasowe rozporządzenie wydane na podstawie art. 306j ustawy – Ordynacja podatkowa zachowuje moc do czasu wejścia w życie aktów wykonawczych wydanych na podstawie upoważnień ustawowych w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, jednak nie dłużej niż przez okres 6 miesięcy od dnia jej wejścia w życie.

Wobec powyższego konieczne jest wydanie nowego rozporządzenia na podstawie art. 306j ustawy – Ordynacja podatkowa, w którym uwzględnione zostaną zmiany w przepisie upoważniającym.

Rozporządzenie powinno określać następujące sprawy:

- 1) tryb wydawania zaświadczeń,
- 2) właściwość miejscową i rzeczową organów podatkowych do wydawania zaświadczeń,
- 3) wzór rejestru zaświadczeń oraz szczegółowy sposób jego prowadzenia,
- 4) wzór ewidencji przekazanych lub otrzymanych informacji w sprawach zaświadczeń oraz szczegółowy sposób jej prowadzenia,
- 5) wzory zaświadczeń określonych w ustawie,
- 6) wzór oświadczenia, o którym mowa w art. 306h § 2 ustawy – Ordynacja podatkowa.

Przeważająca część regulacji, które powinny się znaleźć w rozporządzeniu powinna powielać obecne rozwiązania zawarte w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie zaświadczeń wydawanych przez organy podatkowe (Dz. U. Nr 293, poz. 1726) – dalej „rozporządzenie z dnia 22 grudnia 2011 r.”. Zmian wymagają jedynie przepisy odnoszące się do wzoru oświadczenia, o którym mowa w art. 306h § 2 ustawy – Ordynacja podatkowa, który obecnie uwzględnia jedynie dane identyfikacyjne małżonków podatników, a powinien uwzględniać dane małżonków albo partnerów podatników.

Przepis § 1 będzie określać przedmiot regulacji zawartych w rozporządzeniu, wskazując, iż obejmuje ono:

- 1) tryb wydawania zaświadczeń;
- 2) wzór oświadczenia małżonka albo partnera podatnika o pozostawaniu z podatnikiem we wspólności majątkowej, o którym mowa w art. 306h § 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa, zwanej dalej „ustawą”;
- 3) wzór ewidencji przekazanych lub otrzymanych informacji w sprawach zaświadczeń oraz szczegółowy sposób jej prowadzenia;
- 4) wzór rejestru zaświadczeń oraz szczegółowy sposób jego prowadzenia;
- 5) właściwość miejscową i rzeczową organów podatkowych do wydawania zaświadczeń;

6) wzory zaświadczeń określonych w ustawie.

Przepis § 2 będzie regulował tryb postępowania w przypadku, gdy żądanie wydania zaświadczenia nie zawiera danych identyfikacyjnych podatnika. Przepis ten będzie stanowił powtórzenie przepisu zawartego w rozporządzeniu z dnia 22 grudnia 2011 r.

Przepisy § 3-5 będą regulować tryb wydawania zaświadczeń przez organy podatkowe, a ich brzmienie będzie stanowiło powtórzenie przepisów zawartych w rozporządzeniu z dnia 22 grudnia 2011 r. - dotychczasowe § 3-5 tego rozporządzenia.

Przepis § 6 określać będzie wzór oświadczenia małżonka albo partnera podatnika o pozostawaniu z podatnikiem we wspólności majątkowej, poprzez odesłanie do załącznika 1, który zawierać będzie ten wzór. Nowy formularz oparty będzie na dotychczasowym formularzu ORD-M, z tym, że wyraz „MAŁŻONKA” zastąpiony zostanie wyrazami „MAŁŻONKA/PARTERA”.

Przepisy § 7-10 powtarzać będą przepisy zawarte w rozporządzeniu z dnia 22 grudnia 2011 r., tj. dotychczasowe § 7-10, a załączniki nr 2 – 9 powtarzać będą załączniki nr 2 – 9 zawarte w rozporządzeniu z dnia 22 grudnia 2011 r.

Przepis § 11 będzie uchylał dotychczasowe rozporządzenie, tj. rozporządzenie z dnia 22 grudnia 2011 r.

Przepis § 12 powinien określać termin wejście w życie rozporządzenia. Mając na uwadze, iż przedmiotowe rozporządzenie nie nakłada na obywateli żadnych nowych obowiązków termin ten powinien wynosić 14 dni od daty ogłoszenia.

Ocena Skutków Regulacji

I. Podmioty, na które oddziałuje rozporządzenie

Przepisy rozporządzenia dotyczą wnioskodawców, którzy występują o wydanie zaświadczenia, a także organów podatkowych, które zaświadczenia wydają.

II. Konsultacje społeczne

Projekt rozporządzenia powinien być skonsultowany z Krajową Radą Doradców Podatkowych oraz Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego.

III. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżet jednostek samorządu terytorialnego

Wejście w życie rozporządzenia nie wpływa na dochody i wydatki podmiotów sektora finansów publicznych.

IV. Wpływ regulacji na rynek pracy

Wejście w życie rozporządzenia nie wpłynie na rynek pracy.

V. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

Wejście w życie rozporządzenia nie wpłynie na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

VI. Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionalny

Wejście w życie rozporządzenia nie wpłynie na sytuację i rozwój regionalny.

VII. Źródła finansowania

Wprowadzenie w życie regulacji nie wymaga dodatkowych nakładów.

VIII. Wstępna ocena zgodności z prawem Unii Europejskiej

Materia regulowana przedmiotowym rozporządzeniem nie jest objęta zakresem prawa Unii Europejskiej.

**PREZES
GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR**

Janina Maria Popowska
BPL-024-27-362/MK/12

Warszawa, dnia marca 2012 r.

SEKRETARIAT SZEFA KS

Pan

L.dz.

Data wpływu 30. 03. 2012

Lech Czapla

Szef Kancelarii Sejmu

Główny Panie - Minister,

W odpowiedzi na pismo z dnia 23 marca 2012 r., znak: GMS-WP-173-88/12, uprzejmie informuję, iż nie zgłaszam uwag do następujących poselskich projektów ustaw:

1. o związkach partnerskich,
2. przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich.

Z uprzejmymi pozdrowieniami

Z up. Prezesa GUM

Dorota Habich
Dorota Habich
WICEPREZES

PRZEWODNICZĄCY
KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA

Nr WOK-020-64/12

Dot.: GMS-WP-173-88/12

Warszawa, 14 maja 2012 r.

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu15.05.2012

Pan Lech CZAPLA

Szef Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze!

Uprzejmie informuję, że Krajowa Rada Sądownictwa na posiedzeniu plenarnym w dniu 8 maja 2012 r. postanowiła nie zajmować stanowiska w przedmiocie poselskich projektów ustaw:

- 1) o związkach partnerskich;
- 2) przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich.

z pozdrowieniem

Antoni Górski

SSN Antoni Górski

PRZEWODNICZĄCY
Rady Ubezpieczenia Społecznego Rolników

Al. Niepodległości 190, 00-608 Warszawa,
tel. 0-22 592 64 13; fax: 0-22 592 66 50
www.krus.gov.pl; e-mail: radarolnikow@krus.gov.pl

Warszawa, dnia 26.04.2012 r.

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 02.05.2012

RR 023 / 5 / 12

Szanowny Pan

Lech Czapla

Szef Kancelarii Sejmu

W odpowiedzi na pismo znak: GMS – WP – 173 – 88 / 12 z dnia 23 marca 2012 r. w sprawie poselskich projektów ustaw o związkach partnerskich oraz ustawy Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich, Rada Ubezpieczenia Społecznego Rolników opiniuje negatywnie poselski projekt ustawy o związkach partnerskich.

W związku z brakiem ustawy o związkach partnerskich Rada Ubezpieczenia Społecznego Rolników, na tym etapie prac nie widzi potrzeby zgłaszania uwag do zmian w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Z poważaniem

**PIERWSZY PREZES
SĄDU NAJWYŻSZEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

BSA I - 021- 123 - 124/12

Warszawa, dnia 10 maja 2012 r.

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu11.05.2012....

**Pan
Lech CZAPLA
Szef Kancelarii Sejmu**

W odpowiedzi na pismo z dnia 23 marca 2012 r., GMS-WP-173-88/12 uprzejmie przesyłam uwagi Sądu Najwyższego do *poselskiego projektu ustawy o związkach partnerskich oraz poselskiego projektu ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich.*

Z poważaniem

wz.

**Prof. dr hab. Lech PAPRZYCKI
Prezes Sądu Najwyższego**

Warszawa, dnia 10 maja 2012 r.

SĄD NAJWYŻSZY
BIURO STUDIÓW I ANALIZ
Pl. Krasińskich 2/4/6, 00-951 Warszawa

BSA I – 021 – 123 -124/12

OPINIA O POSELSKICH PROJEKTACH USTAW
„O ZWIĄZKACH PARTNERSKICH”

oraz

„PRZEPISY WPROWADZAJĄCE USTAWĘ O ZWIĄZKACH PARTNERSKICH”

I. Uwagi ogólne

Projekty ustaw „o związkach partnerskich” oraz „przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich”, wniesione przez Grupę Posłów Klubów Poselskich <<Ruch Palikota>> oraz Sojuszu Lewicy Demokratycznej, realizują koncepcję wprowadzenia do systemu polskiego prawa nowej instytucji nazwanej „związkiem partnerskim” **bardzo zbliżonej - odnośnie do zawarcia i skutków - do związku małżeńskiego, kreującej nowy stan cywilny** (obok małżeństwa i stanu wolnego).

Zgodnie z projektem, związek partnerski mogłyby zawrzeć dwie osoby tej samej lub różnej płci. Miałyby on powstawać „*gdy dwie osoby jednocześnie obecne złożą przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego oświadczenia, że wstępują ze sobą w związek partnerski*”. Zacytowane sformułowanie projektowanego przepisu (art. 3 ust.1 projektu ustawy o związkach partnerskich) stanowi niemalże „zwierciadlane odbicie” art. 1 §1 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.¹

W art. 24 pkt 1 projektu ustawy „przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich” zawarta jest propozycja nowelizacji ustawy *Prawo o aktach stanu cywilnego*, z której jednoznacznie wynika, iż pozostawanie w związku partnerskim traktowane jest jako stan cywilny, którego zaistnienie jest dokumentowane

¹ Różnica dotyczy tylko płci osób zawierających dany związek (mężczyzna i kobieta zawierają małżeństwo, a związek partnerski albo mężczyzna i kobieta, albo dwóch mężczyzn, albo dwie kobiety).

w formie aktu stanu cywilnego, jako „akt związku partnerskiego”.

Projekt ustawy „przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich” przewiduje zmiany wielu ustaw, których celem jest **nadanie osobom pozostającym w związku partnerskim uprawnień analogicznych do tych, które aktualnie są przewidziane w różnych działach prawa dla małżonków.**

Odmienności w projektowanym unormowaniu związku partnerskiego i małżeństwa występują. Sami projektodawcy, jako różnice pomiędzy małżeństwem a związkiem partnerskim wymienili (pkt 12 uzasadnienia, s. 28) *„rezygnację z ceremonialnej formy zawarcia w obecności świadków, brak możliwości przyjęcia nazwiska drugiego partnera, brak kreacji więzi prawnych pomiędzy partnerem i członkami rodziny drugiego partnera (w tym w szczególności jego dzieckiem albo dziećmi), konsensualną – co do zasady – formę rozwiązania związku partnerskiego bez ingerencji sądu, czy wreszcie brak wspólności majątkowej jako zasady (jej utworzenie wymaga odrębnych oświadczeń woli stron)”*.

Podobieństwa mają większy ciężar gatunkowy od różnic, które w większości (pomijając łatwość rozwiązania związku w trybie „rejestracyjnym” przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego) dotyczą rozwiązań szczegółowych. Ocena różnic w unormowaniach jest utrudniona, bowiem poszczególne zapisy budzić mogą wątpliwości interpretacyjne².

Dokonując pewnego uogólnienia i uproszczenia można traktować projektowany związek partnerski jako odpowiednik małżeństwa dla osób tej samej płci oraz odmianę małżeństwa (zdecydowanie łatwiejszą do rozwiązania od wersji podstawowej, unormowanej w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym) dla osób różnej płci. Sami autorzy projektu stwierdzili w jego uzasadnieniu (s. 24), że związek partnerski par różnopłciowych będzie „*slabszą niepełną*” wersją

² Mimo obszerności wywodów uzasadnienia nie przedstawiono w nim motywów rozwiązań szczegółowych, a niektóre sformułowania projektu nie są precyzyjne (np. co należy rozumieć pod pojęciem „*relacja przysposobienia*” – czy chodzi tylko o strony stosunku przysposobienia, czy również o przynależność do rodziny wskutek przysposobienia i pozostawanie „w relacji” rodzeństwa z przysposobienia lub innej? Czy unieważnienie związku partnerskiego, np. z powodu wady oświadczenia o jego zawarciu, nie jest ograniczone w czasie? Z jakich przyczyn – według projektodawców - następuje „nieistnienie związku partnerskiego? Czy np. również wtedy, gdy nie został dochowany termin, o którym mowa w art. 3 ust. 4 projektu ustawy o związku partnerskim?)

małżeństwa.

II. Problem zgodności projektów ustaw z art. 18 Konstytucji RP

Koncepcja instytucjonalizacji związku partnerskiego, w kształcie zawartym w opiniowanych projektach ustaw, pozostaje w sprzeczności z normatywnym modelem małżeństwa i rodziny wynikającym z art. 18 Konstytucji RP i zgodnego z nim ustawodawstwa zwykłego. Model ten realizuje konstytucyjną zasadę **preferencyjnego traktowania heteroseksualnego małżeństwa**, któremu została zapewniona *ochrona i opieka Rzeczypospolitej Polskiej*. Poza heteroseksualnością, najistotniejszymi zasadami normatywnego modelu małżeństwa są monogamiczność, równouprawnienie małżonków, trwałość oraz laickość.

Szczególne znaczenie zostało przypisane **trwałości** małżeństwa. O jego rozwiązaniu nie decyduje jedynie małżonek, a nawet oboje małżonkowie zgodnie. Sąd bada bowiem, czy zaistniał zupełny i trwały rozkład pożycia małżeńskiego, a nawet gdy stan taki stwierdzi może powództwo oddalić, o ile wskutek rozwodu miałoby ucierpieć **dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków**, albo jeżeli z innych względów orzeczenie rozwodu byłoby sprzeczne z **zasadami współżycia społecznego** (np. w związku z rażącym pokrzywdzeniem małżonka, który nie przyczynił się do powstania rozkładu pożycia, jest ciężko chory lub z innej przyczyny znajduje się w bardzo trudnej sytuacji życiowej i na rozwód się nie godzi, albo z uwagi na sytuację wspólnego dziecka, które jest już pełnoletnie ale ciężko chore, bądź niesamodzielne np. z uwagi na stan upośledzenia umysłowego lub kalectwo fizyczne, a nie budzi wątpliwości, że rozwód rodziców bardzo ciężko przeżyje lub spowoduje on znaczne pogorszenie sytuacji życiowej dziecka) – art. 56 § 2 i § 3 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Nie budzi wątpliwości, że zawarcie małżeństwa nie może być traktowane jako umowa, której treść i ustanie zależy wyłącznie od woli stron, bowiem powoduje przyjęcie przez małżonków określonych obowiązków wobec siebie wzajemnie, stworzonej przez małżeństwo rodziny, a pośrednio także wobec społeczeństwa. Dlatego ograniczenie prawa do rozwodu i separacji „*nie jest sprzeczne z prawem do ochrony życia prywatnego i rodzinnego*”, jak również „*nie jest ograniczeniem wolności ocena rozkładu wspólnego pożycia ani ustalenie winy, jakiej dokonuje*

sąd³.

W poniższych uwagach zostaną zasygnalizowane wnioski formułowane w trakcie wykładni art. 18 Konstytucji, które wydają się oczywiste, a potwierdzają tezę o niedopuszczalności instytucjonalizacji związków partnerskich w kształcie zawartym w opiniowanych projektach ustaw⁴.

- W okresie prac nad Konstytucją instytucjonalizacja związków homoseksualnych i konkubinatów osób różnej płci nastąpiła już w niektórych państwach europejskich. Z wypowiedzi uczestników Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego w dniu 4 kwietnia 1995 r. jednoznacznie wynikało, że sformułowanie art. 18 Konstytucji miało **uniemożliwić instytucjonalizację związków osób tej samej płci**⁵. Komentując art. 18 Konstytucji Wiesław Skrzydło stwierdził: *„Wobec sporów i kontrowersji jakie pojawiły się w toku prac nad Konstytucją, a także w obliczu żądań mniejszości seksualnych domagających się uznania ich praw do zakładania rodziny i zawierania związków małżeńskich, Konstytucja jednoznacznie rozstrzyga tę kwestię stanowiąc, iż tylko związek kobiety i mężczyzny jest prawnie uznawany przez państwo i tylko taki związek korzysta z ochrony i opieki Rzeczypospolitej”*⁶.
- Treść art. 18 Konstytucji jest wyrazem **wyboru aksjologicznego**⁷ dokonanego świadomie w celu zagwarantowania **normatywnego modelu**

³ B. Czech w pracy zbiorowej pod red. K. Piaseckiego: Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz, Warszawa 2011, s. 375.

⁴ Należy podkreślić, że były one przedstawione w opinii Sądu Najwyższego (BSA I – 021 – 135/11) do projektu ustawy o umowie związku partnerskiego, który był wniesiony do Sejmu VI kadencji (druk nr 4418). Ów projekt został oceniony jako naruszający art. 18 Konstytucji, choć w znacznie mniejszym stopniu, niż wniesiony aktualnie wzorował regulację związków partnerskich na modelu małżeństwa. Przedstawione w opinii uwagi nie zostały uwzględnione w opiniowanych projektach ustaw.

⁵ Biuletyn nr 1437 Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego, oraz B. Banaszkiewicz: Problem konstytucyjnej oceny instytucjonalizacji związków homoseksualnych, KPP 204, nr 2, s. 383 i przywołana tam (w szczególności w przypisach 55 i 56) literatura, potwierdzająca takie intencje, które były też oceniane, jako „wyjście naprzeciw” postulatowi Episkopatu.

⁶ W. Skrzydło: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Zakamycze 2002, s. 31.

⁷ Zob. L. Garlicki: Komentarz do art. 18 Konstytucji s. 2 (w) K. Działocha, L. Garlicki, P. Sarnecki, W. Sokolewicz, J. Trzciniński: Konstytucja RP. Komentarz, t. II, Warszawa 2003, T. Smoczyński (w) System Prawa Prywatnego, tom 11 Prawo rodzinne i opiekuńcze (red. T. Smoczyński), Warszawa 2009, s. 46, M. Piłich: Związki quasi małżeńskie polskim prawem międzynarodowym prywatnym, PiP 2011, nr 2, s. 86.

małżeństwa i rodziny, który można w uproszczeniu nazwać „tradycyjnym”.

W takim modelu nie ma miejsca dla instytucji o skutkach podobnych bądź identycznych do małżeństwa, przewidującej inne, liberalniejsze zasady zawarcia i rozwiązania związku, ani instytucji „równoległej” do małżeństwa dla osób tej samej płci. Małżeństwo, w sytuacjach typowych, oczekiwanych przez ustawodawcę ma realizować funkcję prokreacyjną i opiekuńczo - socjalizacyjną. Służyć powinno rodzinie powstałej wskutek jego zawarcia, co potwierdza, między innymi, brzmienie art. 23 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego nakładającego na małżonków obowiązek współdziałania „*dla dobra rodziny, którą przez swój związek założyli*”.

- Art. 18 Konstytucji („*Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej*”) został zamieszczony w **pierwszym rozdziale Konstytucji zatytułowanym „Rzeczpospolita”**. Oznacza to, że zawarte w nim unormowanie należy do **głównych zasad porządku prawnego w państwie (jest zasadą ustrojową)**.
- We współczesnych konstytucjach do rzadkości należy zamieszczanie norm o ochronie małżeństwa i rodziny w przepisach o zasadach ustroju⁸. W polskich ustawach konstytucyjnych do 1997 r. także takiej techniki legislacyjnej nie stosowano⁹. Aktualny stan prawny wskazuje, iż polski ustawodawca **przypisał wybranemu modelowi małżeństwa i wymienionym w art. 18 instytucjom (rodzina, macierzyństwo, rodzicielstwo) szczególne znaczenie**. Celowe wydaje się przypomnienie, że art. 18 Konstytucji:
 - jest normą **nadrzędną i wiążącą dla ustawodawcy zwykłego** oraz dla wszystkich podmiotów stosujących prawo w procesie jego wykładni;

8 L. Garlicki: Komentarz do art. 18 Konstytucji s. 1 (w) K. Działocha, L. Garlicki, P. Sarnecki, W. Sokolewicz, J. Trzciniński: Konstytucja RP. Komentarz, t. II, Warszawa 2003.

⁹ W Konstytucji PRL z 1952 r. przepis o ochronie rodziny (art. 79 ust. 1 „*Małżeństwo, macierzyństwo i rodzina znajdują się pod opieką i ochroną Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Rodziny o licznym potomstwie państwo otacza szczególną troską*”, Dz. U. nr 33, poz. 233) był zamieszczony w rozdziale 8 o podstawowych prawach i obowiązkach obywateli.

- może być „*samoistną podstawą oceny konstytucyjności w innych postępowaniach, bo unormowania ustawowe, które przekreślałyby istniejący system ochrony i opieki wartości rodzinnych, mogłyby – tylko z tego powodu – zostać uznane za niezgodne z Konstytucją*”¹⁰;
- wszystkie przepisy prawa, **łącznie z normami Konstytucji**, należy interpretować i stosować w sposób pozwalający na najpełniejsze uwzględnienie wartości aksjologicznych związanych z instytucją małżeństwa i rodziny¹¹.
- Art. 18 wymienia jako przedmiot ochrony **małżeństwo, rodzinę, macierzyństwo, rodzicielstwo**. Kolejność ta nie jest przypadkowa i stanowi konstytucyjną wskazówkę dla tworzonych przez ustawodawstwo zwykle normatywnego modelu małżeństwa i rodziny. **Preferowane konstytucyjnie jest tworzenie rodziny przez małżeństwo**, traktowane jako „*trwały związek mężczyzny i kobiety, nakierowany na macierzyństwo i odpowiedzialne rodzicielstwo*”¹². Warto w tym kontekście podkreślić, że wśród **głównych celów polityki ludnościowej Polski**, przedstawionych przez Rządową Radę Ludnościową w marcu 2012 r., na pierwszym miejscu wymieniono „*tworzenie warunków sprzyjających powstawaniu rodzin, przede wszystkim poprzez zawieranie małżeństw i realizację planów prokreacyjnych*”¹³.
- Konstytucyjne znaczenie małżeństwa dla istnienia rodziny uzasadnia **szczególne unormowania o charakterze protekcyjnym i promocyjnym**

¹⁰ L. Garlicki: op.cit., Komentarz do art. 18 Konstytucji, s. 2.

¹¹ M. Dobrowolski: Status prawny rodziny w świetle nowej Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Przegląd Sejmowy 1999, nr 4, s. 26.

¹² Tak, M. Zubik: Podmioty konstytucyjnych wolności, praw i obowiązków, Przegląd Legislacyjny 2007, nr 2, s. 41 i powołane tam orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. B. Banaszak, komentując art. 18 Konstytucji, wypowiedział nawet pogląd, iż założenie rodziny „*dotyczy wyłącznie par, które zawarły związek małżeński*” (B. Banaszak: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Warszawa 2009, s. 119). Zob. też T. Jasudowicz: O potrzebie rzeczywistego upodmiotowienia rodziny (w) Księga Jubileuszowa Profesora Tadeusza Smoczyńskiego, Toruń 2008, M. Kosek: Pojęcie rodziny w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym i negatywne skutki jej redefinicji w wybranych aktach prawnych (w) W trosce o rodzinę. Księga Pamiątkowa ku czci Profesor Wandy Stojanowskiej (red. M. Kosek, J. Słyk), Warszawa 2008, s. 229 – 240.

¹³ Rządowa Rada Ludnościowa: Założenia polityki ludnościowej Polski. Projekt, Warszawa, marzec 2012, s. 13.

w systemie prawa, a w szczególności z zakresu prawa rodzinnego, spadkowego, mieszkaniowego, socjalnego, podatkowego. **Nie mogą być one kwestionowane z powołaniem na inne normy Konstytucji, w szczególności art. 32 Konstytucji (zasada równości, zakaz dyskryminacji), dlatego, że z art. 18 Konstytucji wynika (i jest to zasada ustrojowa!) przyznanie heteroseksualnej parze małżeńskiej ochrony i udogodnień, jakie nie przysługują parom, które nie chcą lub nie mogą zawrzeć małżeństwa¹⁴.**

- Udogodnienia i przywileje przewidziane dla małżonków wywołują **koszty i obciążenia ponoszone przez ogół** (np. przywileje podatkowe) lub **określone osoby** (np. wykluczenie od dziedziczenia z ustawy dalszych krewnych spadkodawcy, który pozostawał w małżeństwie, ograniczenie swobody wyboru najemcy przez właściciela lokalu mieszkalnego wynajmowanego do chwili śmierci przez osobę pozostającą w związku małżeńskim itp.). Jest to uzasadnione z uwagi na funkcje spełniane przez rodzinę (w szczególności prokreacyjną, socjalizacyjną i opiekuńczą wobec dzieci), powstałą wskutek zawarcia małżeństwa, będącego - zgodnie z oczekiwaniami ustawodawcy - związkiem trwałym (dożywotnim), który może zostać rozwiązany tylko, gdy będą spełnione rygorystyczne wymagania ustawowe (art. 56 k.r.o.). Możliwość rozciągnięcia na związki partnerskie przywilejów, z których mogą skorzystać małżonkowie (w szczególności przewidzianych w prawie spadkowym i podatkowym) jest jedną z podstawowych przyczyn dążenia do ich instytucjonalizacji (gdy chodzi o związki osób różnej płci, które mogą zawrzeć związek małżeński, jest to zapewne przyczyna najważniejsza).

Możliwości zwolnień podatkowych i innych preferencji majątkowych dla określonych grup obywateli są ściśle związane z bogactwem Państwa,

¹⁴Zob. B. Banaszkiwicz: Problem konstytucyjnej oceny instytucjonalizacji związków homoseksualnych, KPP 2004, nr 2, s. 380. W literaturze przedmiotu i w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego nie budzi wątpliwości, że **zasada równości nie oznacza, że w stosunku do wszystkich i w takim samym stopniu stosuje się te same przepisy prawne**. Nie jest tożsama z pojęciem identyczności i zakazem różnicowania. Trybunał nie wyklucza preferowania pewnych grup. (B. Banaszak, op. cit., s. 184 - 185).

wynikają z wielkości jego dochodów, a także są pochodną przyjętego ustroju politycznego, gospodarczego i społecznego.

Ze społecznego punktu widzenia na taki przywilej, jak np. korzystne zasady rozliczenia podatku dochodowego, mogłyby zasługiwać, poza małżonkami, także inne osoby pozostające we wspólnocie domowej, gospodarujące „z jednego portfela” (np. gdy wspólnotę domową tworzą starzy rodzice z jednym z dzieci, rodzeństwo, które nie założyło własnych rodzin, bądź gdy jedno z rodzeństwa otacza pieczę brata lub siostrę niesprawnych fizycznie lub intelektualnie). Główna różnica pomiędzy sytuacją takich osób pozostających we wspólnocie domowej, a związkiem partnerskim (który zgodnie z projektem uzyskałby korzyści przynależne dotychczas tylko małżonkom) sprowadza się do braku więzi o charakterze seksualnym¹⁵. To zapewne nie jest wystarczająca przyczyna do zaoferowania stronom związków partnerskich ulg i przywilejów należnych małżonkom, gdy rezygnacja przez Państwo z większej niż dotychczas części wpływów z podatków nie jest możliwa.

Reasumując, z art. 18 Konstytucji wynika, iż:

- związek osób tej samej płci nie może być małżeństwem i nie chodzi tu jedynie o zastrzeżenie samej nazwy *‘małżeństwo’* dla związku kobiety i mężczyzny ale o **zakaz zrównania związku osób tej samej płci z małżeństwem**;
- związek osób pozostających we wspólnym pożyciu zarówno różnej płci, które nie zawarły małżeństwa, jak i związek osób tej samej płci **nie pozostaje „pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej”**;
- **związek osób różnej płci, które nie zawarły małżeństwa, nie może wywoływać ani takich samych skutków jakie wywołuje małżeństwo, ani też skutków zbliżonych do skutków małżeństwa**, zwłaszcza będących konsekwencją preferencyjnego traktowania małżeństwa.

¹⁵ Szerzej na ten temat zob. B. Banaszkiwicz, op. cit., s. 384 i n.

III. „Niemałżeńskie” (nieformalne) związki osób żyjących jako para

Z faktu, iż w systemie polskiego prawa obowiązuje ustrojowa zasada preferencyjnego traktowania małżeństwa, jako związku kobiety i mężczyzny (art. 18 Konstytucji RP) nie wynika ani zakaz sądowej ochrony interesów uczestników związków nieformalnych na zasadach ogólnych, dostępnych dla każdego (np. odnośnie do rozliczeń majątkowych po ustaniu związku), ani zakaz jakiegokolwiek regulacji sytuacji prawnej osób pozostających w takich związkach.

Sąd Najwyższy trafnie stwierdził (między innymi w uzasadnieniu wyroku z dnia 6 grudnia 2007 r., IV CSK 301/07, OSNC 2009, nr 2, poz. 29), że zasada przewidziana w art. 18 Konstytucji oznacza, iż do innych związków niż małżeństwo *„nie stosuje się skutków prawnych wynikających z zawarcia małżeństwa oraz że nie dopuszcza się takiej wykładni i stosowania przepisów, które prowadziłyby do zrównania pod względem prawnym małżeństwa i innych form pożycia. Ze względu na konstytucyjną zasadę ochrony małżeństwa oraz brak podstaw do uznania braku regulacji prawnej związków pozamałżeńskich za lukę w prawie, niedopuszczalne jest stosowanie unormowań z zakresu prawa małżeńskiego”*.

Ustawodawca zwykły wielokrotnie dał wyraz przeświadczeniu, iż **unormowanie określonych następstw prawnych pozostawania we wspólnym pożyciu jest dopuszczalne**. W konsekwencji, mimo że faktyczne pożycie pary osób niebędących małżeństwem jest ich prywatną sprawą, w licznych przepisach jest traktowane jako zdarzenie prawne¹⁶. Autorzy projektów ustaw przyznali to i wymienili kilkadziesiąt aktów normatywnych przewidujących określone (choć w ich ocenie niewystarczające) konsekwencje prawne „wspólnego pożycia” (pkt 9 uzasadnienia, s. 16 – 21).

Czynności prawne dokonywane pomiędzy osobami pozostającymi we wspólnym pożyciu (w szczególności umowy i rozrządzenia testamentowe, na mocy których partner uzyskuje przysporzenia majątkowe) nie są uznawane za nieważne z tej przyczyny, że motywem ich dokonania jest związek o charakterze osobistym,

¹⁶ Zob., w szczególności, M. Nazar; Konkubinaty w obowiązujących przepisach (w) System Prawa Prywatnego, tom 11 Prawo rodzinne i opiekuńcze (red. T. Smoczyński), Warszawa 2009, s.919 – 932.

stanowiący faktycznie alternatywę dla małżeństwa, zaś celem dążenie do umocnienia, „scementowania” tego związku. W pełni stosowana jest rekomendacja Rady Europy nr R(88)3, przyjęta przez Komitet Ministrów RE dnia 7 marca 1988 r., w sprawie ważności umów zawieranych między osobami żyjącymi w związku pozamałżeńskim oraz rozrządzeń testamentowych tych osób¹⁷.

W praktyce dokonywane są rozliczenia majątkowe po ustaniu wspólnego pożycia, a sądy – w ramach obowiązującego prawa - poszukują dla swych rozstrzygnięć podstaw (przepisów) maksymalnie chroniących stronę „słabszą”, która - kierując się względami uczuciowymi, nie zadbała o należyte zabezpieczenie swoich interesów majątkowych¹⁸. W orzecznictwie sądów powszechnych wypowiedzany jest pogląd (zaaprobowany także przez Sąd Najwyższy w wyroku z 6 grudnia 2007 r., IV CSK 301/07, OSNC 2009, nr 2, poz. 29), że: *„rozliczenie majątkowe po ustaniu faktycznego związku osobisto – majątkowego osób tej samej płci następuje na podstawie przepisów kodeksu cywilnego odpowiednich do ustalonej konkretnej postaci i treści stosunków ukształtowanych w danym związku”*.

¹⁷ E. Skowrońska: Rekomendacja Nr R(88)3 w sprawie ważności umów zawieranych między osobami żyjącymi w związku pozamałżeńskim oraz rozrządzeń testamentowych tych osób a stan prawny obowiązujący w Polsce (w) Instytut Wymiaru Sprawiedliwości. Standardy prawne Rady Europy Teksty i Komentarze, tom 1, Prawo Rodzinne (red. M. Safjan), Warszawa 1994, s. 321 – 328.

¹⁸ Zob. przykładowo następujące orzeczenia Sądu Najwyższego: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1986 r., III CZP 79/85, OSNCP 1987, nr 1, poz. 2, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2000 r. IV CKN 32/00, OSNC 2000, nr 12, poz. 222, którego teza brzmi: „Do rozliczeń majątkowych pomiędzy osobami pozostającymi w trwałym związku faktycznym (konkubinacie) mogą mieć zastosowanie przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu”. Zob. też zestawienie orzeczeń Sądu Najwyższego w przypisie 51 do artykułu F. Hartwicha: Konkubinaty – dylematy prawne, *Palestra* 2007, nr 3-4. Podobna ochrona jest realizowana w orzecznictwie sądów powszechnych. Z nowszych orzeczeń zob. np. Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 9 kwietnia 2010 r., I ACa 222/10, OSAW 2010, nr 4, poz. 193, którego teza brzmi: „Nieodpłatne wykonywanie pracy na rzecz drugiego skutkuje jego bezpodstawnym wzbogaceniem o wartość majątkową, jaka z jego majątku nie wyszła, i jako uzyskana bez podstawy prawnej korzyść, co do zasady podlega zwrotowi, art. 405 k.c.(..) Skoro zaś powódka, pozostająca z pozwanym w konkubinacie, przez wiele lat włączała środki finansowe uzyskane z pracy zawodowej i prac chatupniczych do wspólnego budżetu stron, prowadziła dom i gospodarstwo stron oraz wychowywała ich wspólną córkę, a ponadto intensywnie pracowała fizycznie przy budowie domu i partycypowała w kosztach budowy, brak podstaw do uznania, że poniesione przez nią nakłady zostały wyrównane na skutek zamieszkiwania przez nią w domu stanowiącym wyłączną własność powoda”; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie, z dnia 26 kwietnia 2011 r., I ACa 1049/10, LEX nr 824321, w którym Sąd stwierdził: „Nabycie nieruchomości podczas trwania związku przez partnerów, będących stroną umowy sprzedaży, powoduje, że stają się oni oboje współwłaścicielami nieruchomości niezależnie od tego, czy nieruchomość została nabyta za środki pieniężne gromadzone wspólnie, czy też wyłącznie za środki finansowe tylko jednego z konkubentów”. Zob. także A. Policiński: Roszczenia konkubiny z tytułu pracy świadczonej w gospodarstwie rolnym konkubenta, *NP*. 1970, nr 5.

Natomiast w orzecznictwie Sądu Najwyższego konsekwentnie przyjmuje się, że ze względu na konstytucyjną zasadę ochrony małżeństwa niedopuszczalne byłoby stosowanie - w drodze analogii - do rozliczeń majątkowych osób, które pozostawały we wspólnym pożyciu (niezależnie od tego czy były to osoby tej samej, czy różnej płci) przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego o wspólności majątkowej i podziale dorobku (por. m.in. uchwałę z dnia 30 stycznia 1986 r., III CZP 79/85, OSNCP 1987, nr 1, poz. 2, wyrok z dnia 16 maja 2000 r., IV CKN 32/00, OSNC 2000, nr 12, poz. 222, wyrok z dnia 6 grudnia 2007 r., IV CSK 301/07, OSNC 2009, nr 2, poz. 29).

W orzecznictwie zaobserwowano jednak na tle wykładni określonych przepisów niejednorodną wykładnię pojęcia „wspólne pożycie”, wiążącą je niekiedy z pozaustawowym obecnie pojęciem „konkubinat”¹⁹.

Należałoby przeciwdziałać temu stosując dostępne środki prawne służące wyeliminowaniu rozbieżności, a gdyby okazało się to niewystarczające (nieskuteczne) - doprecyzowując przepisy, w których występują różnie interpretowane pojęcia. Instytucjonalizacja związków partnerskich nie jest bowiem jedynym środkiem ujednoczenia orzecznictwa.

Z art. 18 Konstytucji wynika dyrektywa dla ustawodawcy zwykłego, aby obowiązujące prawo „zachęcało” do zawierania małżeństw i „legalizowania” związków faktycznych przez zawarcie małżeństwa. Nie można w tym kontekście podzielić stanowiska projektodawców, iż ich propozycja nie narusza omówionej

¹⁹ Utożsamianie pojęcia „wspólne pożycie” z pozaustawowym, mającym znaczenie historyczne, pojęciem „konkubinat” jest, co najmniej, dyskusyjne. Termin „konkubinat” jest używany w doktrynalnych pracach prawniczych, a także w orzecznictwie sądowym. W obowiązujących przepisach używane są zwroty „*faktyczne wspólne pożycie*” (art. 691§ 1 k.c.), „*faktyczne pożycie*” (art. 111 § 3 Ordynacji podatkowej), pozostawanie we „*wspólnym pożyciu*” (art. 115 § 11 k.k.). W większości opracowań termin „konkubinat” bywa odnoszony do związku kobiety i mężczyzny. W obowiązującym prawie francuskim nadano temu terminowi w art. 515 – 8 kodeksu cywilnego bardziej uniwersalne znaczenie. („*Le concubinage est une union de fait, caractérisée par une vie commune présentant un caractère de stabilité et de continuité, entre deux personnes, de sexe différent ou de même sexe, qui vivent en couple*” - „Konkubinat jest związkiem faktycznym charakteryzującym się wspólnym życiem, o stałym i ciągłym charakterze, między dwiema osobami różnej lub tej samej płci, żyjącymi w związku jako para” – przekład B. Paul: Załącznik do artykułu Francuska umowa cywilna o współodpowiedzialności, Przegląd Prawa Europejskiego 2003, nr 1, s. 46). Szerzej na temat terminologii zob. M. Nazar; Konkubinat (w) System Prawa Prywatnego, tom 11 Prawo rodzinne i opiekuńcze (red. T. Smoczyński), Warszawa 2009, s. 909 i n.

konstytucyjnej zasady ustrojowej, bowiem „*nie pozbawi małżeństwa jakiegokolwiek przywileju*”.

IV. Zróżnicowanie sytuacji osób tej samej i różnej płci

Zważywszy na cel opiniowanych ustaw, którym jest instytucjonalizacja związku heteroseksualnego i homoseksualnego, należy zauważyć, że **sytuacja prawna związku osób tej samej i różnej płci jest odmienna.**

Kobieta i mężczyzna, mający możliwość zawarcia ze sobą małżeństwa, powinni rozważyć korzyści, jakie są związane z zawarciem związku małżeńskiego, oraz konsekwencje rezygnacji z tej możliwości. Autorzy projektu, przytoczywszy dane statystyczne o liczbie małżeństw zawartych oraz rozwiązanych przez rozwód, wywiedli wniosek (uzasadnienie, pkt 10, s. 22), że „koszty i ryzyka” pozostawania w związku małżeńskim przeważają nad korzyściami. Dążenie projektodawców do instytucjonalizacji heteroseksualnego konkubinatu przeczy jednak tezie o niskiej ocenie korzyści płynących z zawarcia małżeństwa, **skoro osiągnięcie tych korzyści jest motywem proponowanej zmiany stanu prawnego.**

Osoba homoseksualna ma możliwość zawarcia małżeństwa i założenia rodziny tylko z osobą płci przeciwnej. O ile się na to zdecyduje, wbrew własnym preferencjom, prawdopodobna wydaje się negatywna prognoza co do dobrego funkcjonowania małżeństwa i jego trwałości w większości związków. Jeżeli nie chce (nie może) podjąć decyzji o zawarciu małżeństwa, jej wybór ogranicza się do rezygnacji z życia rodzinnego (co jest bardzo trudne i zwykle bywa źródłem cierpienia) albo pozostawania w związku, którego ramy nie mogą zostać sformalizowane, mimo pragnień zainteresowanych.

V. Uwagi podsumowujące

Wiadomo, że w coraz liczniejszych państwach, należących do tego samego kręgu kulturowego co Polska, których tożsamość i rozwój były dotychczas związane z wartościami chrześcijańskimi, następuje „legalizacja” alternatywnych wobec małżeństwa form pożycia kobiety i mężczyzny, oraz związków osób tej samej płci, które dla ich uczestników pełnią funkcje zbliżone do funkcji małżeństwa osób różnej płci. W skrajnych przypadkach wyraża się to w przyjęciu

zasady, że każda osoba po osiągnięciu wieku małżeńskiego może zawrzeć małżeństwo z drugą osobą, której płeć nie ma znaczenia prawnego²⁰.

Dopuszczalność unormowania związków partnerskich, zwłaszcza jedнопłciowych, jest przedmiotem rozbieżnych opinii, wynikających z zasadniczych różnic światopoglądowych²¹. Zajmowanie zaś stanowiska w kwestiach światopoglądowych nie wchodzi w zakres niniejszej opinii.

Warta refleksji jest natomiast uwaga, że nie zawsze „*życzenia i interesy*” określonych grup obywateli powinny być przekładane „*na roszczenia moralne i zaskarżalne prawa*”²², zaś ustawodawca nie ma obowiązku bezkrytycznego dostosowywania unormowań do takich oczekiwań. Może on bowiem w bardzo

²⁰ Zob. na ten temat np. J. Falski: *Konstytucyjne aspekty reformy prawa małżeńskiego w Hiszpanii*, PiP 2009, nr 4, s. 84 – 94. Autor przedstawia argumenty zwolenników i przeciwników dopuszczalności zawierania małżeństwa przez osoby tej samej płci, podsumowując wywody stwierdził, między innymi, na s. 94: „*Ustawodawca hiszpański, z politycznej woli rządzącej partii socjalistycznej, dokonał reformatorskich przemian w zakresie prawa do małżeństwa. Doprowadziło to do konfliktu dwóch zantagonizowanych stron: reformatorów, którzy uważają, że instrumentarium prawne, jakim się posługują, jest wystarczające, dostępne i adekwatne do zakreślenia ram instytucji małżeństwa w nowym, zmodyfikowanym i poddanym cywilizacyjnej ewolucji kształcie, oraz środowisk konserwatywnych (..)*”. J. Falski ocenił, że dyskusja wokół ustawy nr 13/2005 jest w dużej mierze **pozaprawnym sporem o wartości**, którego jej uchwalenie nie zakończyło.

²¹ Oczekiwania osób homoseksualnych w Polsce w zakresie unormowań prawnych korzystnych z punktu widzenia ich sytuacji były, między innymi, ustalone w formie badania ankietowego, którego wyniki zostały przedstawione w uzasadnieniu projektu ustawy. Wyrażają je także „*Zasady Yogyakarty*” – dokument, który - jak się wydaje - ma charakter prywatny i wyraża poglądy sygnatariuszy (a także, zapewne, organizacji i środowisk, które reprezentowali). W obradach uczestniczyły osoby zaproszone przez władze uniwersytetu mającego siedzibę w miejscowości, która dała nazwę *Zasadom*. Upowszechnieniu treści tego dokumentu w Polsce oraz dyskusji na jego temat służyły 2 konferencje naukowe zorganizowane przez Zakład Praw Człowieka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego oraz przez Poznańskie Centrum Praw Człowieka Instytutu Nauk Prawnych PAN i Sekcję Polską Międzynarodowego Stowarzyszenia Nauk Prawnych (ILAS). Ich dorobek został zawarty w opracowaniu *Orientacja seksualna i tożsamość płciowa - aspekty prawne i społeczne* (red. R. Wieruszewski, M. Wyrzykowski), Warszawa 2009. Większość opinii wyrażonych w powołanym opracowaniu ma charakter aprobujący dla *Zasad Yogyakarty*. Opinię zdecydowanie krytyczną zawiera, zamieszczona w powołanym opracowaniu, wypowiedź L. Wiśniewskiego zatytułowana „*Zdanie odrębne*” (s. 157 – 161). Krytycznie wobec dopuszczalności instytucjonalizacji związków partnerskich zob też np. R. Sobański: *Związki partnerskie*, Forum Iuridicum 2003, nr 2, s. 223 – 231, T. Smyczyński: *Czy potrzebna jest regulacja prawna pożycia konkubenckiego (homoseksualnego i heteroseksualnego)?* (w) *Prawo rodzinne w Polsce i w Europie. Zagadnienia wybrane* (red. P. Kasprzyk), Lublin 2005, s. 462 i n., P. Kasprzyk: *Kilka uwag o potrzebie instytucjonalizacji homoseksualnych związków partnerskich i „małżeńskich” w polskim prawie rodzinnym* (w) *Księga Jubileuszowa Profesora Tadeusza Smyczyńskiego*, Toruń 2008, s. 239 - 262

²² Wypowiedź F. J. Weitz'a: „*Przeciwko samym prawom człowieka zwraca się taka ich interpretacja, wedle której polegają one na tym, że nasze życzenia i interesy możemy przełożyć na roszczenia moralne i zaskarżalne prawa*”, przytoczona z aprobatą przez R. Sobańskiego (*Związki partnerskie*, Forum Iuridicum 2003, nr 2, s. 231.)

znaczący (co nie znaczy, że w pełni skuteczny) sposób wpływać na podejmowanie racjonalnych decyzji przez adresatów norm, a także może przyspieszać zmiany zachowań uważane za korzystne albo opóźniać zmiany, które nie są korzystne z punktu widzenia modelu życia rodzinnego uznanego za optymalny. Kwestie wyboru określonej strategii społecznej nie są przedmiotem niniejszej opinii.

W podsumowaniu wcześniejszych wywodów uzasadnione wydaje się co następuje:

- Instytucjonalizacja heteroseksualnego konkubinatu jest niedopuszczalna w związku z brzmieniem art. 18 Konstytucji. Pośrednio – przez stworzenie alternatywy dla małżeństwa (dającej niemal wszystkie płynące z niego korzyści przy braku porównywalnych obowiązków i utrudnień w rozwiązaniu związku) – nastąpiłoby zmniejszenie jego “atrakcyjności”. Poszerzanie regulacji prawnej dotyczącej osób pozostających we wspólnym pożyciu, które mogą zawrzeć związek małżeński, nie wydaje się potrzebne, bowiem korzystają one już obecnie z szerokiej ochrony prawnej. Pozostawanie w konkubinacie jest decyzją dotyczącą życia prywatnego, która może być w każdym czasie zmieniona przez zawarcie małżeństwa i uzyskanie przywilejów związanych z tym faktem.
- Ocena dopuszczalności, zakresu i terminu ewntualnej regulacji ustawowej odnośnie do osób tej samej płci, pozostających w trwałych związkach (wykluczona jest regulacja zbliżona do małżeństwa bez uprzedniej zmiany art. 18 Konstytucji RP), wymaga analizy, uwzględniającej zobowiązania prawnomiędzynarodowe z rozważeniem konsekwencji mogących wynikać z tendencji do odstępowania od “statycznej” wykładni Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, dostrzegalnej w nowszych orzeczeniach Europejskiego Trybunału Praw Człowieka²³. Z orzecznictwa tego nie wynika jednak zobowiązanie Polski do niezwłocznego uregulowania omawianej problematyki według “modelu małżeńskiego”,

²³ Zob. W. Brzozowski: Małżeństwo, życie rodzinne, związki osób tej samej płci – glosa do wyroku ETPCz z 24.06.2010 r. w sprawie Schalk i Kopf v. Austria, Europejski Przegląd Sądowy, kwiecień 2011, s. 42 – 45, w szczególności pkt IV glosy.

zaprezentowanego w opiniowanych projektach ustaw. Bieżące analizowanie orzecznictwa ETPCz. powinno być jednak prowadzone. Stosowne prace analityczne, z uwagi na znaczne skomplikowanie prawne i społeczne tej problematyki, oraz emocje jakie budzi w opinii publicznej, powinno wykonać gremium szczególnie do tego przygotowane (np. Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego przy Ministrze Sprawiedliwości RP).

W związku z powyższym opiniowanym projektem ustaw **nie powinien być nadawany dalszy bieg**. W tej sytuacji ocena ich rozwiązań szczegółowych jest bezprzedmiotowa.

Warszawa, dnia 13 kwietnia 2012 r.

KRK/IV/823/12

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 18. 04. 2012

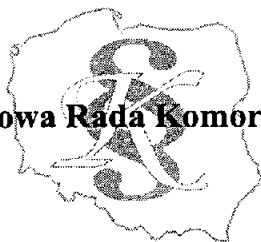
Szanowny Pan
Lech Czapla
Szef Kancelarii Sejmu

ul. Wiejska 4/6/8
00 – 902 Warszawa

W odpowiedzi na pismo z dnia 23 marca 2012 r. (GMS-W8-173-88/12), dotyczące projektu ustawy o związkach partnerskich oraz projektu ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich, w imieniu Krajowej Rady Komorniczej uprzejmie informuje, iż przedstawiony projekt co do sposobu zaproponowanej regulacji oraz budowy i konstrukcji proponowanych przepisu nie budzi zastrzeżeń. Nie dotyczy on też organizacji i działania samorządu komorniczego ani sądowego postępowania egzekucyjnego.

Wątpliwości budzi jedynie celowość wprowadzania tego typu rozwiązań oraz zgodność zaproponowanych rozwiązań z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej. Należy bowiem mieć na uwadze, że projekt ustawy o związkach partnerskich wprowadza nową, nieznaną dotychczas instytucję polegającą na dopuszczalności funkcjonowania innych, obok małżeństwa, form tworzenia związków dwóch osób, niekoniecznie odmiennej płci. Jednocześnie, jak wynika z treści projektu ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich – przewiduje się wprowadzenie zmian w ponad 150 ustawach, które to zmiany w istocie sprowadzają się do zrównania instytucji związku partnerskiego z instytucją małżeństwa. Tymczasem zgodnie z treścią art. 18 Konstytucji RP pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej znajdować się może wyłącznie małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny oraz rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo. Proponowanego związku partnerskiego nie sposób uznać za małżeństwo,

Krajowa Rada Komornicza

ani też za rodzinę, stąd brak jest podstaw do zrównywania zakresu ochrony i opieki Państwa nad tego rodzaju związkami.

Mam nadzieję, że wskazane wyżej uwagi, przedstawione przez samorząd komorniczy, okażą się przydatne i zostaną uwzględnione w toku dalszych prac legislacyjnych.

Prezes
Krajowej Rady Komorniczej
Rafał Fronczek

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 11. 04. 2012

Pan
Lech Czapla
Szef Kancelarii Sejmu

Wznowiony Lech Czapla

Uprzejmie informuję, że do przekazanego przy piśmie z dnia 23 marca 2012 r., znak: GMS-WP-173-88/12, projektu ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich, z punktu widzenia wykonawcy, zgłaszam następującą uwagę do art. 66:

Zgodnie z art. 40e ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, środki zewidencjonowane na subkoncie podlegają podziałowi w razie rozwodu, unieważnienia małżeństwa albo w przypadku śmierci na zasadach określonych w przepisach o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych. Projektowana ustawa, w art. 61, wprowadza zmiany do ustawy o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych rozciągające przepisy dotyczące podziału środków w razie rozwodu lub unieważnienia małżeństwa, a także w razie śmierci, na osoby pozostające w związkach partnerskich. Brak odpowiedniego dostosowania art. 40e ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, powoduje, że inne będą zasady podziału środków zewidencjonowanych na subkoncie, a inne zgromadzonych na rachunku w ofe, co będzie rodziło problemy po stronie wykonawczej.

Jednocześnie informuję, że do projektu ustawy o związkach partnerskich uwag nie zgłaszam.

Z poważaniem

Zbigniew Derdziuk

KRAJOWA SPÓLDZIELCZA KASA OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWA

PREZES

Grzegorz Bierecki

Sopot, dnia 04 kwietnia 2012r.

SEKRETARIAT SZEFA KS

**Pan
Lech Czapla**

L.dz.
Data wpływu 10. 04. 2012

**Szef
Kancelarii Sejmu**

Szanowny Panie Ministrze,

dziękując za przesyłanie do zaopiniowania dwóch poselskich projektów ustaw:

- 1) o związkach partnerskich,
- 2) Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich,

uprzejmie informuję iż Kasa Krajowa nie wnosi żadnych uwag.

Łączę wyrazy szacunku,

Warszawa, dnia 30 marca 2012 r.

20R - 20120402 - 010

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 06. 04. 2012

Pan
Lech Czapla
Szef Kancelarii Sejmu
ul. Wiejska 4/6/8
00-902 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

W imieniu Krajowej Rady Biegłych Rewidentów bardzo serdecznie dziękuję za przesłanie poselskiego projektu ustawy o związkach partnerskich oraz przepisów wprowadzających ww. ustawę (pismo z dnia 23 marca 2012 r., znak: GMS-WP-173-88/12).

Jednocześnie pragnę poinformować, że Krajowa Izba Biegłych Rewidentów dokonała wstępnej oceny dokumentu i uznała, że tematyka projektu nie leży w przedmiocie jej zainteresowania.

Józef Król

P r e z e s
Krajowej Rady Biegłych Rewidentów

J ó z e f K r ó l

PROKURATORIA GENERALNA SKARBU PAŃSTWA

Główny Urząd Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa

ul. Hoża 76/78, 00-682 Warszawa
tel.: (+48) 022 392-31-17; fax: (+48) 022 392-31-20

www.prokuratoria.gov.pl
e-mail: kancelaria@prokuratoria.gov.pl

KR-51-166/12/KBU

W/M35/12

Warszawa, 2012.04. 04

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 05. 04. 2012

**Pan
Lech CZAPLA
Szef Kancelarii Sejmu**

szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na pismo z dnia 23.03.2012 r., znak: GMS-WP-173-88/12, dotyczące zaopiniowania **poselskiego projektu ustawy o związkach partnerskich** (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Robert Biedroń), w załączeniu przekazuję opinię Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa do tego projektu.

z szacunkiem

WICEPREZES
Prokuraturii Generalnej
Skarbu Państwa
Iwona Gintowt-Juchniewicz
Iwona Gintowt-Juchniewicz

Otrzymują:

- 1) adresat – 1 egz.,
- 2) a/a – 1 egz.

Opinia poselskiego projektu ustawy o związkach partnerskich (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Robert Biedroń)

W związku z otrzymaniem do zaopiniowania *poselskiego projektu ustawy o związkach partnerskich* (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Robert Biedroń), zauważa się, co następuje:

Zgodnie z tezami zawartymi w uzasadnieniu projektu, regulacja ta ma m.in. umożliwić parom różnopłciowym formalizację ich związku na zasadach odmiennych niż w małżeństwie, a tym samym poszerzyć sferę stabilnych, trwałych, uznawanych przez prawo, podstawowych związków międzyludzkich, gdyż *„sfera ta jest dziś ograniczona wyłącznie do małżeństw, których [...] pary różnopłciowe – nie zawsze chcą”* (s. 2 uzasadnienia projektu). Projektodawcy również wskazują, iż: *„projekt ustawy przewiduje zawarcie związku partnerskiego, który jest instytucją odrębną, o innym od małżeństwa charakterze i odmiennych skutkach prawnych”* (s. 28 uzasadnienia).

Tym niemniej należy zauważyć, iż w praktyce cel projektowanej regulacji może pozostać w znaczącej części niezrealizowany, gdyż pary różnopłciowe żyjące w konkubinacie nie chcą wiązać się w sposób formalny. Zgodnie z art. 3 projektu związek partnerski zostaje zawarty po złożeniu stosownych oświadczeń woli przez dwie osoby jednocześnie obecne przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego lub przed polskim konsulem albo przed osobą wyznaczoną do wykonywania funkcji konsula, po spełnieniu tych samych formalności, które są wymagane dla przyszłych małżonków przez przepisy art. 1-3 i art. 5 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Bez znaczenia jest tu więc, czy sam akt zawarcia związku partnerskiego będzie mieć charakter mniej uroczysty niż zawarcia związku małżeńskiego. Skoro więc pary różnopłciowe nie chcą zawierać małżeństw to również uzasadnione jest twierdzenie, iż nie będą chciały formalizować swoich związków pod postacią związku partnerskiego.

Wbrew tezom formułowanym przez projektodawców, projektowana instytucja związku partnerskiego jest, co do zasady, powieleniem regulacji prawnych odnoszących się do małżeństwa. Wskazywane na str. 28 uzasadnienia różnice, z reguły, sprowadzają się do nadania rangi zasady wyjątkom określonym w przepisach Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, zwanego dalej „K.r.o.”. Zgodnie z art. 25 § 1 K.r.o. *„o nazwisku, które każdy z małżonków będzie nosił po zawarciu małżeństwa, decyduje jego oświadczenie złożone przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego. Oświadczenie może być złożone bezpośrednio po zawarciu małżeństwa albo przed sporządzeniem przez kierownika urzędu stanu cywilnego zaświadczenia stwierdzającego brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa”*. Każdy z małżonków może również pozostać przy swoim własnym nazwisku (§ 2 powołanego artykułu K.r.o.) Tym samym projektowana ustawa nie wprowadza żadnej zasadniczej różnicy w tym zakresie. Podobnie relacje majątkowe pomiędzy partnerami mogą układać się w analogiczny sposób jak pomiędzy małżonkami. Projektowana ustawa stanowi, iż po zawarciu związku partnerskiego każdy z partnerów zachowuje majątek zarówno nabyty przed zawarciem tego związku i jak i majątek nabyty później, a także samodzielnie zarządza swoim majątkiem (art. 9 ust. 1 projektu). Partnerzy mogą przez umowę zawartą w formie aktu notarialnego ustanowić wspólność majątkową. Analogiczne uprawnienia przysługują małżonkom na podstawie art. 47 K.r.o., z tym, że zasadą jest istnienie wspólności majątkowej, która może być wyłączona lub ograniczona na podstawie umowy.

Zasada rozwiązywania związku partnerskiego w formie złożenia oświadczenia woli przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, może być w praktyce ograniczona ze względu na możliwość żądania przez partnera rozwiązania związku przez sąd, jeżeli trwale i nieodwracalnie ustały wszystkie więzi pożycia (art. 11 ust. 2 projektu). Również w przypadku istnienia majątku wspólnego, sąd na wniosek obu partnerów dokonuje podziału tego majątku w wyroku orzekającym o rozwiązaniu związku. Mając na uwadze powyższe, należy się spodziewać, iż dominować będzie forma sądowego rozwiązywania związków partnerskich.

Odnosząc się do pozostałych różnic pomiędzy konstrukcją związku partnerskiego a konstrukcją związku małżeńskiego należy zauważyć, iż ich wprowadzenie może wyrzucić negatywne skutki prawne i społeczne. Po pierwsze, wskazywany w na str. 28 uzasadnienia, brak kreacji więzi prawnych pomiędzy partnerem a dzieckiem drugiego partnera, które może być również jego potomkiem, osłabi w znaczący sposób prawa dziecka, co w znaczący sposób może utrudnić jego rozwój, jako pełnoprawnego członka społeczeństwa. Po drugie, rezygnowanie z obecności dwóch pełnoletnich świadków przy składaniu oświadczeń o wstąpieniu w związek partnerski może stanowić istotne utrudnienie, w przypadku zaistnienia wątpliwości dotyczących zawarcia takiego związku, ze względu na niemożność powołania się na dowód z zeznań świadka, w sytuacji zniszczenia lub utraty aktów stanu cywilnego dotyczących zawarcia tego związku. Po trzecie, pominięcie w art. 5 ust. 1 projektu, przesłanki niemożności zawarcia związku partnerskiego przez osobę dotkniętą chorobą psychiczną albo niedorozwojem umysłowym może spowodować, iż osoba ta nie będzie mogła złożyć świadomie oświadczenia woli o wstąpieniu w taki związek.

Reasumując, zaproponowana instytucja związku partnerskiego, wbrew oczekiwaniom projektodawców nie rozwiąże problemu formalizowania związków różnopłciowych, gdyż jest oparta na tych samych zasadach, co związek małżeński, a ponadto zawiera wskazane wyżej wady. Z tego powodu możnaby rozważyć stworzenie takiej konstrukcji związku partnerskiego, która byłaby zbliżona do konkubinatu, z możliwością zalegalizowania jej w urzędzie stanu cywilnego.

STARSZY
Prof. dr hab. sędzia
Krzysztof
K. Szczęśliwy
4.04.2012

PROKURATORIA GENERALNA SKARBU PAŃSTWA

Główny Urząd Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa

ul. Hoża 76/78, 00-682 Warszawa
tel.: (+48) 022 392-31-17; fax: (+48) 022 392-31-20

www.prokuratoria.gov.pl
e-mail: kancelaria@prokuratoria.gov.pl

KR-51-171/12/KBU

W/M36/12

Warszawa, 2012.04.05

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 05. 04. 2012

**Pan
Lech CZAPLA
Szef Kancelarii Sejmu**

Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na pismo z dnia 23.03.2012 r., znak: GMS-WP-173-88/12, dotyczące zaopiniowania **poselskiego projektu ustawy Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich** (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Robert Biedroń), w załączeniu przekazuję opinię Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa do tego projektu.

Z wyrazami szacunku

WICEPREZES
Prokuraturii Generalnej
Skarbu Państwa

Iwona Głuchowska-Juchniewicz

Otrzymują:

- 1) adresat – 1 egz.,
- 2) a/a – 1 egz.

Opinia poselskiego projektu ustawy Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich
(przedstawiciel wnioskodawców: poseł Robert Biedroń)

W związku z otrzymaniem do zaopiniowania *poselskiego projektu ustawy Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich* (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Robert Biedroń), zauważa się, co następuje:

Projektowana ustawa wraz z projektem ustawy o związkach partnerskich wprowadza nową instytucję związku partnerskiego, opartą na przepisach dotyczących związku małżeńskiego. Oprócz uwag o charakterze zasadniczym, przedstawionych w opinii dotyczącej projektu ustawy o związkach partnerskich, przedłożony projekt wprowadza nowe rozumienie pojęcia „partner” bez jego zdefiniowania lub doprecyzowania, iż chodzi o osobę pozostającą w związku partnerskim z daną osobą, w sytuacji, gdy sformułowanie używane jest już w danym akcie prawnym w innym znaczeniu. Należy zauważyć, iż wykonywanie wolnych zawodów możliwe jest przez osoby fizyczne (partnerów), którzy w tym celu utworzą spółkę partnerską (art. 86 i nast. Kodeksu spółek handlowych). Tym samym w art. 18 (dotyczącym zmiany ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze), art. 19 (zmiana ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych), art. 30 (zmiana ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie), art. 36 (zmiana ustawy z dnia 21 grudnia 1991 r. o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko-weterynaryjnych), art. 52 (zmiana ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry) należałoby uwzględnić konieczność wprowadzenia różnic terminologicznych, ażeby to samo sformułowanie „partner” nie występowało w dwóch różnych znaczeniach.

STANOWISKO
Komisji
K. Biedroń
0.04.2017.

**RADA KRAJOWA NSZZ
ROLNIKÓW INDYWIDUALNYCH**

Solidarność

00-514 Warszawa, ul. Marszałkowska 84/92 lok. 119, tel./fax: 22 622 33 49, tel. 622 33 45

L.dz. 56/2012

Warszawa, dnia 28 marca 2012 roku

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Sz. P.

Data wpływu 02.04.2012

Lech Czapla

Szef Kancelarii Sejmu

DOTYCZY:

- 1) *Projekt ustawy o związkach partnerskich
(przedstawiciel wnioskodawców poseł Robert Biedroń)*
- 2) *Przepisów wprowadzających ustawę o związkach partnerskich
(przedstawiciel wnioskodawców poseł Robert Biedroń)*

Prezydium Rady Krajowej NSZZ RI „Solidarność” odrzuca w całości Projekt ustawy o związkach partnerskich oraz Przepisy wprowadzających ustawę o związkach partnerskich.

Uzasadnienie

Przedmiotowy projekt oraz przepisy wprowadzające pozostają w całkowitej sprzeczności z zasadami statutowymi NSZZ RI „Solidarność” oraz wartościami moralnymi, którymi kierują się członkowie Związku.

GŁÓWNY INSPEKTOR PRACY

Anna Tomczyk

Warszawa, dnia 11.04.2012 r.

GNP-306-070-5-1/12

SEKRETARIAT SZEFA KS

Ldz.

Data wpływu16.04.2012..

Pan

Lech CZAPLA

Szef Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze,

Odpowiadając na pismo z dnia 23 marca 2012 r. (znak: GMS-WP-173-88/12) w sprawie poselskich projektów ustaw: o związkach partnerskich oraz przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich, pragnę zwrócić uwagę, iż materia regulowana pierwszym z ww. projektów ustaw wykracza poza obszar działania Państwowej Inspekcji Pracy, natomiast zmiana w ustawie z dnia 26 czerwca 1976 r. – Kodeks pracy przewidziana w art. 14 drugiego z ww. projektów, poszerzająca o partnera krąg osób, na które przechodzą prawa majątkowe ze stosunku pracy po śmierci pracownika oraz uprawnionych do odprawy pośmiertnej, byłaby konsekwencją ewentualnego uchwalenia ustawy o związkach partnerskich.

2 porównania

Warszawa, 12 kwietnia 2012 r.

DP-IV-MJ-024-239/11

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 16. 04. 2012

Pan

Lech Czapla

Szef Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze,

W nawiązaniu do pisma z dnia 23 marca 2012 r. (znak: GMS-WP-173-88/12) dotyczącego poselskiego projektu ustawy o związkach partnerskich oraz poselskiego projektu ustawy - przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich uprzejmie informuję, że Narodowy Bank Polski nie zgłasza uwag do powyższych dokumentów.

z poważaniem

PW

Związek Województw Rzeczypospolitej Polskiej

Warszawa, 19 kwietnia 2012 r.

ZW/0714/91/12

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu19...04...2012

Pan
Lech Czajka
Szef
Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze

W odpowiedzi na pismo z dnia 23 marca 2012 r., dotyczące przedłożenia opinii nt. poselskiego projektu ustawy: **o związkach partnerskich oraz poselski projekt ustawy - przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich**, w załączeniu, uprzejmie przekazujemy uwagi otrzymane z województw: śląskiego i lubuskiego.

Z wyrazami szacunku

/-/ Bogdan Ciepielewski
Dyrektor Biura ZWRP

URZĄD
MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA
ŚLĄSKIEGO

Zespół
Obsługi Prawnej

Katowice, dnia 30 marca 2012r.

OP.KW-00087/12
OP.0821.00048.2012

Pan
Bogdan Ciepielewski
Dyrektor Biura
Związku Województw RP
ul. Świętojerska 5/7
00 – 236 Warszawa

W odpowiedzi na pismo z dnia 28 marca 2012 r. (przesłane drogą elektroniczną), zawierające prośbę o wyrażenie opinii w sprawie projektów ustaw z 2012 r.: o związkach partnerskich oraz ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich, uprzejmie informuję, że Zespół Obsługi Prawnej tut. Urzędu nie wnosi do w/w projektów uwag merytorycznych.

Natomiast pod kątem oceny formalnej należy zaznaczyć, że w/w teksty ustaw zostały przesłane w ten sposób, że nie zawierają uzasadnienia dla projektowanych rozwiązań. Ponadto redakcja przepisów projektu ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich jest niewłaściwa pod kątem oceny językowej, niespójna i mało czytelna; tekst został sformatowany w ten sposób, że miejscami utrudnione jest jego odczytanie, użyto niejednolitego rodzaju kroju czcionki, występują błędy logiczne w budowie przepisów. W tym znaczeniu tekst projektu nie spełnia podstawowych wymagań formalnych, które w odniesieniu do aktów legislacyjnych określają przepisy rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. Nr 100, poz. 908).

ul. Ligonia 46
40-037 Katowice
tel. +48 (32) 20 78 617
fax. +48 (32) 20 78 618
biuro.prawnc@slaskie.pl
www.slaskie.pl

2 powiadomien

RADCA PRAWNY

Josef Koczar
KJ 2239

Lubuskie

Wicemarszałek Województwa Lubuskiego
Maciej Szykuła

Zielona Góra, 2012-04-11

DS.XII.910.1.2012

Pan
Bogdan Ciepielewski
Dyrektor Biura Związku Województw RP

Wzajemny Panie Dyrektore,

Odpowiadając na prośbę dotyczącą przedłożenia opinii poselskiego projektu ustawy o związkach partnerskich oraz poselskiego projektu ustawy - przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich, Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze, Departament Infrastruktury Społecznej nie wnosi uwag do ww. projektów.

z poważaniem
M. Ciepielewski

Urząd Marszałkowski
Województwa Lubuskiego

ul. Piłsudskiego 7
65-057 Zielona Góra
tel. +48 68 426 52 83 fax. +48 68 426 53 99
www.lubuskie.pl

LACZNI E03

**GENERALNY INSPEKTOR
OCHRONY DANYCH
OSOBOWYCH**

dr Wojciech R. Wiewiórowski

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 30. 05. 2012

DOLiS-033-176/12 | TG|32555

Warszawa, dnia 25 maja 2012 r.

Pan

Lech Czapla

Szef

Kancelarii Sejmu

ul. Wiejska 4/6/8

00 – 902 Warszawa

Wzrosty Geny Minister

w odpowiedzi na pismo z dnia 23 marca 2012 roku – znak: GMS-WP-173-88/12 – (data wpływu do Biura Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych 28 marca 2012 roku) dotyczące projektów:

- 1) **ustawy o związkach partnerskich;**
- 2) **ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich**

uprzejmie informuję, iż do w/w projektów ustaw – z punktu widzenia przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku o ochronie danych osobowych (t. j. Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, z późn. zm.) – nie zgłaszam uwag.

2
Andrzej Lewiński
Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych
z up. Zł. ca Generalnego Inspektora

Andrzej Lewiński

**PRZEWODNICZĄCY
KRAJOWEJ RADY PROKURATORY**

Warszawa, dnia 31 maja 2012 r.

KRP 001/387/12

dot. GMS-WP-173-88/12

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.31.05.2012

Data wpływu

Pan

Lech Czapla

Szef Kancelarii Sejmu

Uprzejmie informuję, że Krajowa Rada Prokuratury na posiedzeniu w dniu 30 maja 2012 roku sformułowała uwagi do *poselskich projektów ustaw* :

- 1) o *związkach partnerskich*,
- 2) *przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich*.

Reglamentacja prawna związków pomiędzy osobami tej samej płci oraz nadanie podmiotowości prawnej osób wchodzących w takie związki należy do suwerennego władztwa ustawodawcy. W obu wypadkach chodzi wszak o prawo podmiotowe, które zawsze może być przyznane, jeżeli nie koliduje ze standardami konstytucyjnymi i prawnomiędzynarodowymi.

Zważywszy dodatkowo na okoliczność, iż unormowanie tej materii wymaga opowiedzenia się za określonym światopoglądem oraz przesądzenia pewnych kwestii aksjologicznych, przychodzi ocenić, że decyzja o potrzebie albo o braku potrzeby wprowadzenia takich rozwiązań do krajowego porządku prawnego będzie miała charakter *stricte* polityczny.

Krajowa Rada Prokuratury wypowiadać się zatem na ten temat nie może.

Dostrzec jednak wypada, że oba projekty traktują nadto o związkach osób różnej płci, a więc związkach konkurujących z instytucją małżeństwa, przy czym przewidują

konsekwencje tożsame z konsekwencjami zawarcia małżeństwa, nie wyłączając konsekwencji w sferze prawa karnego materialnego i procesowego.

W tym zakresie legitymacja Krajowej Rady Prokuratury do oceny projektów wydaje się niesporna. Prawny byt proponowanej instytucji relatywizowałby ustawowe kompetencje prokuratury, określone w art. 2 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz. U. z 2011 r. Nr 270, poz. 1599 z późn. zm.), także do tego typu związków. W efekcie prokuratorzy byłiby zmuszeni – przykładowo – ścigać partnera, którego obecnie uważa się tylko za narzeczonego czy konkubenta, w razie wstąpienia przezeń w związek małżeński z kim innym (projektowany art. 206 k.k.), honorować jego czyny, które dziś uznaje się za narażenie na uszczuplenie podatkowej należności publicznoprawnej z punktu widzenia przepisów Kodeksu karnego skarbowego (np. w kontekście art. 56 k.k.s.), oraz rozważać, czy zachodzą przesłanki uzasadniające akt inicjacji lub udziału w postępowaniu sądowym w obliczu powstałego między partnerami sporu cywilnego (art. 7 k.p.c.). Ponieważ nie wydaje się, aby związek konkubinatu zasługiwał na aż tak daleko posuniętą ochronę prawną, Krajowa Rada Prokuratury została wręcz obowiązana poddać projekty ocenie jako dotyczące, i to bezpośrednio, prokuratury w rozumieniu art. 24 pkt 2 powołanej ustawy.

W przedstawionym kontekście projekty w części, w jakiej proponują zrównanie konkubinatu z małżeństwem, są nie do przyjęcia z wielu zresztą względów.

Dość zauważyć, że „zalegalizowany” konkubinatu nie tylko antagonizowałby partnerów w sytuacjach wspomnianego konfliktu uczuciowego bądź cywilnoprawnego, ale i mógłby być pretekstem do nadużyć. Niepodobna przecież stworzyć mechanizmu prawnego przeciwdziałającego zawieraniu związku partnerskiego – żeby daleko nie szukać – wyłącznie w celu uzyskania przywilejów podatkowych kosztem Skarbu Państwa czy też wejścia w krąg spadkobierców ustawowych kosztem osób najbliższych dla spadkodawcy w aktualnym ujęciu dziedziczenia z ustawy. Unicestwienie skutków prawnych związku partnerskiego, zawartego jedynie w tym celu, za pomocą przepisów prawa cywilnego o nieważności oświadczenia woli złożonego dla pozorów (art. 83 k.c.) byłoby zadaniem niewykonalnym. Trudno wszak wyobrazić sobie skuteczne wykazanie symulacji w mentalności zainteresowanego z racji powodowania się tylko skutkami legalizacji związku, nie zaś racjami, które legły u postaw dopuszczalności jego zalegalizowania.

W ten oto sposób projekty wręcz zachęcają do „ucieczki” w związek partnerski osób z jednej strony stroniących od małżeństwa, a z drugiej – żadnych przywilejów służących małżonkom, pod pozorem uzewnętrznionego pragnienia wejścia z osobą przeciwnej płci w relacje właściwe małżeństwu.

Zasadniczy problem sprowadza się więc do jednoznacznego określenia funkcji, jakie miałyby spełniać taki związek, skoro pragnący wspólnego pożycia partnerzy *de lege lata* mogą stać się mężem i żoną nawet wtedy, gdy nie osiągnęli pełnoletności (art. 10 § 1 i 2 k.r.o.).

Nie znalazłszy sensownego rozwiązania tychże dylematów, Krajowa Rada Prokuratury opiniuje oba projekty w powyższym zakresie zdecydowanie negatywnie.

z powracaniem

Edward Zalewski
Krajowej Rady Prokuratury
wz
Piotr Wesolowski

Rzecznik Ubezpieczonych

www.rzu.gov.pl

Aleksandra Wiktorow

Warszawa, 2012-04-19

RU/90/AD/12

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.
Data wpływu 23. 04. 2012

**Pan Minister
Lech Czapla
Szef Kancelarii Sejmu
ul. Wiejska 4/6/8
00-902 Warszawa**

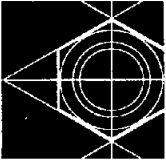
Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na pismo z dnia 23 marca 2012 r. (znak: GMS-WP0173-88/12) dotyczące poselskich projektów ustaw:

- o związkach partnerskich,
- Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich,

uprzejmie informuję, że Rzecznik Ubezpieczonych nie zgłasza uwag do projektów.

*2 podpisamiem
Ally*

Warszawa, 19 kwietnia 2012 r.

PIRP-1840/X/02/2012

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 23. 04. 2012

Szanowny Pan
Lech Czapla

Szef
Kancelarii Sejmu
ul. Wiejska 4/6/8
00 – 902 Warszawa

dot.: pisma Szefa Kancelarii Sejmu z dnia 23 marca 2012 r. sygn.: GMS-WP-173-88/12 dotyczącego poselskiego projektu ustawy o związkach partnerskich.

Szanowny Panie,

w imieniu Polskiej Izby Rzeczników Patentowych, działając na zasadzie art. 43 ust. 1 i 3 oraz art. 51a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 2001 r. o rzecznikach patentowych (Dz. U. z 2011 r. Nr 155, poz.925) – uprzejmie informuję, że Polska Izba Rzeczników Patentowych nie wnosi uwag i propozycji do art. 78 projektu ustawy (zmieniającego ustawę z dnia 11 kwietnia 2001 r. o rzecznikach patentowych). Pozostały zakres projektu ustawy pozostaje poza właściwością działania samorządu rzecznikowskiego.

z poważaniem
Anna Korbeja

Prezes
Polskiej Izby Rzeczników Patentowych

SKO.KRSKO/51/12/2012

Kraków, dnia 27 kwietnia 2012 r.

Szanowny Pan

Lech Czapla

Szef Kancelarii Sejmu RP

Warszawa

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 07.05.2012

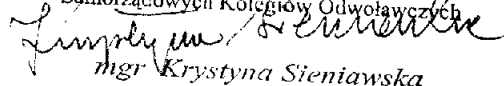
Wielce Szanowny Panie!

W odpowiedzi na Pana pismo z dnia 23 marca 2012 r. (data wpływu do KRSKO: 29 marca 2012 r.) uprzejmie informuję, że Krajowa Reprezentacja Samorządowych Kolegiów Odwoławczych nie zajmuje stanowiska wobec przedstawionych do zaopiniowania poselskich projektów ustawy o związkach partnerskich i ustawy Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich ponieważ projekty te nie dotyczą kwestii związanych z działalnością samorządowych kolegiów odwoławczych.

Bardzo dziękuję za możliwość konsultacji.

Z poważaniem

PRZEWODNICZĄCA
KRAJOWEJ REPREZENTACJI
Samorządowych Kolegiów Odwoławczych

mgr Krystyna Sieniawska

Otrzymują:

1. Adresat;
2. a/a

PROKURATORIA GENERALNA SKARBU PAŃSTWA

Główny Urząd Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa

ul. Hoża 76/78, 00-682 Warszawa
tel.: (+48) 022 392-31-17; fax: (+48) 022 392-31-20

www.prokuratoria.gov.pl
e-mail: kancelaria@prokuratoria.gov.pl

KR-51-171/12/KBU

W/11136/12

Warszawa, 2012.07. 06

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu06...07...2012...

Pan
Lech CZAPLA
Szef Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na pismo z dnia 23.03.2012 r., znak: GMS-WP-173-88/12, dotyczące zaopiniowania poselskiego projektu ustawy **Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich** (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Robert Biedroń), uprzejmie informuję, iż pomimo wprowadzenia pewnych zmian, w stosunku do wersji projektu z dnia 16 lutego br., nadal zachowują aktualność uwagi do tego projektu zawarte w opinii Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa z dnia 5 kwietnia br., znak KR-51-171/12/KBU (W/11136/12) – kopia pisma w załączeniu.

z wyrazami szacunku

WICEPREZES
Prokuraturii Generalnej
Skarbu Państwa

Iwona Chmiłow-Juchniewicz

Otrzymują:

- 1) adresat – 1 egz.,
- 2) a/a – 1 egz.

PROKURATORIA GENERALNA SKARBU PAŃSTWA

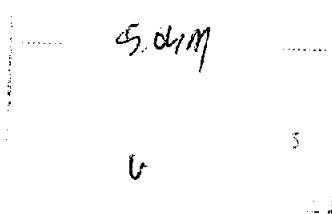
Główny Urząd Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa

ul. Hoża 76/78, 00-682 Warszawa
tel.: (+48) 022 392-31-17; fax: (+48) 022 392-31-20

www.prokuratoria.gov.pl
e-mail: kanclaria@prokuratoria.gov.pl

KR-51-171/12/KBU
W/ *M36/12*

Warszawa, 2012.04. *05*

Pan
Lech CZAPLA
Szef Kancelarii Sejmu

W odpowiedzi na pismo z dnia 23.03.2012 r., znak: GMS-WP-173-88/12, dotyczące zaopiniowania **poselskiego projektu ustawy Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich** (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Robert Biedroń), w załączeniu przekazuję opinię Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa do tego projektu.

WICEPREZES
Prokuraturii Generalnej
Skarbu Państwa

Iwona Gintowt-Juchniewicz
Iwona Gintowt-Juchniewicz

Otrzymują:

- 1) adresat – 1 egz.,
- 2) a/a – 1 egz.

STANISŁAW GARDIA
Prokurator Generalny
Urząd Prokuraturii Generalnej
Skarbu Państwa
K. Kuczyński
4.04.2012

STANISŁAW GARDIA
[Signature]

Opinia poselskiego projektu ustawy Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich
(przedstawiciel wnioskodawców: poseł Robert Biedroń)

W związku z otrzymaniem do zaopiniowania *poselskiego projektu ustawy Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich* (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Robert Biedroń), zauważa się, co następuje:

Projektowana ustawa wraz z projektem ustawy o związkach partnerskich wprowadza nową instytucję związku partnerskiego, opartą na przepisach dotyczących związku małżeńskiego. Oprócz uwag o charakterze zasadniczym, przedstawionych w opinii dotyczącej projektu ustawy o związkach partnerskich, przedłożony projekt wprowadza nowe rozumienie pojęcia „partner” bez jego zdefiniowania lub doprecyzowania, iż chodzi o osobę pozostającą w związku partnerskim z daną osobą, w sytuacji, gdy sformułowanie używane jest już w danym akcie prawnym w innym znaczeniu. Należy zauważyć, iż wykonywanie wolnych zawodów możliwe jest przez osoby fizyczne (partnerów), którzy w tym celu utworzą spółkę partnerską (art. 86 i nast. Kodeksu spółek handlowych). Tym samym w art. 18 (dotyczącym zmiany ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze), art. 19 (zmiana ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych), art. 30 (zmiana ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie), art. 36 (zmiana ustawy z dnia 21 grudnia 1991 r. o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko-weterynaryjnych), art. 52 (zmiana ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty) należałoby uwzględnić konieczność wprowadzenia różnic terminologicznych, ażeby to samo sformułowanie „partner” nie występowało w dwóch różnych znaczeniach.

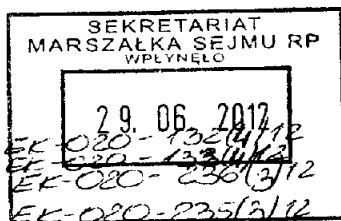
STARSZY RADNY
Prokuratura Generalna
Urząd Sądowy
K. Smoczyk
Urząd Sądowy
4.04.2012 r.

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 29 czerwca 2012 r.

Komisja Ustawodawcza
UST-00 - 74 /12

Szanowna Pani Marszałek

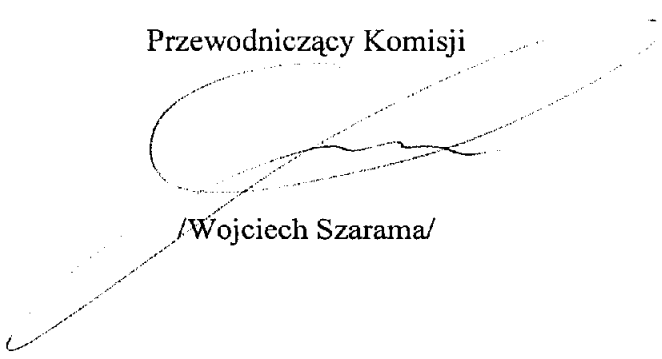
Pani
Ewa KOPACZ
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Przekazuję – przyjęte na posiedzeniu w dniu 28 czerwca 2012 r. – opinie Komisji Ustawodawczej o poselskich projektach ustaw (skierowanych w dn. 27.03.12 oraz dn. 14.06.12):

- o związkach partnerskich (przedstawiciel wnioskodawców Robert Biedroń),
- Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich (przedstawiciel wnioskodawców Robert Biedroń).

Z poważaniem

Przewodniczący Komisji

/Wojciech Szarama/

OPINIA nr 85
Komisji Ustawodawczej

**w sprawie poselskich projektów ustaw: - o związkach partnerskich, - Przepisy
wprowadzające ustawę o związkach partnerskich**

przyjęta na posiedzeniu
w dniu 28 czerwca 2012 r.

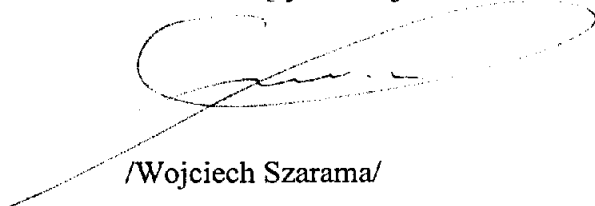
dla Marszałka Sejmu

Komisja Ustawodawcza, na posiedzeniu w dniu 28 czerwca 2012 r., rozpatrzyła skierowane przez Marszałka Sejmu – w trybie art. 34 ust. 8 regulaminu Sejmu RP, celem wyrażenia opinii w świetle zgłoszonych wątpliwości w sprawie zgodności projektu ustawy z Konstytucją RP - poselskie projekty: - o związkach partnerskich, - Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich (skierowanych w dniu 27 marca 2012 r.), (przedstawiciel wnioskodawców poseł Robert Biedroń).

Komisja, po przedstawieniu projektu i wysłuchaniu ekspertów, przeprowadziła dyskusję. W wyniku głosowania Komisja

- **uznała ten projekt za niedopuszczalny.**

Przewodniczący Komisji

/Wojciech Szarama/

Warszawa, 1 marca 2012 r.

BAS-WAPEiM-469/12

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna
w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu
ustawy o związkach partnerskich oraz poselskiego projektu ustawy –
Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich
(przedstawiciel wnioskodawców: poseł Robert Biedroń)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2009 r. Nr 5, poz. 47, ze zmianami) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Wnioskodawcy przedkładają dwa projekty ustaw:

- 1) o związkach partnerskich
- 2) Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich.

Pierwszy projekt ustawy określa zasady zawierania i ustania związku partnerskiego oraz prawa i obowiązki partnerów w związku partnerskim. Projekt zakłada uregulowanie praw i obowiązków wynikających z zawarcia związku partnerskiego. W art. 3 uregulowano ogólnie postanowienia dotyczące sposobu zawarcia związku partnerskiego. W art. 5 określono okoliczności, w przypadku których osoba nie będzie mogła zawrzeć związku partnerskiego. W art. 10 i 11 wskazano przesłanki, w których nastąpi ustanie związku partnerskiego. Pozostałe przepisy dotyczą innych obowiązków i praw partnerów, np. równych praw i obowiązków w zakresie udzielania sobie pomocy i wsparcia (art. 6), obowiązku alimentacyjnego (art. 12), prawa do zachowania majątku nabytego przed zawarciem związku partnerskiego (art. 9) i in.

Projektowi ustawy o związkach partnerskich towarzyszy projekt ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich. W projekcie tym

przewidziano nowelizację 153 ustaw, wymienionych w art. 2-154 projektu ustawy, w tym m.in.

- ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (t. j. Dz. U. z 2011 r. Nr 118, poz. 687 ze zm.) – w zakresie prawa do pochowania zwłok ludzkich przez partnera,
- ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 ze zm.) – w zakresie przyznania partnerowi prawa odmowy zeznań w charakterze świadka,
- ustawy z dnia 12 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.) – w zakresie dziedziczenia ustawowego,
- ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.) – w zakresie przyznania partnerowi prawa odmowy zeznań w charakterze świadka,
- ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz. U. z 2009 r. Nr 93, poz. 768 ze zm.) – w zakresie m.in. zaliczenia partnera do I grupy podatkowej, a jego zstępnych i in. do grupy II,
- ustawy z dnia 29 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2004 r. Nr 161, poz. 1688 ze zm.) – w zakresie zasad rejestracji związku partnerskiego,
- ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.) – w zakresie objęcia pojęciem „osoba najbliższa” również partnerów, o których mowa w projekcie,
- ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.) – w zakresie prawa odmowy zeznań po rozwiązaniu umowy związku partnerskiego.

Proponowane ustawy miałyby wejść w życie z dniem 1 stycznia 2013 r. (art. 13 ustawy o związkach partnerskich w zw. z art. 1 projektu ustawy – Przepisy wprowadzające w życie ustawę o związkach partnerskich).

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem

Kwestia zawierania umów dotyczących związku partnerskiego leży poza zakresem prawa Unii Europejskiej.

Należy jednak podkreślić, że w prawie Unii Europejskiej jedną z podstawowych zasad ogólnych jest zasada niedyskryminacji, wyrażona w odniesieniu do przynależności państwowej w art. 18 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TfUE). W art. 19 TfUE przyznano kompetencje Radzie (za zgodą Parlamentu Europejskiego) do ustanawiania środków niezbędnych w celu zwalczania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na podstawie tego przepisu przyjmowane są szczegółowe akty prawne, takie jak np. dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r.

ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz. Urz. UE L 303, 2.12.2000, s. 16 – 22), która wyznacza ogólne ramy dla walki z dyskryminacją ze względu m.in. na orientację seksualną.

Wskazać należy również na ugruntowane orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej jako: Trybunał) dotyczące niedyskryminacji, w tym na orzeczenia w sprawie C-147/08 *Jürgen Römer przeciwko Freie und Hansestadt Hamburg* (niepubl.), C-267/06 *Tadao Maruko* (Zb. Orz. 2008, s. I-1757), C-144/04 *Werner Mangold* (Zb. Orz. 2005, s. I-9981), C-555/07 *Seda Küçükdeveci* (Zb. Orz. 2010, s. I-365).

Ponadto, należy uwzględnić przepisy dyrektywy 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich, zmieniającej rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylającej dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz. Urz. UE L 158, 30.4.2004; dalej jako: dyrektywa), dotyczące przyznania partnerom pozostającym w zarejestrowanych związkach partnerskich, prawa do wjazdu, pobytu i wyjazdu z terytorium państwa członkowskiego.

3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Projekt ustawy o związkach partnerskich zakłada określenie zasad zawierania i ustania związku partnerskiego oraz określa prawa i obowiązki partnerów w związku partnerskim. Sama instytucja związku partnerskiego nie jest uregulowana w prawie Unii Europejskiej. Potwierdza to orzecznictwo Trybunału – przykładowo w orzeczeniu w sprawie C-147/08 *Römer* Trybunał wskazał, że na obecnym etapie rozwoju prawa Unii ustawodawstwo dotyczące stanu cywilnego mieści się w kompetencjach państw członkowskich.

Należy podkreślić, że w projekcie ustawy nie przewidziano formalnie zrównania instytucji małżeństwa i związku partnerskiego (nie ma odrębnego przepisu o tym stanowiącego). Jednakże, biorąc pod uwagę, że materialnoprawnie instytucja związku partnerskiego stanie się instytucją zbliżoną do małżeństwa, to wprowadzenie do prawa polskiego takiej instytucji będzie wymagać – w świetle prawa Unii Europejskiej – zagwarantowania partnerom określonych praw, wynikających z wymienionych w punkcie 2 opinii aktów prawnych UE. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału (por. wyrok w sprawie C-147/08 *Römer*), porównywanie sytuacji powinno opierać się na analizie skoncentrowanej na prawach i obowiązkach małżonków i zarejestrowanych partnerów, jakie wynikają z obowiązujących przepisów krajowych. Jak wynika z kolei z wyroku w sprawie C-267/06 *Tadao Maruko*,

dotyczącego odmowy przyznania renty rodzinnej zarejestrowanemu partnerowi zmarłego członka zakładowego systemu emerytalnego Trybunał nie dokonał porównania małżeństwa i zarejestrowanego związku partnerskiego prawa niemieckiego, lecz opierając się na analizie prawa niemieckiego przeprowadzonej przez sąd krajowy uznał, że w prawie niemieckim istniało stopniowe zbliżenie reżimu prawnego utworzonego dla zarejestrowanego związku partnerskiego z reżimem prawnym obowiązującym w przypadku małżeństwa.

Analizując przepisy projektów ustaw w kontekście wskazanych wyżej dyrektyw, należy wskazać, że zgodnie z art. 1 ww. dyrektywy 2000/78/WE, jej celem jest walka z pewnymi rodzajami dyskryminacji w odniesieniu do zatrudnienia i pracy, w tym dyskryminacji ze względu na orientację seksualną, w celu realizacji w państwach członkowskich zasady równego traktowania. Proponowane zmiany w ustawach, określone w projekcie – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich, nie są sprzeczne z tą zasadą.

Ponadto proponowane zmiany (art. 126 projektu ustawy – Przepisy wprowadzające w życie ustawę o związkach partnerskich) realizują również postanowienia art. 2 dyrektywy 2004/38/WE, zgodnie z którym pojęcie „członek rodziny” – na potrzeby tej dyrektywy – oznacza:

- a) współmałżonka;
- b) partnera, z którym obywatel Unii zawarł zarejestrowany związek partnerski, na podstawie ustawodawstwa danego Państwa Członkowskiego, jeżeli ustawodawstwo przyjmującego Państwa Członkowskiego uznaje równoważność między zarejestrowanym związkiem partnerskim a małżeństwem, oraz zgodnie z warunkami ustanowionymi w odpowiednim ustawodawstwie przyjmującego Państwa Członkowskiego;
- c) bezpośrednich zstępnych, którzy nie ukończyli dwudziestego pierwszego roku życia lub pozostają na utrzymaniu, oraz tych współmałżonka lub partnera, jak zdefiniowano w lit. b);
- d) bezpośrednich wstępnych pozostających na utrzymaniu oraz tych współmałżonka lub partnera, jak zdefiniowano w lit. b);

Dyrektywa 2004/38/WE nie nakłada w żadnej mierze na państwa członkowskie obowiązku przyjęcia przepisów dotyczących związków partnerskich. Jednak państwo członkowskie – jeżeli uznaje równoważność związków partnerskich i małżeństw (a tak prawdopodobnie stałoby się wraz z wejściem w życie projektowanej ustawy) – ma obowiązek przyznać prawa członka rodziny związane z wjazdem, pobytem i wyjazdem z terytorium UE również partnerom obywateli UE i innym wymienionym wyżej osobom związanym z partnerem.

Dodatkowo, w art. 3 ust. 2 dyrektywa 2004/38/WE nakłada na państwa członkowskie obowiązek ułatwienia wjazdu i pobytu m.in. partnera, z którym obywatel UE pozostaje w stałym, należycie poświadczonym związku.

Przyjmujące państwo członkowskie dokonuje szczegółowej analizy osobistych okoliczności i uzasadnia każdą odmowę wjazdu lub pobytu wobec tych osób.

Należy zatem stwierdzić, że skutkiem przyjęcia ustawy o związkach partnerskich będzie konieczność przyjęcia przepisów, które nie będą wprowadzały dyskryminacji. Zaproponowane przepisy ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich realizują ten postulat, a tym samym nie są sprzeczne z zasadą niedyskryminacji przewidzianą w ww. aktach prawnych UE.

4. Konkluzja

Projekt ustawy o związkach partnerskich oraz projekt ustawy – Przepisy wprowadzające w życie ustawę o związkach partnerskich nie są sprzeczne z prawem Unii Europejskiej.

Szef Kancelarii Sejmu

Lech Czapla

Warszawa, 1 marca 2012 r.

BAS-WAPEiM-470/12

Pani Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna
w sprawie stwierdzenia – w trybie art. 95a ust. 3 Regulaminu Sejmu – czy
poselski projekt ustawy o związkach partnerskich oraz poselski projekt
ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich
(przedstawiciel wnioskodawców: poseł Robert Biedroń) są projektami
ustaw wykonujących prawo Unii Europejskiej

Wnioskodawcy przedkładają dwa projekty ustaw:

- 1) o związkach partnerskich
- 2) Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich.

Pierwszy projekt ustawy określa zasady zawierania i ustaniania związku partnerskiego oraz prawa i obowiązki partnerów w związku partnerskim. Projekt zakłada uregulowanie praw i obowiązków wynikających z zawarcia związku partnerskiego. W art. 3 uregulowano ogólnie postanowienia dotyczące sposobu zawarcia związku partnerskiego. W art. 5 określono okoliczności, w przypadku których osoba nie będzie mogła zawrzeć związku partnerskiego. W art. 10 i 11 wskazano przesłanki, w których nastąpi ustanie związku partnerskiego. Pozostałe przepisy dotyczą innych obowiązków i praw partnerów, np. równych praw i obowiązków w zakresie udzielania sobie pomocy i wsparcia (art. 6), obowiązku alimentacyjnego (art. 12), prawa do zachowania majątku nabytego przed zawarciem związku partnerskiego (art. 9) i in.

Projektowi ustawy o związkach partnerskich towarzyszy projekt ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich. W projekcie tym przewidziano nowelizację 153 ustaw, wymienionych w art. 2-154 projektu ustawy, w tym m.in.

- ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (t. j. Dz. U. z 2011 r. Nr 118, poz. 687 ze zm.) – w zakresie prawa do pochowania zwłok ludzkich przez partnera,
- ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 ze zm.) – w zakresie przyznania partnerowi prawa odmowy zeznań w charakterze świadka,
- ustawy z dnia 12 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.) – w zakresie dziedziczenia ustawowego,

- ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.) – w zakresie przyznania partnerowi prawa odmowy zeznań w charakterze świadka,
- ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz. U. z 2009 r. Nr 93, poz. 768 ze zm.) – w zakresie m.in. zaliczenia partnera do I grupy podatkowej, a jego zstępnych i in. do grupy II,
- ustawy z dnia 29 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2004 r. Nr 161, poz. 1688 ze zm.) – w zakresie zasad rejestracji związku partnerskiego,
- ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.) – w zakresie objęcia pojęciem „osoba najbliższa” również partnerów, o których mowa w projekcie,
- ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.) – w zakresie prawa odmowy zeznań po rozwiązaniu umowy związku partnerskiego.

Proponowane ustawy miałyby wejść w życie z dniem 1 stycznia 2013 r. (art. 13 ustawy o związkach partnerskich w zw. z art. 1 projektu ustawy – Przepisy wprowadzające w życie ustawę o związkach partnerskich).

Przedłożone projekty ustawy nie są sprzeczne z prawem Unii Europejskiej.

Poselski projekt ustawy o związkach partnerskich oraz poselski projekt ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich nie mają na celu wykonania prawa UE, a zatem **nie są projektami ustaw wykonujących prawo Unii Europejskiej** w rozumieniu art. 95a Regulaminu Sejmu.

Szef Kancelarii Sejmu

Lech Czapla